

ת"פ 13776/12/16 - מדינת ישראל נגד יוסף אפרת, ליאת כהן

בית המשפט המחוזי בתל אביב - יפו

ת"פ 13776-12-16 ישראל נ' וסרמן ואח'

בפני כבוד השופט מרדכי לוי

מדינת ישראל

המאשימה

ע"י עו"ד ניר ביטון, פמת"א (פלילי)

נגד

הנאשמים

יוסף אפרת

ליאת כהן

ע"י בא-כוחם, עו"ד יובל זמר

הכרעת דין בעניינה של נאשמת 3

עיקרי העדויות המרכזיות מטעם המאשימה. 19

עיקרי הראיות מטעם ההגנה. 24

המוצגים העיקריים שהוגשו על-ידי ההגנה. 24

עיקרי העדויות מטעם ההגנה. 24

תמצית טענות הצדדים.. 33

תמצית טענות המאשימה. 33

תמצית טענות ההגנה. 34

דיון והכרעה. 34

גדר המחלוקת והשאלות שאינן שנויות במחלוקת. 34

ניתוח הראיות העיקריות. 36

גרסת בטי 36

עדות אודי44

עדות בלוש.. 45

עדות מוניק. 45

עדות אזולאי46

הראיות החפציות העיקריות. 47

גרסת הנאשמת. 49

עדות יובל. 55

גרסת חמדה. 55

השאלות השנויות במחלוקת והטענות הכרעה. 56

(1) השאלה הראשונה שבמחלוקת: האם קיבלה הנאשמת (עם הנאשם) מ-בטי טובות הנאה בדמות מימון חופשות פרטיות? 57

א. החופשות בחו"ל. 57

ב. החופשות בישראל. 70

(2) השאלה השנייה שבמחלוקת: האם הוכחו העבירות של סחיטה באיומים ושל קשירת קשר לסחיטה? 72

כללי72

יסודות עבירת הסחיטה באיומים.. 73

מן הכלל אל הפרט. 76

(3) השאלה השלישית שבמחלוקת: האם מימון החופשות וסכום השיק הם טובות הנאה המהוות עבירה או שמקורם בהסכם לגיטימי בין בטי לנאשמת כטענתה? 80

א. מעורבות הנאשם כנהנה המרכזי ממימון חופשות על ידי בטי81

ב. שמו של הנאשם נכלל בטבלאות ההתחשבות כמי שזכאי יחד עם הנאשמת לניצול כספים/הוצאות מ-בטי81

ג. מעורבות הנאשם בהזרמת עבודה ל-בטי83

ד. גרסת הנאשמת. 85

(4) השאלה הרביעית שבמחלוקת: האם ניתנה לנאשמת הזדמנות סבירה להתגונן מפני עבירות שלא יוחסו לה בכתב

האישום - לקיחת שוחד והפרת אמונים/סיוע. 86

(5) השאלה החמישית שבמחלוקת: האם הוכחו העבירות החלופיות של לקיחת שוחד והפרת אמונים/סיוע והאם ובמה יש להרשיע את הנאשמת? 91

יסודות העבירה של לקיחת שוחד - כללי 91

סיוע ללקיחת שוחד. 94

מן הכלל אל הפרט. 95

הפרת אמונים.. 100

(6) השאלה השישית שבמחלוקת: האם יש לקבל את עתירת המאשימה להרשיע את הנאשמת גם בגין עובדות שלא נטענו בכתב האישום? 101

סיכום ומסקנות. 102

סוף דבר. 103

פתח דבר

1. ביום 7.12.16 הוגש כתב אישום (להלן: "**כתב האישום המקורי**") נגד **נאשמת 3** (להלן גם: "**הנאשמת**" או "**ליאת**") ונגד שני נאשמים נוספים - **נאשם 1, יוסי וסרמן** (להלן: "**וסרמן**"), שניהן בתקופה הרלוונטית לכתב האישום בתפקיד מזכ"ל הסתדרות המורים (להלן גם בקיצור: "**ההסתדרות**"), ו**נאשם 2, יוסי אפרת** (להלן גם: "**הנאשם**" או "**יוסי**"), שבתקופה הרלוונטית היה יו"ר אגף תרבות ואירועים בהסתדרות המורים ו- יו"ר ארגון המורים לחינוך גופני והוא גם אביה של הנאשמת.

כבר עתה יצוין כי אף שמדובר בפרשה שנחקרה כפרשה אחת נגד שלושת הנאשמים שבכתב האישום המקורי, העבירות שיוחסו ל-וסרמן בכתב האישום הן שונות מאלו שיוחסו לנאשם ולנאשמת (להלן יכונה **הנאשם והנאשמת יחד: "הנאשמים"**), באשר בכתב האישום יוחס רק לשני הנאשמים כי פעלו בצוותא במסגרת מסכת עובדתית אחת משותפת ויוחס להם אישום נפרד בגין קשירת קשר לביצוע פשע (של סחיטה באיומים) וסחיטה באיומים, שלא יוחסו ל-וסרמן.

בפועל, ל-וסרמן יוחסו בכתב האישום המקורי העבירות הבאות: לקיחת שוחד, סחיטה באיומים (ללא קשר לנאשם ולנאשמת), שתי עבירות של מרמה והפרת אמונים, פגיעה בפרטיות, שיבוש מהלכי משפט והטרדת עד.

לעומת זאת, **לנאשם ולנאשמת יוחסו**, במסגרת אישום אחד (להלן: "**האישום העיקרי**" או "**האישום הראשון**"), **העבירות הבאות: סחיטה באיומים שהביאה לכדי מעשה**, לפי סעיף 428 סיפא לחוק העונשין, התשל"ז-1977 (להלן: "**חוק העונשין**" או "**החוק**"); ו**קשירת קשר לביצוע פשע**, לפי סעיף 499(א)(1) לחוק.

נוסף על כך, **לנאשם** (בלבד) **יוחסו**, במסגרת אישום נפרד (להלן גם: "**האישום השני**"), עבירה של שיבוש מהלכי משפט ועבירה של הטרדת עד.

ביום 3.10.17 הורשע וסרמן, על פי הודאתו בעובדות של כתב אישום מתוקן שהוגש בעניינו, בעבירות הבאות, בתום הליך גישור שהתנהל לפני כב' השופט ב' שגיא: שלוש עבירות של מרמה והפרת אמונים; שיבוש מהלכי משפט; פגיעה בפרטיות; והטרדת עד. לשלמות התמונה יצוין כי ביום 19.11.17 נגזר דינו של וסרמן (והושת עליו עונש כולל של 4 חודשי מאסר בפועל, מאחורי סורג ובריח, לצד מאסר מותנה וקנס כספי).

לאחר מכן הוגש כתב אישום מתוקן-נפרד (להלן גם: "**כתב האישום**") המתייחס רק לנאשם ולנאשמת.

הנאשמים כפרו במיוחס להם. דיוני ההוכחות נפרשו על פני ישיבות רבות ועל פני למעלה מ-3,000 עמודי פרוטוקול, ובסיומם הגישו הצדדים סיכומים ארוכים ומפורטים בכתב ולאחריהם השמיעו גם סיכומים משלימים בעל-פה.

2. בתום שמיעת הסיכומים המשלימים בעל פה, **ביום 25.10.20, העלה בית המשפט, בהסכמת הצדדים, הצעה לסיום התיק**, שאותה התבקשו הצדדים לשקול ולשם כך הם ביקשו וקיבלו ארכה.

ביום 28.10.20 הודיעה **המאשימה** כי היא **מקבלת את ההצעה** של בית המשפט.

לאחר התלבטות **קיבל הנאשם את הצעת בית המשפט לסיום התיק**, ובעקבות כך, ניתנה **ביום 26.11.20** הכרעת דין, שלפיה **הורשע הנאשם, על פי הודאתו**, במסגרת האישום העיקרי, בעבירה של **הפרת אמונים**, חלף העבירות של קשירת קשר לביצוע פשע ושל סחיטה באיומים שמהן זוכה; ובמסגרת האישום השני הוא הורשע, על פי הודאתו, בעבירה של הטרדת עד וזוכה מהעבירה של שיבוש מהלכי משפט.

בהכרעת הדין בעניינו של הנאשם נקבע כי: "**על-פי הודאתו בעובדות דלהלן, ובהתאם להצעת בית המשפט שהועלתה בסוף הישיבה שנערכה ביום 25.10.20... שאותה הנאשם מקבל, הנאשם מזוכה מהעבירות של סחיטה באיומים ושל קשירת קשר לסחיטה באיומים, שיוחסו לו באישום הראשון בכתב האישום, וחלף זאת הוא מורשע בעבירה של הפרת אמונים, בשים לב למעמדו הבכיר של הנאשם בהסתדרות המורים וכיושב-ראש ארגון המורים לחינוך גופני - הפרת אמונים שבאה לידי ביטוי בניגוד העניינים שבו היה הנאשם מצוי מול הגב' בטי דהן, ובהיותו מודע לתלות הכלכלית בהסתדרות המורים ובארגון המורים לחינוך גופני; וכן שבאה לידי ביטוי בקבלת טובות הנאה מגב' בטי דהן, לרבות סכום הצ'ק בסך 30,000 ₪ ומימון חלקי של נסיעות לחו"ל ושל נופשים בישראל, ובכלל זה נסיעה חינם למרוקו של אשת הנאשם (ושל בתו), בשווי מצטבר של יותר מ-30,000 ₪, אך פחות מהמיוחס בכתב האישום...**"

(ההדגשות בצוטט דלעיל ובציטוטים דלהלן הוספו ואינן במקור, אלא אם כן צוין במפורש אחרת).

3. הנאשמת לא קיבלה את הצעת בית המשפט; על כן, הדיון בעניינה נדחה למתן הכרעת הדין.

4. להלן יפורטו עיקרי העובדות הנטענות בכתב האישום והרלוונטיות לנאשמת:

במסגרת החלק הכללי צוין כי עובר להגשת כתב האישום כיהן הנאשם כיו"ר אגף התרבות בהסתדרות המורים וכיו"ר ארגון המורים לחינוך גופני.

עובר לשנת 2004 פעלה בטי דהן (להלן: "בטי") כסוכנת נסיעות עצמאית במסגרת סוכנות הנסיעות "בטי טורס" (להלן: "בטי טורס") שהייתה "בבעלותה", והעסיקה, בין היתר, את הנאשמת (שהיא, כאמור, בתו של הנאשם).

הנאשם הכיר את בטי מפעילותה מול הסתדרות המורים כסוכנת עצמאית וכן כמעסיקתה של בתו, ונהג לעשות שימוש בשירותיה לצורך הזמנת חופשות פרטיות בארץ ובחו"ל.

בשנת 2003 הקימה הסתדרות המורים בכפיפות למנהל הכלכלי, שבו מרכז תחום הרכש בהסתדרות המורים, את **מנהל תיירות ונופש בע"מ** (להלן בקיצור גם: "המינהל"), שאמור היה לרכז את פעילות הרווחה בתחום תיירות הפנים והחוץ.

החל משנת 2004 פעל המינהל כשותפות בין בטי, שהובאה כדי לרכז את תיירות הפנים, ובין **ארנון בלוש** (להלן: "בלוש"), שריכז את תיירות החוץ. עם הצטרפותה למינהל העבירה בטי את עיקר פעילותה למינהל, כך שפרנסתה היתה תלויה בפעילות מול הסתדרות המורים במסגרת המינהל. כמו כן, הנאשמת הצטרפה אליה והועסקה (כשכירה) על ידי המינהל.

הנאשמים היו מודעים לתלות הכלכלית של בטי בעבודתה במינהל וניצלו זאת לטובתם, כמפורט באישום.

ביחס לעבירות של קשירת קשר לביצוע פשע ושל סחיטה באיומים שהביאה לכדי מעשה, צוין, בין היתר, כי עובר להצטרפותה של בטי למינהל עשה הנאשם שימוש בשירותיה במסגרת בטי טורס לצורך הזמנת חופשות, בין השאר חופשה פרטית בארה"ב בתאריכים 23.7-6.8.2003. עובר ההוצאות הכרוכות בהזמנת חופשה זו, שילמה בטי טורס, במקום הנאשם, סך של 13,060 ₪ והנאשם נותר חייב סכום זה ל-בטי טורס - חוב שעמד בתוקפו גם במועד הצטרפותה של בטי למינהל.

סמוך לאחר ההחלטה על צירופה של בטי למינהל, קשרו הנאשמים קשר לסחוט מ-בטי חלק מרווחיה מפעילות המינהל הקשורה בהסתדרות המורים, תוך שהנאשם איים עליה בפגיעה בפרנסתה. בין השניים סוכם כי הנאשמת תערוך טבלאות שבהן יחושבו רווחיה של בטי מהפעילות הקשורה בהסתדרות המורים (להלן: "טבלאות ההתחשבנות", "דו"חות ההתחשבנות" או בקיצור "הטבלאות" או "הדו"חות") וחלק מהרווחים הללו יעברו אליהם.

במסגרת הקשר ולשם קידומו, במספר מועדים שוחח הנאשם עם בטי וטען בפניה כי רק בזכותו היא הצטרפה למינהל וכי הוא האדם שדאג לכך שתהיה קניינית של המינהל בתחום תיירות פנים.

כמו כן, במסגרת הקשר ולשם קידומו, באחד מימי שישי בשנת 2005 או 2006, פגשו הנאשם ורעייתו, חמדה אפרת (להלן: "חמדה"), את בטי במשרדי בטי טורס בחיפה (להלן בקיצור: "פגישת הסחיטה הנטענת"), שם הבהירו לה כי הם רואים עצמם כזכאים למחצית מרווחיה מפעילויות המינהל הקשורות בהסתדרות המורים. גם לאחר פגישה זו, במועדים רבים נהג הנאשם להגיד ל-בטי "תדעי לך שזאת העבודה שלנו", בהתייחסו להכנסותיה מתיירות הפנים במסגרת המינהל. במסגרת זו, דרש הנאשם מ-בטי כי זו תחלוק אתו את רווחיה מפעילות המינהל הקשורה בהסתדרות המורים.

בשל רצונה לשמור על עבודתה במינהל, נאלצה בטי להסכים לתנאיהם של הנאשמים.

במסגרת הקשר ולשם קידומו, ובעודה עובדת עבור בטי במינהל, יצרה הנאשמת טבלאות התחשבנות, שבהן חושבו

רווחיה של בטי מפעילות הקשורה בהסתדרות המורים. הנאשמת ערכה טבלה שכזו עבור רווחים שנצברו עד לשנת 2007 וכן טבלה נוספת בשנת 2008. מהנתונים בטבלה גזרה הנאשמת את "חלקו" של הנאשם - מחצית מהרווחים.

משנקבע הסכום שעל בטי להעביר לנאשמים, כמפורט לעיל, העבירה אותו בטי לנאשם על דרך של תשלום, מלא או חלקי, עבור חופשות פרטיות בארץ ובחו"ל של הנאשם ושל בני משפחתו, כמפורט בטבלה הבאה, המתייחסת לחופשות בחו"ל (להלן: "טבלה א").

יעד החופשה	תאריכי השהייה	מחירה המלא של החופשה ששולם ע"י בטי	הסכום ששולם על ידי נאשם 2, אם שולם	סכום הסחיטה בקשר עם הנסיעות
ארה"ב	23.7-6.8.2003	₪ 13,060	לא שולם	₪ 13,060
טוסקנה, איטליה	15-21.7.2004	₪ 7,320	₪ 3,663	₪ 3,657
מרוקו (הנאשמת ואמה חמדה)	17-27.12.2006	₪ 9,340	לא שולם	₪ 9,340
ארה"ב	10-30.7.2006	₪ 27,528	₪ 18,000	₪ 9,528
ארה"ב	20.7-5.8.2007	₪ 20,406	₪ 18,000	₪ 2,406
ארה"ב	14.7-6.8.2008	₪ 21,420	לא שולם	₪ 21,420
סה"כ		₪ 111,768	₪ 39,663	₪ 59,411

בנוסף, העבירה בטי לידי הנאשמת ביום 29.12.08 המחאה ע"ס 30,000 ₪, המשוכה מחשבון בטי טורס לזכותה של הנאשמת (להלן גם: "המחאה" או "השיק").

כמו כן, בין השנים 2006-2007, במועדים שונים, שילמה בטי סך של 15,050 ₪ עבור חופשות בארץ אשר נוצלו על ידי הנאשמים ומי מטעמם כמפורט להלן: במלון "הילטון מלכת שבא" שולם סך של 3,000 ₪; ב"כנען ספא" סך של 2,000 ₪; במלון "רויאל ביץ'" סך של 2,000 ₪; ב"ספא קלאב" סך של 2,800 ₪; ולספק שירותי השיט "רפי חנניה" שולם סך של 5,250 ₪.

נטען כי במעשיהם אלה הנאשמים קשרו קשר לסחוט את בטי באיומים וסחטו ממנה סכום של עשרות אלפי שקלים.

המענה לכתב האישום

5. הנאשמת, כאמור, **כפרה** במיוחס לה בכתב האישום, כפי שיפורט להלן.

במסמך "תשובת נאשמים 2-3 לכתב האישום" (שהוגש על ידי באת-כוחם דאז של הנאשמים, עו"ד אירית באומהורן), צוין, בין היתר, כי הנאשמים מודים בהיכרותו של הנאשם עם בטי מפעילותה מול הסתדרות המורים, אולם הנאשמים כופרים בכך שמתוקף תפקידו ומעמדו זכה הנאשם להנחה בדמות ויתור על עמלת סוכן.

הנאשמים כפרו בתוכנו של הסעיף המתאר את הצטרפותה של בטי למינהל "בין היתר, בשל אי דיוקים" והדגישו כי

"פרנסתה העיקרית של בטי לא היתה מהסתדרות המורים במסגרת המינהל".

הנאשמים כפרו בכך שהיו מודעים לתלות הכלכלית של בטי בעבודתה במינהל ובכך שהם ניצלו זאת לטובתם.

כמו כן, הנאשמים כפרו בכך שקשרו קשר לסחוט מ-בטי חלק מרווחיה. הנאשמים הכחישו כי במספר מועדים שוחח הנאשם עם בטי וכי טען שרק בזכותו היא קניינית של המינהל, וכן הוכחש כי הנאשם וחמדה הגיעו באחד מימי שישי למשרדה של בטי וכי הנאשם דרש מ-בטי כי תחלוק אתו את הרווחים. עוד הוכחש שבשל רצונה לשמור על עבודתה נאלצה בטי להסכים לתנאיהם של הנאשמים. כמו כן, הוכחש כי הנאשמת ערכה טבלאות לגבי רווחיה של בטי וכי הנאשמת גזרה מנתונים אלה את "חלקו" של הנאשם.

כמו כן, הנאשמים הכחישו כי בטי העבירה את הסכום שנטען כמפורט בטבלה א' באמצעות תשלום מלא או חלקי עבור חופשות בארץ ובחו"ל של הנאשם ושל בני משפחתו.

הנאשמים הודו כי בטי העבירה לידי הנאשמת המחאה ע"ס 30,000 ₪ מחשבון בטי טורס, אולם נטען כי כל תשלום שניתן על ידי בטי לנאשמת, ניתן לה בגין עבודתה עבור בטי.

ביחס לתוכן טבלה א' - הנאשמים הודו כי "הנסיעות אכן התקיימו...", הודו ב"יעד החופשה" וב"תאריכי שהייה, למעט אי דיוקים בימים (להבדיל מהחודשים והשנים שהינם נכונים) הנקובים בחלק מהמקרים".

הנאשמים כפרו גם בתוכן שאר העמודות בטבלה א', וטענו כי מסמכי הנהלת החשבונות והכרסות שבחומר החקירה אינם מסמכי הנהלת חשבונות פורמליים, כי אם תרשומות פנימיות ומשקלם אפסי. עוד נטען כי ברישומים פנימיים אלה עשתה בטי כרצונה וכי מסמכים אלה אינם משקפים את המציאות.

עיקרי הראיות מטעם המאשימה

6. מטעם המאשימה העידו **העדים הבאים**: בטי; בנה, אודי דהן (להלן: "**אודי**"); בלוש; מוניק סדרינה (להלן: "**מוניק**"); אתי אזולאי (להלן גם: "**אזולאי**"); ישראל שיינברג (להלן: "**שיינברג**"); רונן שטייר; שירלי לוגסי; עדה יקים רשף; וכן מספר קציני חקירות.

כמו כן, הוגשו על ידי המאשימה **135 מוצגים** - חלק מהם (31 מוצגים) במסגרת תיק מוצגים מוסכם.

תחילה יובאו המוצגים העיקריים שהוגשו מטעם המאשימה; **ולאחר מכן** עיקרי העדויות של **עדי התביעה המרכזיים** - **בראש ובראשונה בטי ובמידה מסוימת גם מוניק ואתי אזולאי** - ואילו לעדותו של **אודי** אתייחס בפרק הדיון בפסקה 48 להלן.

המוצגים העיקריים שהוגשו על-ידי המאשימה

7. להלן **המוצגים העיקריים** שהוגשו מטעם המאשימה:

ת/1, אשר זהה ל-**ת/2** ול-**ת/5א** - מסמך שכותרתו "**דו"ח יוסי אפרת 2007**", שהדפיסה הנאשמת ושעליו כתוב בכתב יד "לבטי" (להלן בקיצור: "**דו"ח יוסי אפרת**"). המסמך מכיל **מספר טבלאות מודפסות** שעליהן מספר

תיקונים בכתב יד, שתוכן יפורט להלן: תחת הכותרת "הכנסות" נרשמו המקומות הבאים, ולצדם סכומי כסף שונים: "אואזיס ים המלח", "אילת", "אילת", "אסטרל ויליג", "שרתון מוריה אילת", "שרתון מוריה ים המלח", "קיסר אילת". בתחתית הטבלה מצוין "סה"כ" ובכתב יד הסכום **46,913 ₪**. תחת הכותרת "הוצאות" נרשם: "רפי חנניה - 5,250", "ספא קלאב - 2,800", "רויאל ביץ' - 2,000", "כנען ספא - 2,000", "הילטון מלכת שבא - 3,000". "סה"כ - 15,050 ₪. בהמשך נרשם: "ארה"ב 2007: טיסות, טיסות פנים, מלון בניו יורק וטיול סידורי קרקע. "שולם בכרטיס אשראי 12,000 ₪". "יתרה לתשלום עבור נסיעה לארה"ב 2007 - 27,395 ₪. "תשלום עבור הוצאות בתי מלון - 15,050 ₪. "סה"כ - 42,445 ₪.

בתחתית המסמך (ת/1) מופיעה טבלה (להלן: "הטבלה המסכמת") ובה צוינו שלושה נתונים: "עמלות - 46,913 ₪, "הוצאות - 42,445 ₪, וכן: "יתרה לזכות יוסי אפרת - 4,468 ₪.

יוער כבר עתה כי בביתה של הנאשמת נמצא קלסר בצבע כחול (ת/2) (להלן: "הקלסר הכחול") שהכיל מסמכים רבים וביניהם מסמך מספר 85 (להלן: "מסמך מספר 85" או "המסמך הקרוע"), הדומה למסמך ת/1, אך ללא הכותרת "דוח יוסי אפרת 2007", ללא תיקונים בכתב-יד ובלי הטבלה המסכמת הנכללת בסוף ת/1, שבה (כאמור) נרשם במפורש שמו של הנאשם ("יתרה לזכות יוסי אפרת"); מסמך מספר 85 חתוך בסופו וניתן לומר אף שהוא קרוע, כיוון שנראה כי נחתך/נקרע באופן ידני; וראו גם ת/7 שהוא עותק מצולם של המסמך הקרוע.

ת/1א - מסמך שכותרתו "דף פירוט יתרות 2008" (להלן בקיצור: "יתרות 2008") המכיל טבלה שבה בטור ה"הכנסות" הפירוט הבא, כשלצד כל שם צוין, בטור נפרד, סכום "כולל מע"מ" ובטור נוסף סכום "בקיזוז מע"מ": חזי, ביטוח, אלי פרץ, דבורה, שריג חיה, גור עליזה, הורן 2007, הורן 2007, הורן 2008, חזי - חמת גדר, חזי - להקת זמר, חזי - להקת צמח, הורן - מימדיון. בסיכום הטבלה צוין "סה"כ - 149,318 ₪. מתחת לטבלה צוין: "סה"כ לליאת חצי מהסכום הנ"ל - 74,659" וכן "חוב בונוס כנס גמלאים 2006 - 3,500 ₪. בסוף המסמך מופיעה טבלה שכותרתה "חובות של ליאת לבטי טורס" ובה נרשם: "אמבסדור, טרום פסח, מזומן", לצדם נרשמו סכומים שונים ובתחתית הטבלה: "סה"כ - 6,440 ₪.

ת/1ב - צילום שני הצדדים של השיק על סך 30,000 ₪, המשוך על בנק לאומי מהחשבון של בטי טורס לפקודת "עצמי" ועליו חותמת של בטי טורס וחתימה של בטי וכן התאריך 21.12.08; ובגב השיק נרשם: "כהן ליאת", אך מתחת לכך מופיע השם "אפרת חמדה" ועליו קווי מחיקה. כמו כן, גם בגב השיק יש חותמת של בטי טורס וחתימה של בטי.

ת/1ג - מסמך שכותרתו "טבלת התחשבויות" (להלן: "טבלת ההתחשבויות" בלשון יחיד - בהבדל מ"טבלאות ההתחשבויות" בלשון רבים) ובו הוזכר גם סכום השיק ("שולם לליאת במזומן 30,000"). בצדו הימני של המסמך טבלה שבה העמודות הבאות: "פירוט הכנסות (עמלות)" - פירוט המקומות והסכומים המתוארים במסמכים דו"ח יוסי אפרת 2007 ויתרות 2008; "פירוט הוצאות - ספקים" שבה צוינו: מלון קיסר, מלונות +רפי חנניה, הוצ' נלוות לפטרה, כרטיס אשראי וסוכן. עמודה נוספת בטבלה כותרתה: "ניצול ליאת+יוסי", ובה נרשם "טיול ארה"ב 2007 עלות הטיול 39,396 שולם 12,000" ובצד נרשם הסכום 27,396; "טיול ארה"ב" כשהשנה "2007" המודפסת תוקנה בכתב יד לשנת "2008", "עלות הטיול 39,397" ובצד סך של 36,315. עוד צוין בעמודה זו, כאמור: "שולם לליאת במזומן 30,000". בצדו השמאלי של המסמך צוין, בין היתר: "סה"כ הכנסות - 244,781 ₪, "פחות הוצאות - 92,988 ₪, ומתחת מופיע הסכום "151,793 ₪, "לחלק לחצי

- 75,896.50" ₪, "פחות ניצול כספי ליאת+יוסי ראה טבלה - 93,711" ₪, והנתון הסופי: "17,815" ש"ח. מתחת לכך נרשם בהדפסה ובהדגשה: "לידיעתך - שותפות משמעותה חלוקה שווה בהכנסות הוצאות והפסדים".

ת/יד - התכתבות בדוא"ל (ב-אימייל) בין בטי לנאשמת מיום 25.3.09 (להלן: "ההתכתבות במייל" או "תכתובת המיילים"), שמפאת חשיבותה יובאו עיקריה להלן:

מייל שנשלח בשעה 10:57, מ-בטי לנאשמת: "... אני רוצה לציין בפניך כי אין לי שום דבר אישי נגדך... אבל בתחילת הדרך שדובר על עסקים, דובר שזה יהיה דו צדדי, ולדעתי זה לא מה שהיה בפועל, עבודה שהיתה צריכה להגיע אלינו, בסופו של דבר עברה לגל ספורט, לדורון הפקות, לצוקי יעלים ועוד. בעיניי זה לא חברי. בעניין חופשת הלידה, לא ניתן יהיה לעבוד מהבית, מסיבות מקצועיות. בדקתי הבוקר אפשרות נוספת שהעלית בפני ולצערי הרב מבחינה חוקית לא ניתן לביצוע".

מייל תשובה, בשעה 11:47, מהנאשמת ל-בטי: "וכנראה שהזיכרון שלך מאד קצר אין לי מושג על מה את מדברת. כי אם זו הסיבה שבגינה את מסרבת לבקשתי אז יחסים חריגים בהחלט שאין בינינו... והכל מבוסס על אינטרסים... שאחליט מה בכוונתי לעשות בהמשך אני מבקשת שתעבירי לי את הדוח של הכספים שאת אמורה לשלם לי לפני. כדי שנוכל לסגור את הפרש הכסף שאת צריכה להעביר לי. או שאולי גם לזה את מתכחשת? יש אצלך העתק של הדו"ח ביקשתי ממך לפני כחודש להגיב לגביו וכרגיל את מתעלמת..."

מייל תגובה, בשעה 12:36, מ-בטי לנאשמת: "ליאת הזכרון לא מטעה אותי את טוב מאד יודעת על מה אני מדברת, את רק מתעלמת מהעובדה שהכסף שאת מדברת עליו לא רק קשור לשנת 2008, כנראה ששכחת שעוד אנשים נהנו ממנו. בלי לפרט שמות. ואני עדיין טוענת שלא היתה שום הכנסה מצד של יוסי ואכן זה היה ההסכם שסוכם בעל פה ולצערי לא בכתב... אני זו שצריכה לכעוס ולא את. ובכל זאת אני אכין את הדוח האמיתי בניכוי כל ההוצאות כולל נסיעות שעדיין נשארו פתוחות..."

בשעה 13:55, מהנאשמת ל-בטי: "אני באמת לא יודעת על מה את מדברת ואני ממש אשמח אם תעדכני אותי. יוסי לא קשור לעניין. אם הובטח לך משהו על ידי יוסי ולא מומש אני לא יודעת מזה. אם ציפית לדברים מסוימים שלא קרו ולא פנית אליי זו לא אשמתי. ככל הידוע לי כל מה שהיה באחריותי הגיע לביצוע על ידנו. אין לי מושג על איזה עבודה את מדברת של כל השמות שהזכרת במייל שלך. ובכל זאת אם את רוצה להיאחז בזה שיבושם לך... בלי שום קשר היה סיכום ביני לבינך. הכל מפורט בדו"ח. חבל באמת שלא נכתב הסכם בכתב. על מה בדיוק את צריכה לכעוס? אם משהו יושב על ליבך אנא ממך תהיה כנה ותספרי לי מה בדיוק עשיתי שפגע בך כל כך... או שפשוט הסידור הזה כבר לא ממש מתאים לך. אני לא עד כדי כך מטומטמת... אל תזלזלי באינטליגנציה שלי... מכירה אותך טוב כמעט כמו את עצמי... אם את לא מעוניינת לשלם אותו פשוט תגידי ואל תתני לי לבזבז סתם אנרגיות מיותרות. גם אם אין לך מאיפה לשלם כרגע... אבל את עדיין רוצה לעמוד מאחורי ההבטחה שלך שבכל הכנסה נתחלק חצי חצי, אז גם לזה נוכל למצוא פתרון. רק תהיי כנה ואל תמתחי אותי כמו שעשית עד עכשיו... אני רק רוצה לדעת איפה אני עומדת כדי שאוכל להמשיך ולתכנן את דרכי בהמשך. מכיוון שאם אני רוצה להישאר בבית כדי לטפל בתינוקת שלי אני צריכה לדאוג לאיזה הכנסה. ולכן החלטתי לגבי החזרה לעבודה קשורה לנושא זה בקשר ישיר בתקופה הזאת..."

בשעה 16:16, מ-בטי לנאשמת: "ליאת יש לי הרגשה שאנחנו לא מבינות אחת את השניה, כתבתי לך שעל אף ההבטחות של אבא שלך להזרים עבודה למשרד ובכל להתחלק, בפועל אני מתחלקת איתך בעבודה שבכל מצב היתה שלי, ועם זאת לא פסלתי את הדוח, אני שוב מצינת שזה יהיה בניכוי ההוצאות שקשורות בעקיפין להכנסות. כל ההטבות שחולקו במשך השנה הינן מהסכום הגלובלי. אין צורך לציין שמות. תמוה בעיניי שזה לא ברור לך שהציפיות שלי מהכנסה נוספת נגוזו. כנראה שמישהו אחר גוזר את הקופון. נניח לזה, אני אכין את הדוח בהקדם האפשרי ואשלח לך את התוצאות הסופיות".

בשעה 18:53, הנאשמת ל-בטי: "תמוה בעיני שאת לא מזכירה את העבודה שכן הוזרמה למשרד ואת כל העזרה שקיבלת ממנו בהפקת האירועים של הכנסים וכמה הוא התאמץ למענך לאורך כל הדרך ודווקא מתרכזת במה שלא קיבלת. מעניין גם למה לא ציינת את כל הטענות האלה בשיחה שהיתה לך איתו... טוב כבר אמרת פעם שהוא לא עושה כלום ורק אחרים טורחים כל הזמן. מיותר לציין שמות. באמת בוא נניח לזה ונתקדם הלאה. אני ממתינה".

יצוין כאן כי על פי ת/52, למחרת השיבה בטי לנאשמת: "ליאת כן ציינתי את כל הטענות בפניו ונכון העבודה שהוזרמה (המעט שהיה) כיסה הוצאות אחרות, אבל באמת בואי נתקדם הלאה. אני אשתדל לסיים את הדוח עוד היום".

ת/1טו - מכתב מ-בלוש ל-בטי מיום 16.2.06 שכותרתו "הנדון: משפחת אפרת" (להלן: "מכתב בלוש לבטי") ושבזו צוין, בין היתר, כי: "לא מקובל עליי לממן את יציאות החופשה של המשפחה לא בארץ ולא בחו"ל, אני מבקש מכאן ולהבא שבנושא רגיש זה נא לא לעשות החלטות שמחייבות את 2 השותפים במעמד צד אחד. אני מבחינתי לא מאשר את 2 ההוצאות האחרונות של המשפחה שכרגע גולמו כהוצאה בחברתנו".

ת/2יב - הקלסר הכחול אשר הוזכר לעיל.

ת/5-ת/7 - הודעות הנאשמת בחקירתה במשטרה, שתוכנן יפורט בהמשך.

ת/6ט, אשר זהה ל-ת/41 - מכתב שכתבה בטי בכתב-ידה לנאשמת (להלן: "מכתב הכסף המלוכלך"): "המצב הנוכחי לא יכול להמשיך כך. את יקרה לי מדי בכדי שיוצר קרע ביננו... נפגעי מאד מאופן החשיבה שאנו עובדים בשביל כסף מלוכלך. לעולם! לעולם! לא עבדנו בשביל כסף מלוכלך. אנו עובדים ביושר במסירות ובאחריות ואנחנו לוקחים לעצמנו מה שמגיע לנו. מה שבצעם לוקח מאיתנו ארנון בלוש. במסגרת חברת מנהל תיירות ונופש. אנחנו נמשיך לתגמל את עצמנו מכסף שאנחנו עובדים קשה בכדי לזכות בו. לכן - אל תרגישי שאת עושה משהו אסור. אני מקווה שבמכתב זה הבהרתי את עצמי. אוהבת אותך".

ת/7ה - צילום של מסמך מספר 85 ("המסמך הקרוע" מתוך "הקלסר הכחול").

ת/7ח - טבלה שהוכנה על ידי הנאשמים בעזרת בני משפחתם, לקראת (המשך) חקירת הנאשמים במשטרה, שהכותרת שלה היא "הנחות יסוד שאינן שנויות במחלוקת".

ת/48 - מסמך שכותרתו "הכנסות מעמלות - פעילות מורים לחינוך גופני - אפרת יוסי הסתדרות המורים" (להלן: "פעילות המורים לחינוך גופני"). תחת הכותרת "הכנסות מעמלות" נרשמו פעילויות שונות וסכומים

שצוינו בטבלאות קודמות שהוזכרו לעיל; בסוף נרשם הסכום הכולל "67,567" ומתחתיו הופחת "תשלום לרפי חנניה - חברת שייט - 5,250" והיתרה בסך "62,317" ש"ח; לאחר מכן נרשם "חלוקה ל50% לפני הוצאות אישיות - 31,158" ₪. כמו כן, תחת הכותרת "הוצאות אישיות" נרשמו הנתונים הבאים: "אפרת יוסי - מלונות שהוזמנו עבורו מראש ידוע שלא ישלם": ספא קלאב 2,800, רויאל ביץ 2,000, ספא כנען 2,000. "ליאת ניצול גם של ליאת אפרת": אמבסדור 1,900 + 3,000, ש. מוריה ט. פסח 940, תשלום במזומן 940 ("מכסי הפרטי"). בתחתית המסמך נרשם "ס"ה הוצאות 10,540" ובשורה התחתונה: "יתרה זכות - 20,618 ליוסי אפרת וליאת".

ת/57-(א)-(ג) - שלושה דפים הכוללים נתונים שונים שהועברו מ-בטי לליאת:

ת/57-(א): מסמך שבו צוינה הכותרת "הכנסות מעמלות - יוסי אפרת" ומתחת לכותרת מקומות נופש, שמות בתי מלון וסכומים ו-"ס"ה 39,645". ולאחר מכן באה הכותרת "הוצאות" ומתחתיה "תשלום לרפי חנניה 5250" וכן "ספא קלאב - 2800, רויאל ביץ - 2,000, ספא כנען - 2,000, הילטון - 3,000" וכן "ניצול 15,050" ולבסוף "יתרת זכות 24,595".

ת/57-(ב): מסמך הקשור לטיסה לארה"ב בשנת 2007, שבו צוין, בין היתר, כי "שולם על ידי יוסי בכרטיס אשראי 12,000" וכי "יתרת חוב - 27,396"; מתחת נרשם "יתרת זכות מעמלות - 24,595" ו"יתרת חוב 2007 - 2,801 ₪". יוער כבר כאן כי דף אמצעי זה בלבד (ת/57-(ב)) העבירה הנאשמת לחוקרי המשטרה - ראו ת/6ד - כפי שצוין גם להלן.

ת/57-(ג): תחת הכותרת "זיכויים ליאת + בטי" נרשמו נתונים שהופיעו במסמכים קודמים [תחת הכותרת "הכנסות"] והסכום הכולל שלהם "75,422" ולאחר מכן "חלוקה של 50% ליאת 37,711", "ניצול ע"י ליאת... ס"ה הוצאות 6,740", ו"יתרת זכות 30,971".

ת/58 - קובץ מסמכים וביניהם:

ת/58-(א) - "דוח אפרת ליאת + בטי דהן - זיכויים": בתחתית המסמך נרשם "יתרת זכות לפני חלוקה 50% ליאת 50% בטי - 30,211" וכן "יתרת זכות יוסי אפרת 2007 - 4,468", סה"כ "34,679", מסכום זה הופחת "ניצול נסיעה לחו"ל יוסי אפרת 2008 - 28,000" ונרשם סכום ההפרש שהוא "6,679 ₪", ובשורה האחרונה צוין: "זכות ליאת 2007".

ת/58-(ג) - מסמך שכותרתו "כספים - שמגיעים ממנהל תיירות ונופש", ובו נרשם, בין היתר: "ניצול - חלק של ליאת ע"י יוסי אפרת: 1. ספא קלאב - 2,800; 2. רויאל ביץ - 2,000; 3. ספא כנען - 2,000; סה"כ 6800 ₪; יתרה לניצול ע"י יוסי אפרת 13,030 ₪ (3,066\$)".

ת/99-(א)-(ז) - קובץ מסמכים וביניהם:

ת/99-(א) - חשבונית של בטי טורסמס' 65 מיום 15.1.06, על סך \$2,000, שעליה צוין בכתב-יד: "שולם בכרטיס אשראי. נסיעה של ליאת ואמא שלה למרוקו - סיבסוד ע"י מנהל תיירות".

ת/99-(ב) - מסמך הזהה ל-ת/125(ו), שכותרתו "חייבים אישיים 2006", ובו רשום, בין היתר: "יוסי אפרת, סכום - 9340, ליאת וחמדה אפרת למרוקו, חן בטי טורס".

ת/125(א)-(ו) - קובץ מסמכים שלחלקם התייחס בלוש בעדותו וביניהם: ת/125(א) - מסמך שכותרתו "שונות 2006" ובו נרשם, בין היתר, "חשבונית 65, סכום 9340, שולם באשראי, הערות: ליאת וחמדה אפרת למרוקו"; וכן: ת/125(ו) - אשר כאמור זהה ל-ת/99(ב).

ת/133 - הודעתו במשטרה של מר ברוך ניסקה ז"ל מיום 12.2.14.

פירוט גרסת הנאשמת בחקירותיה במשטרה

8. **בחקירתה הראשונה** מיום 4.2.2014 (ת/5) **מסרה הנאשמת**, בין היתר, כי תחילה היא עבדה תחת בטי בחברת "דיזנהאוז" ושם קיבלה ממנה בונוסים על פרויקטים גדולים: **"כל פעם שהייתי מסיימת פרויקט בטי היתה נותנת לי בונוס"** (עמ' 2-3). כשעברו לחברת "עמיאל ענבר" קיבלה הנאשמת בונוסים כחלק מהמשכורת. **"שאלה: האם גם כשעבדת בבטי טורס קיבלת בונוסים מבטי? תשובה: לא קיבלתי... אבל בטי העלתה לי את השכר... שאלה: האם כשעבדת במנהל תיירות ונופש קיבלת בונוסים מבטי? תשובה: לא קיבלתי מבטי בונוסים כשעבדתי במנהל תיירות ונופש"** (בעמ' 3). שכרה של הנאשמת במינהל עמד על 11,000 ₪ (עמ' 4).

"שאלה: כיצד מומנו הנסיעות של אביך ואימך לחו"ל באמצעות 'בטי טורס'? תשובה: חלק מהכסף ההורים שלי שילמו לה... לשאלתך לגבי שאר הכסף אני משיבה שהיה הסכם ביני לבין בטי שאמר שהיא, בטי, תיתן לי 50% מהעמלה של הפעילות שנעשתה לא דרך הסתדרות המורים, לשאלתך על אילו פעילויות מדובר אני משיבה שמדובר לדוגמא בחב' הסעות לטיול מאורגן לשאלתך אלו דוגמאות נוספות יש לי אני משיבה שיש לי בלייק אאוט בעניין. כל מה שהתקבל מספקי שירות שלא קשור להסתדרות המורים. שאלה: למה שבטי תיתן לך 50% מהעמלה? תשובה: אני לא יודעת לומר לך מדוע. אני לאורך השנים קיבלתי ממנה בונוסים וראיתי את זה כסוג של בונוס... שאלה: מי יודע על ההסכם הזה? תשובה: רק היא ואני... שאלה: יש לה שותף ארנון בלוש הוא לא אמר לדעת מזה? תשובה: ... היא כל הזמן הסתירה ממנו דברים וטענה שהוא מסתיר ממנה עמלות שמגיעות לה מתירות חוץ ואפילו השתמשה במילה גונב... שאלה: באיזו סיטואציה נוצר ההסכם ביניכן? תשובה: הייתי עושה לה פרויקטים גדולים לגימלאים ועל זה היא נתנה לי את העמלות. שאלה: את מבינה שמה שאת אומרת לי עכשיו אין בו היגיון. גם כך היית עושה את העבודה הזאת, את עובדת אצלה ובטי משלמת לך משכורת, מדוע לתת לך 50% מהעמלות? תשובה: לא מדובר בכל העמלות שלה. אלא רק על עמלות הפעילות שמחוץ להסתדרות המורים."

הנאשמת הוסיפה כי **"פעם או פעמיים בשנה היה כנס גדול לגימלאים ואני הייתי מארגנת אותו ונאלצתי לעבוד שעות רבות נוספות שעליהן לא קיבלתי תוספת במשכורת... שאלה: זאת אומרת אם אני אבדוק אני אראה שרק פעם או פעמיים בשנה קיבלת תוספת של 50% של עמלה מבטי? תשובה: זה לא בדיוק ככה. זה לא ניתן לי כמו בשנים קודמות לאחר כל פרויקט... היא אמרה לי תעשי רישום ונתחשבן. ואז הגיע מועד שההורים שלי נסעו לחו"ל ב-2007... בטי אמרה לאבא שלי תשלם לי 12,000 ₪... ולי היא אמרה שנקז את היתרה של הנסיעה של ההורים שלי מההתחשבות ביננו. שאלה: למה שבטי תערבב ענייני כספים בינך לבין אביך בינך לבין ההורים שלך? תשובה: אולי היא לא רצתה או שהיא לא יכלה לתת לי את הכסף שמגיע לי ממנה במזומן"** (עמ' 5-6).

הנאשמת אישרה שהיא לא דיווחה לרשויות המס על תקבולי העמלות.

הנאשמת טענה שבפועל היא קיבלה מ-בטי במסגרת העמלות רק 30,000 ₪. הנאשמת הוסיפה כי היא יודעת שהוריה שילמו עבור החופשות שאליהן יצאו דרך בטי "ובנקודות מסוימות שהם לא שילמו לבטי זה היה ירד [כך במקור] מהדוח התחשבות בינינו" (עמ' 6).

ביחס למסמך "דו"ח יוסי אפרת 2007" (ת/1) מסרה הנאשמת כי "אני הכנתי את הדו"ח והדפסתי אותו במחשב במשרד, במנהל תיירות ונופש. בטי ביקשה ממני להכין אותו כדי להתקזז על הדברים, על העמלות שהיא הייתה מחוייבת להעביר לי עפ"י ההסכם..." (עמ' 7). עם זאת, לגבי "רפי חנניה" הנאשמת טענה כי מדובר בהוצאה של המשרד שקוזזה על ידי בטי וכי מדובר באחת הפעילויות של המשרד שאינן קשורות להוריה. כמו כן, הנאשמת טענה כי כתב-היד על גבי המסמך הוא של בטי - למעט המילה "לבטי". עוד טענה הנאשמת כי "ההכנסות" הן עבודות שלא התבצעו דרך המינהל. לטענתה, במקור היה רשום "יתרה" ומישהו (לא היא) הוסיף את המילים "לזכות יוסי אפרת" (עמ' 8-9; ראו גם ת/6, עמ' 7).

לגבי מימון חופשות על ידי בטי מסרה הנאשמת כדלהלן: "שאלה: מהמסמך שהצגתי לך [ת/1 - מ.ל.ל.]... עולה כי בטי דהן מימנה הוצאות תיירות פנים עבור אביך ו/או אמך בסך של 15,050 ₪ וכן חופשה בארה"ב בסך של 27,395 ₪. מדוע בטי דהן ממנת את החופשות של הוריך? תשובה: היא לא מממנת את הוצאות החופשות של הורי... זה הכסף שלי שהיה אמור לשלם לי. ומכיוון שהיא לא שילמה לי אותו עד היום היא התקזזה איתי על החופשות של ההורים שלי לחו"ל" (שם).

בהמשך ציינה הנאשמת ביחס לטור ההכנסות שב-דו"ח יוסי אפרת 2007 כי מדובר בתפעול של הנאשמת מול בתי המלון והוצאת חשבונית מ-בטי טורס ולא מהמינהל: "כי בטי לא רצתה שהכסף הזה יכנס למנהל תיירות ונופש. לשאלתך מדוע אני משיבה שהיא לא רצתה להתחלק עם השותף שלה ברווחים... היא אמרה לי. שהוא, בלוש לא מתחלק איתה, עם בטי ברווחים אז גם היא לא תתחלק איתו" (עמ' 12).

באשר למסמך "דף פירוט יתרות 2008" (ת/1א) ציינה הנאשמת כי היא הדפיסה את המסמך לבקשתה של בטי וכי כתב-היד על גבי המסמך הוא של בטי; וכן "סה"כ לליאת חצי מהסכום הנ"ל 74,659", "חצי מהסכום שהתקבל מגיע לי על סמך ההסכם בינינו" (עמ' 9-10).

ביחס לחופשה במרוקו (ת/5ג) מסרה הנאשמת כי בטי הזמינה אותה ואת אמה: "היא הזמינה אותנו. שאלה: בטי שילמה על חשבונה? תשובה: כן. לא היה לי מושג ששילמו עבורנו. שאלה: אז מה חשבת? איך נסעת? מי מימן? תשובה: זה היה סיור מחליטנים ובטי לא דרשה כסף. היא הזמינה אותנו לטיול וגם לאחר שחזרנו לטיול היא לא ביקשה..." (עמ' 10).

בעניין חופשת 2006 של הנאשם ואשתו (ת/5ד) נשאלה הנאשמת מדוע הנסיעה מומנה ברובה על ידי בטי טורס והשיבה כי: "אני משערת שזה מה שהיא ביקשה ממנו. שאלה: למה שהיא לא תבקש ממנו לשלם סכום מלא? ת: אני רוצה לספר לך שאני יודעת לפחות בתיירות פנים שבטי היתה רוצה למצוא חן בעיני בכירים בהסתדרות המורים היא היתה מציגה להם מראש מחיר נמוך יותר ממה שהמלון ביקש במקור. שאלה: למה שהיא תעשה את זה? היא מפסידה כספים? תשובה: כדי למצוא חן בעיני הבכירים. וכשאמרתי לה למה היא עושה את זה היא אמרה שהיא תשלם את הפער ממקומות אחרים" (עמ' 10-11).

ביחס לחופשת 2007 של הנאשם ואשתו בארה"ב (ת/5ה, אשר זהה ל-ת/1ט) טענה הנאשמת כי עד לפרסום הכתבה בעיתון "ישראל היום", הוריה לא ידעו שהם חייבים לבטי כסף והיא לא דרשה מהם לשלם עבור חוב כלשהו.

ביחס לחופשת 2008 של הנאשם ואשתו בארה"ב (ת/5ט) ציינה הנאשמת: "זה כסף שלי. אני מציגה לך דוח התחשבות 2007 שבו הייתי אמורה לקבל את הכסף שכיסה את הטיפול של ההורים שלי שבטי שילמה" (עמ' 12).

"שאלה: הצגתי לך מספר חופשות שלך ושל הוריך אשר מומנו ע"י בטי דהן. סך עלויות של החופשות הללו הינה למעלה מ-100,000 ₪ מדוע בטי דהן מימנה את החופשות הללו? **תשובה: היא לא מימנה אותם. זה כסף שמגיע לי ממנה. שאלה: האם את ביקשת מבטי לממן את החופשות? תשובה: לא. שאלה: האם אביך פנה לבטי ודרש ממנה לממן לו ולבני משפחתו את החופשות? תשובה: לא. שאלה: איך את יודעת שאבא שלך לא פנה אליה? ... תשובה: לא שאלתי אותו. איש ישר ממנו לא קיים" (עמ' 13).**

לטענת הנאשמת, ההסכם בינה ובין בטי נולד כאשר הנאשמת החלה לעבוד במינהל.

בהמשך לטענת הנאשמת כי בכל ההכנסות שאינן קשורות להסתדרות המורים, היא ובטי היו אמורות להתחלק באופן שווה, היא נשאלה "תני לי דוגמאות להכנסות שלא קשורות להסתדרות המורים שעליהן התחלקתן חצי חצי בעמלה?" והשיבה: "הסעות של אוטובוסים, לשאלתך מה לא קשור בזה להסתדרות המורים אני משיבה שזה לא היה קשור לאוכלוסיית המורים. שאלה: את לא מצליחה לתת לי דוגמאות כי אין דבר כזה הכנסות שלא קשורות להסתדרות המורים כאשר מדובר במשרד תיירות שמטפל באוכלוסיות המורים. תגובתך. תשובה: הסעות של אוטובוסים, תראי בדוחות יש חברות הסעות ומלונות שלא נסגרו מול הסתדרות המורים... לא בתחום הפעילות שלי הרגילה... שאלה: גם הפעילות שאת מגדירה אותה לא שוטפת היא חלק מהעבודה שלך. תגובתך. תשובה: לא. אני הייתי אחראית על הגימלאים. שאלה: מחומר החקירה עולה כי בטי הסכימה להתחלק איתך ועם אביך במחצית מרווחיה מאחר והרגישה כי במידה ולא תסכים, אביך ייקח ממנה את כל הפעילות של הסתדרות המורים. תגובתך. תשובה: זה שקר וכזב. היא לא התחלקה עם אבא שלי בכלום. הרווחים היו קשורים רק אליי. ולאבא שלי לא היתה לו שום השפעה אם היא תהיה או לא תהיה בהסתדרות המורים" (עמ' 16).

ביחס לביטוי "העבודה שהוזרמה למשרד" בהתכתבות במייל עם בטי (ת/1יד), ציינה הנאשמת כי אביה-הנאשם "עזר לה [ל-בטי] שהיינו מוציאים כנס של גימלאים, היו מופיעים אמנים. אבא שלי היה עובד עם אמנים והיה משיג לבטי מחירים זולים..." (עמ' 16-17).

"שאלה: האם בטי שאלה אותך האם את מסכימה שיעשה קיזוז בין החובות שהיא צריכה לשלם לך לבין התשלומים להוריך? תשובה: כן. היא שאלה אותי והסכמתי" (עמ' 18).

9. בחקירתה השנייה מיום 10.2.2014 (ת/6) מסרה הנאשמת, בין השאר, כי: "אני רוצה להבהיר בעניין הבונוסים, שקיבלתי אותם מבטי דהן במשך כ-7 שנים שבהן עבדתי במינהל תיירות ונופש". הנאשמת טענה כי לא נראה לה תמורה שקיבלה משכורת גבוהה וגם בונוסים "מכיוון שהסכום הזה מתחלק על 7 שנים. הייתי אמורה לקבל 14,000 ₪ לשנה שזה הבונוסים". רק בדיעבד היא הבינה כי אי-תשלום הבונוסים בתלוש פגע בזכויות הסוציאליות שלה. היא טענה שהבונוסים ניתנו לה עבור ליווי קבוצות של

גמלאים, שכלל לינה מחוץ לבית. "שאלה: תני לי דוגמאות לפעילות לא שוטפת של הגמלאים עליה קיבלת עמלות? תשובה: הזמנת אוטובוסים בכמות גדולה. הזמנת חדרים במלון שלא קשור לגמלאים עצמם... שאם קבוצה שאינה נכללת כגמלאית פנתה לבטי ע"מ לארגן לה נופש ואני טיפלתי בעניין אני קיבלתי 50% מהעמלה עפ"י ההסכם. שזה תרגום לבונוסים שלי". הנאשמת ציינה כי העבודה שלה היתה רק עם הגמלאים, אך אם היתה מתבקשת לעשות עבודה שאינה קשורה לגמלאים - היתה עושה זאת. "שאלה... למה שבטי תשלם לך 50% מהעמלות? תשובה: כי זה היה ההסכם ביננו" (עמ' 4).

הנאשמת הוסיפה כי "כשאבא ואמא שלי הלכו לבטי לשלם עבור הנסיעה שלהם... בטי אמרה להם שישלמו סכום מסוים ואמרה להם שאת השאר אני אסתדר עם ליאת. אבא שלי פנה אלי ושאל אותי אם יש ביננו התחשבות ואמרתי לו כן" (שם, עמ' 4).

החוקרת הטיחה בנאשמת כי "[ש]כספי ההכנסות של המשרד, של המנהל, במקום שיתחלקו בין שותפים, מועברים אלייך ואל משפחתך למימון חופשות שלכם. במקום להתחלק עם השותף הכסף מתחלק עם אנשים זרים שאינם שותפים... לא קשה להבין, שההסכם ביניך, בינך ובין בטי היה בעצם הסכם מאולץ של בטי כלפיך. ע"מ שאבא שלך לא ימנע מבטי לקבל עבודות למינהל היא הסכימה לתת לך כספים וחופשים חנם לך ולהורייך בארץ ובחו"ל", והנאשמת השיבה: "לאבא שלי לא היתה שום אפשרות להשפיע על כך אם בטי תעבוד במנהל או לא. אין לו שום השפעה" (עמ' 6); ובהמשך: "שאלה: אני אומרת לך שההסכם שאת טוענת שהיה בינך לבין בטי לא היה כפי שאת מתארת אותו. אלא את ואבא שלך התקשרתם מול בטי דהן במערכת של תן וקח כאשר בטי מממנת לך ולמשפחתך נסיעות פרטיות ואבא שלך מספק לה פרנסה. תגובתך. תשובה: התאוריה הזאת מופרכת... כל הזמן קיבלתי בונוסים. גם במנהל תיירות ונופש... זה שהיא החליטה לקזז להורים שלי ע"ח החובות שלי זה רק לטובתה..." (עמ' 8).

לגבי מכתב הכסף המלוכלך ציינה הנאשמת: "למיטב זכרוני המכתב הועבר אליי בשנת 2008 ... בטי כל פעם התחמקה ולא שילמה... עד שהרגשתי שאולי מדובר בכספים שמתקבלים בעמלות ושהם אינם כשרים או שמדובר בעניין מול ארנון בלוש... ואז פניתי אליה ואמרתי לה שאם הכסף שהיא צריכה לשלם לי הוא כסף לא כשר אז אני לא רוצה אותו. שאלה: למה חשבת שהכסף מלוכלך? תשובה: בגלל שהיא כל הזמן דחתה את התשלום של הכסף... זו היתה ההרגשה שלי" (עמ' 8-9; וראו גם ת/7, עמ' 5).

"שאלה: אמרת שאבא שלך לא משפיע כלל על העבודה במנהל. וכאן אנו רואים שאבא שלך יש השפעה האם לקבל מלון ספציפי כנותן שירות לאוכלוסיית המורים דרך מנהל תיירות ונופש. תשובה: כן. הוא בכיר ויש לו את הסמכות להחליט" (עמ' 10).

הוטח בנאשמת כי ב-"קלסר הכחול" (ת/2יב) מסמכים רבים הקשורים לפעילויות של המורים לחינוך גופני, אף שלטענת הנאשמת לנאשם לא היתה השפעה על העבודה מול המינהל למעט סיוע בקבלה של מחירים טובים של אומנים שונים עבור בטי, וכן הוטח בה כי "אז הייתה לאבא שלך נגיעה של יותר מלהביא רק מחירים של אמנים לבטי?"; והנאשמת השיבה כי "... הוא מחוייב להעביר דרך בטי כמנהל את כל הפעילות של המורים" (עמ' 12).

10. בחקירתה השלישית מיום 16.2.2014 (ת/7) מסרה הנאשמת כי:

"שאלה: האם מרבית ההכנסות שמצוינים בדוחות ההתחשבות עם בטי מקורם בפעילות של המורים

לחנ"ג? תשובה: לא... שאלה: מחומר החקירה עולה שכל המסמכים שנתפסו בביתך נראה בבירור כי ההכנסות שבדוחות ההתחשבות מקורם בפעילות של חנ"ג. תגובתך. תשובה: ... אין שום קשר ישיר לחינוך הגופני ולהשתלמויות המורים לחינוך גופני" (עמ' 2).

הנאשמת התבקשה גם להתייחס לכך ש-ד"ח יוסי אפרת 2007 (ת/1) נמצא בביתה כשהוא קרוע (מסמך מספר 85/המסמך הקרוע): "שאלה: ... מדוע הדף... קרוע בחלק שבו כתוב במקור 'יתרה לזכות יוסי אפרת' תשובה: לא יודעת. שאלה: מי קרע את הנייר? תשובה: לא אני. שאלה: איך את מסבירה שבדיוק השורה 'יתרת זכות יוסי אפרת' קרועה אצלך בטבלה? תשובה: לא מסבירה. כך זה היה בתיק ואין לי מה להסביר בעניין" (עמ' 3).

עיקרי העדויות המרכזיות מטעם המאשימה

עיקרי גרסתה של בטי

11. ניתן לומר, בקצרה, כי עיקרי גרסתה של בטי באו לידי ביטוי בעובדות הנטענות בכתב האישום, כמפורט בפסקה 4 לעיל - אשר מבוססות על גרסתה של בטי, כפי שנמסרה בחקירתה במשטרה, ואשר על עיקריה היא חזרה בעדותה בבית המשפט. למעשה, האישום הראשון והרלוונטי בכתב האישום מבוסס בעיקר על גרסתה של בטי ועל זו של בנה אודי וכן על התוכן של חלק מהמוצגים שהוגשו מטעם המאשימה.

אוסף, בתמצית, כי לדברי בטי, היא שילמה שוחד לנאשמים, על ידי כך שנשאה במימון של לפחות חלק מהעלויות של חופשות פרטיות, בארץ ובחו"ל, שבהן שהו הנאשמים ובעיקר הנאשם ורעייתו חמדה, שלא שילמו לה את מלוא תמורתן, וכן שילמה לנאשמת סך של 30,000 ₪ (סכום ההמחאה), וזאת לאחר שהיא נסחטה על ידי הנאשמים, לטענתה; וכי בשל רצונה לשמור על עבודתה במינהל, היא נאלצה להסכים לתנאיהם של הנאשמים; והכול - כמתואר בעובדות הנטענות בכתב האישום, המפורטות לעיל.

עם זאת, אקדים ואציין כי במקרה דנן, בין היתר לנוכח הרושם השלילי שהותירה בטי בחלק ניכר מעדותה, כפי שאפרט בניתוח העדות בפרק הדיון בפסקאות 29-31 להלן, אין מקום להרחיב כאן בעניין תוכן עדותה של בטי מעבר לאמור לעיל ומעבר לדברים שיפורטו להלן בפסקה הנ"ל.

עיקרי העדויות האחרות מטעם המאשימה

עיקרי עדות בלוש

12. בפתח חקירתו הראשית, מסר בלוש שהוא נאלץ לצרף את בטי למינהל: "... לקראת פעילות של 2004 בא אלי אבירם רון שדיבר עם המנהלים עם מר וסרמן וכדומה ואמר 'תשמע יש עלי לחצים מרובים, אם אתה רוצה להמשיך לעבוד, אתה חייב לקבל אליך לפעילות את גברת בטי דהן בתור שותפה'... ואף אחד לא אמר לי מה הסיבה... זה אנשים מלמעלה" (עמ' 1686-1687); "לא שמחתי במיוחד כמובן, בלושון המעטה... הגעתי למסקנה שהרע במיעוטו זה בעצם יהיה להכניס אותה כשותף... לא היתה לי ברירה, אם אני רוצה כאילו להמשיך לעבוד אני חייב להכניס אותה כשותפה... שאם לא אז אני לא אעבוד שם יותר" (עמ' 1687).

בלוש הוסיף כי בטי עבדה במשך שנים עם הגמלאים כ"פרילנסרית" של הסתדרות המורים, וכאשר הוקם המינהל והפעילות עברה אליו (למינהל), בטי הפעילה לחץ וקשרים בהסתדרות המורים כדי להיכנס למינהל כ"שותפה"; בדיעבד בלוש הבין שה"מקורבים" בהסתדרות הכניסו את בטי למינהל כדי לקבל טובות הנאה: **"בהמשך לאחר שבדקתי בספרי הנהלת חשבונות שלנו בחברה וראיתי שיש כל מיני טובות הנאה שניתנו לכל מיני מקורבים... הבנתי למה הכניסו אותה"** (עמ' 1701).

כאן המקום לציין שבין בטי ובין בלוש קיים סכסוך עסקי-אזרחי; ברי כי אין מקום להתייחס לתוכן עדותו של בלוש בעניין הסכסוך ביניהם. אוסיף אך זאת: בלוש טען כי תביעתו המרכזית מול בטי נוגעת לכך שהיא הסתירה ממנו הכנסות שהיה בהן כדי להגדיל את ה"טרנט" המשותף של שניהם; מדובר בעמלת יתר המתקבלת מהספק כאשר חוצים רף מסוים של מחזור כספי.

לגבי המסמכים **ת/125** בלוש מסר כי מדובר בכרטסות של הנהלת חשבונות **"ויש פה כל מיני הוצאות... שמבחינתי היו חסרי תשלום... מירקתי אנשים שאני מכיר את השמות שלהם... הוספתי אותם לכרטסת של בטי, כי אני לא אישרתי תשלומים לכל מיני אנשים שהיו וכל מי שהיה מבחינתי בחיוב חסר פשוט חייבתי בכרטסת של בטי"** (עמ' 1702-1704).

בעקבות הגילוי של בלוש כי היו הוצאות של המינהל שלא היו מקובלות עליו, הוא שלח ל-בטי מכתב שבו כתב, כזכור, כי אינו מאשר את ההוצאות של משפחת אפרת (ת/1טו): **"בטי אמרה... אתה תמים אתה לא יודע איך מתנהלים העניינים בתחומים של ועדי עובדים ומועצות מקומיות... אמרתי לה יכול להיות שאני תמים אבל אני לא עובד עם הדברים האלה"** (עמ' 1714-1715). לדברי בלוש, בטי סיפרה לו כי הנאשם ביקש ממנה תשלומים: **"... [ש]היא גם הזכירה לי את זה בהמשך גם כמה פעמים שמר יוסי אפרת ביקש ממנה כסף ואם אני מוכן לשלם תשלום עבור פעילויות משותפות אמרתי אני לא רוצה לשמוע מזה אני לא בעסק ואני לא נותן לאף אחד שום דבר... כב' השופט: תשלומים או הטבות? ... ת: תשלומים. ביקשה תשלומים..."**. לאחר ריענון זיכרון אישר בלוש את הדברים שמסר בחקירתו במשטרה כי **"בטי סיפרה כבדרך אגב שהוא ביקש ממנה כספים מהרווחים על מנת שהפעילות תמשיך להתבצע דרכה... ואין לי מושג אם היא שילמה או לא... סיפרה לי את זה ב-2009, 2010"** (עמ' 1717-1718; ראו גם עמ' 1759-1760).

בלוש הדגיש בעדותו כי אין לו כל עניין אישי או טענה כלפי הנאשמים וכי הוא אף מחבב את הנאשם באופן אישי.

בחקירתו הנגדית מסר בלוש כי בעיניו בטי היא אישה לא אמינה. חלק נכבד מהחקירה הנגדית הוקדש לשאלות הקשורות בהתנהלות הבעייתית של בטי מולו במסגרת השותפות ביניהם במינהל. כך, למשל: אי תשלום של סכום ראשוני בסך ₪ 80,000; הצעת ייעול שהיא הגישה ל-וסרמן, שבמסגרתה הציעה להסדר בלעדיו (בלי בלוש); ניתוב פעילויות ל-בטי טורס כדי שלא להתחלק ברווחים עם בלוש, אף שלדברי בלוש מדובר בפעילות "בשוליים" (עמ' 1795-1796); שימוש בכרטיס האשראי של המינהל לכיסוי חובות של הנאשם ב-בטי טורס, בנוסף לשימוש בכרטיס האשראי של המינהל לתשלום הוצאות שלא אושרו על ידי בלוש, עד ש-בלוש החליט "לגזור" את כרטיס האשראי. כמו כן, לדברי בלוש, אין סיבה, למשל, שההשתלמות של המורים לחינוך גופני שהתקיימה ב"אסטרל וילג" בוצעה דרך בטי טורס ולא דרך המינהל, וכך גם החופשה במרוקו.

בחקירה החוזרת ציין בלוש לגבי החופשה במרוקו כי בדרך כלל ל"סיור מחליטנים" נוסעים 15-20 אנשים ולא 50 כפי שהיה בפועל; והוא הוסיף שהנאשמת וחמדה, כמו גם בטי ובעלה, אינם יכולים להיות בגדר "מחליטנים" (עמ' 1796).

(1891).

עיקרי עדות מוניק

13. מוניק שימשה כמזכירתו של הנאשם, בעת שהיה בתפקיד מנהל אגף תרבות ואירועים בהסתדרות המורים. במהלך **חקירתה הראשית** מסרה מוניק עדות נרחבת לגבי מעמדו הרם ולגבי כוחו של הנאשם בהסתדרות המורים וכן לגבי התנהלות בלתי תקינה מצד הנאשם.

כמו כן, מוניק העידה על העבירה של הטרדת עד שביצע כלפיה הנאשם, כפי שיוחס לו באישום השני (ושבה, בינתיים כאמור, הורשע הנאשם, על פי הודאתו).

להלן אתייחס רק לתוכן עדותה של מוניק ככל שהיא קשורה באופן ישיר לאישום הראשון והעיקרי, הרלוונטי לנאשמת.

אקדים ואציין כי מוניק מסרה ביום 27.10.2015 **הצהרה (ת/104)**, שהוגשה כחלק מהחקירה הראשית כפוף לחקירתה הנגדית, ושבה נרשם: "**בתקופה של יאית כהן הבת של יוסי אפרת עבדה אצל בטי דהן במנהל התיירות, היתה ליאת מתקשרת מדי יום לאביה יוסי אפרת. שיחות אלה או שעברו דרכי או יוסי אפרת ענה עליהם בנוכחותי. כך האזנתי להרבה משיחות אלה, בהן היה יוסי אפרת מקבל מבתו ליאת כהן מידע יומיומי על היקף המכירות של בטי דהן במנהל התיירות באותו יום. תוך כדי השיחות הללו היו יוסי אפרת ובתו ליאת כהן מחשבים יחדיו, כמה מגיע ליוסי אפרת, ושמעתי את יוסי אפרת חוזר ואומר לליאת בתו: 'אל תדאגי בתי, היא תשלם על הכל'. אירוע זה חזר על עצמו הרבה מאוד פעמים". בתחתית ההצהרה נרשם: "מוניק סדרינה לא נשאלה שאלה זו בחקירתה. עד היום חשש [כך במקור; צ"ל: חששה] להודיע לכם על כך. מעתה אינה חוששת וזוהי הצהרתה החתומה".**

בעדותה הוסיפה מוניק: "... באותה תקופה היו הרבה שיחות טלפון. אני אמרתי שכל פעם שהוא היה מדבר עם בתו בעניין, כמובן שזה מדובר בבטי דהן, הוא היה מאוד עצבני. באחת השיחות אני שמעתי שהוא כעס מאוד, הוא ישב לצידו... הוא ביקש מחשבון, הוא חישב, שאל כמה, מה מו. אמר 'אל תדאגי יא בינתי, היא תשלם על הכל'..." (עמ' 1081; ראו גם עמ' 1111-1112).

מוניק נשאלה בעדותה גם על תוכן ההצהרה (ת/104) ובעיקר על כך שמסרה את הדברים דלעיל, המפלילים את הנאשם, רק בהודעתה **השניה** במשטרה, והשיבה: "ב-2014 כשקראו לי למשטרה אני עדיין עבדתי עם יוסי אפרת כשיוסי אפרת היה חזק בהסתדרות המורים, מחליט, קובע. ברור שאם משהו לא היה נראה לו הוא יכל למחרת להגיד לי לכו הביתה. פחדתי לתת עדות, באמת פחדתי ממנו... ב-2015 אני חזרתי מרצוני כשכבר, כבר הסיפור שלו הביא אותו למקום שהוא כבר לא קובע או לא מחליט... הפך להיות שקוף בהסתדרות המורים. לא פחדתי. דיברנו ואמרתי את מה שאני יודעת... ואחת הבנות אמרה לי 'את צריכה לתת הצהרה, למה לא אמרת את זה?' אמרתי כי פחדתי... אני נתתי את ההצהרה שלי. אותה בחורה הדפיסה את זה ואותה בחורה שלחה את זה" (עמ' 1092).

בחקירתה הנגדית נחקרה מוניק ארוכות על-אודות ההבדל בין תוכן שתי הודעותיה במשטרה, והשיבה: "... אני לא פוחדת מהאמת. אני לא פחדתי ממנו, אני פחדתי על מקום העבודה שלי... עובדה שאחרי כן הוא

קיבל את כל הפרוטוקול ליד שלו ובאמת מה שחששתי באמת קרה" (עמ' 1168); "לא היה לי עדיין את האומץ לדבר על דברים שהם לא קשורים [להסתדרות המורים - מ.ל.]: ש: אז על מה הם דיברו ביניהם אם זה לא קשור להסתדרות המורים? ת: על מה הם דיברו? על החישובים. ש: אה וזה לא קשור להסתדרות המורים? ת: לא. ש: אז למה זה קשור? ת: לעניין פרטי שלהם" (עמ' 1170).

במהלך חקירתה הנגדית הטיח הסניגור ב-מוניק, בין היתר, כי כבר בהודעתה הראשונה במשטרה היא מסרה דברים חמורים אף יותר לגבי הנאשם מאשר הדברים שנמנעה לטענתה מלמסור באותו שלב מחשש למקום עבודתה; כמו כן, הטיח הסניגור במוניק כי לטענת ההגנה השינוי בין תוכן הודעותיה במשטרה נבע מההאשמות שהיו לנאשם כלפיה לגבי חוסר בכרטיסים לאחר שנתפסה על ידי הנאשם גונבת כרטיסים להופעות, כטענת ב"כ הנאשמת. מוניק השיבה כי הדברים שמסרה בחקירתה במשטרה ובהצהרתה (וכן בעדותה בבית המשפט) הם אמת, והטעימה כי הדברים היו מטרידים ולכן רצתה שייבדקו והוסיפה כי "כנראה שזה גבר על הפחד" (עמ' 1180) וכן כי הנאשם כלל לא בא אליה בהאשמות, והדגישה כי לא נגעה בכרטיסים וכי אמרה מראש לנאשם שיש בעיה באופן הגעת הכרטיסים להסתדרות, על מנת שלא יבואו אליה בטענות אם יהיה חוסר.

עיקרי עדות אזולאי

14. **בחקירתה הראשית** מסרה אתי אזולאי כי החל משנת 2009 היא שימשה כמנהלת חשבונות וחשבת שכר במינהל.

"עו"ד ביטון: ספרי בבקשה את מה שידוע לך על חובות של יוסי אפרת ווסרמן. ת: מכרסות הנהלת חשבונות אני יודעת על החובות, רק מכרסות הנהלת חשבונות" (עמ' 1271).

אזולאי הוסיפה בעדותה כי "בעיקרון אני לא ידעתי מה מתנהל, אבל אני כן אני יודעת ברמה עקרונית, כללית שבגלל שליאת הבת של אפרת הועסקה אצלנו במשרד ובאמת בתור מי שמכינה משכורות אז אני יודעת מן הסתם שהיא קיבלה משכורת יותר גבוהה מבנות האופרציה האחרות. אז הוא גם היה מביא יותר עבודה גם אלינו בגלל שהבת שלו עבדה. זה רק מה שאני יודעת ... ואני גם יודעת שבגלל שגם עבדה במשרד אז יוסי אפרת העביר לנו עבודות למשרד" (עמ' 1273-1275; ההדגשות בקו הוספו ואינן במקור).

בחקירתה הנגדית השיבה אזולאי לשאלות הסניגור, בין היתר, כי:

"ש: ... אומרים לך 'האם ידעת שבכירים בהסתדרות נוסעים בלי לשלם?' ואת אומרת 'אני לא שמעתי על דבר כזה'. ת: נכון. ש: כלומר בתקופה הזו של בין 2009 שאת עובדת... עד... שהמנהל נסגרת... לא שמעת שאנשים נוסעים ולא משלמים או שמנצלים אותה או שלוקחים לה או שעושים לה? ת: לא שמעתי" (עמ' 1286); ובהמשך: "עו"ד זמר: שמעת פעם במהלך השנתיים האלה שעבדת במנהל תיירות ונופש שמישהו, איזשהו לקוח, מההסתדרות לא מההסתדרות, נוסע לחופש ולא מוכן לשלם? ת: אני לא זוכרת" (עמ' 1292).

"עו"ד זמר: ... שואלים אותך [במשטרה - מ.ל.], כך, 'האם בטי סיפרה לך על שותפות בינה לבין יוסי אפרת במנהל תיירות ונופש או השתתפות של יוסי אפרת ברווחי מנהל תיירות ונופש?' ואת אומרת כך 'שמעתי שיוסי אפרת מביא הרבה עבודה בגלל הבת שלו, אבל אני לא זוכרת שראיתי איזשהי העברה של כסף ליוסי אפרת. אני יודעת שליאת קיבלה משכורת גבוהה יחסית לאחרות ויחסית למשרד... אמת? ת: כן"

(עמ' 1291).

עיקרי הראיות מטעם ההגנה

15. מטעם ההגנה העידו **העדים הבאים: הנאשם, הנאשמת ויובל כהן** (בעלה של הנאשמת) (להלן גם: "יובל").

כמו כן, הוגשו על ידי ההגנה 49 מוצגים, שחלקם זהים למוצגים שהוגשו על ידי המאשימה.

להלן יציגו מוצגי ההגנה העיקריים ולאחר מכן עיקרי העדויות מטעם ההגנה ובמיוחד עדות הנאשמת.

המוצגים העיקריים שהוגשו על-ידי ההגנה

16. **נ/1 - קלסר ובו הודעות שמסרה בטי** בחקירתה במשטרה, לצורך הצבעה על סתירות בגרסתה.

נ/16-נ/18 - שלוש הודעותיה של מוניק במשטרה, לצורך הצבעה על סתירות בגרסתה ועל היותה בגדר "עדות כבושה".

נ/25 - מסמך הקשור לטיסה לטוסקנה, אשר למעשה זהה ל-**ת/64(ב)**.

נ/26 - מכתב עם לוגו של הסתדרות המורים, מיום 20.6.07, החתום על ידי הנאשם ("יוסי אפרת, יו"ר אגף תרבות ואירועים") והמופנה אל "בטי דהן, מנהל תירות ונופש", שכותרתו "**הסעה ליום בכיף בשפיים בתאריך 1.7.07**", ובו מבקש הנאשם מ-בטי להזמין אוטובוסים ליום 1.7.07 עבור מספר סניפים בארץ, לצורך יום כיף בשפיים.

נ/46 - הודעתה של חמדה אפרת, רעייתו של הנאשם ואמה של הנאשמת, בחקירתה במשטרה, שהוגשה בהסכמת ב"כ המאשימה במקום עדות בבית המשפט, מבלי שהמאשימה הסכימה לתוכנה; לתוכן הודעה זו אתייחס להלן במסגרת עיקרי ראיות ההגנה, בפסקה 21, וכן בהמשך במסגרת הדיון.

עיקרי העדויות מטעם ההגנה

17. **עד ההגנה הראשון** במשפט היה **הנאשם**; שניה אחריו העידה **הנאשמת**; ולאחריהם העיד **יובל**, שלעדויות אתייחס בפרק הדיון, בין היתר בפסקאות 69 ו-90 להלן.

לעדויות הנאשמת אתייחס בהרחבה להלן. אך תחילה אתייחס בקצרה לעדות הנאשם.

התייחסות קצרה אל עדות הנאשם

18. **כאמור, הנאשם כבר הורשע**, על פי הודאתו, במסגרת האישום העיקרי, בעבירה של הפרת אמונים, חלף העבירות שיוחסו לו באותו אישום, ובעבירה של הטרדת עד, במסגרת האישום השני - לאחר שקיבל את הצעת

בית המשפט שהועלתה בתום השמעת הסיכומים המשלימים.

מכיוון שכך, אין מקום להתייחס, בוודאי לא בהרחבה, לעדות הנאשם, שנמסרה בשעתה כתמיכה בכפירתו דאז בעובדות שיוחסו לו בכתב האישום, בטרם קיבל את הצעת בית המשפט והודה כאמור; ולעומת זאת, אתייחס בהרחבה להלן לעדות הנאשמת.

עם זאת, אציין כבר כאן, בקצרה, כי הנאשם הכחיש בעדותו את שיוחס לו בכתב האישום וכי עדותו היתה לקונית ומתחמקת בעיקרה, תוך שהרבה להשיב, במיוחד במסגרת חקירתו הנגדית, כי אינו יודע, אינו זוכר או שיש לשאול את בתו-הנאשמת - מבלי ליתן תשובות ענייניות לשאלות שנשאל בחקירה הנגדית.

עוד יצוין כי מכיוון שיש קשר הדוק בין המיוחס לנאשמת ובין אשר יוחס לנאשם בכתב האישום - לא ניתן להימנע מלהתייחס למעורבות הנאשם בכל הקשור למיוחס לנאשמת.

על כן, אל עדות הנאשם אתייחס בקצרה גם בפרק הדין, בפסקה 55 להלן, במסגרת ניתוח הראיות העיקריות.

כמו כן, אתייחס בהרחבה אל מעורבות הנאשם בעבירות המיוחסות לנאשמת, ובעיקר בעבירה של לקיחת שוחד שהמאשימה מבקשת לחלופין להרשיע בה (וליתר דיוק - בסיוע) את הנאשמת; הכול, כפי שיפורט בהמשך, בפרק הדין.

פירוט עיקרי עדות הנאשמת

19. **בחקירתה הראשית מסרה הנאשמת כי תחילה מערכת היחסים עם בטי היתה מצוינת. הנאשמת החלה לעבוד עם בטי בחברת דיזנהאוז ובהמשך עברה לעבוד איתה במספר חברות: "עמיאל ענבר", בטי טורס ולאחר מכן הן עברו יחד ל-מינהל, כשחברת בטי טורס המשיכה להתקיים תחת ניהולו של אודי.**

לטענת הנאשמת, לא היה לה ממשק מול ארגון המורים לחינוך גופני, היא היתה אחראית רק על הגמלאים ומדובר בהיקף עבודה נרחב כיוון שההזמנות נעשו דרכה בלבד והוקלדו באופן ידני.

הנאשמת הדגישה כי "מנהל תיירות ונופש בהגדרה שלו היה קניין לשירותי תיירות בעבור הסתדרות המורים". כמו כן, היא טענה כי ארגון המורים לחינוך גופני הוא ארגון עצמאי והיקף פעילותו קטן יחסית: "אני לא יודעת אפילו אם זה 2 אחוז מהיקף המכירות של הסתדרות המורים". לעומת זאת, היקף הפעילות של הגמלאים היה נרחב הרבה יותר. "כב' הש' לוי: ... במה עוד טיפלת חוץ מגמלאים? העדה, גב' כהן: בכל תיק שבטי נתנה לי לתפעל... כב' הש' לוי: במקרה זה היא נתנה לך את המורים לחינוך גופני? העדה, גב' כהן: כן. כב' הש' לוי: ומה עוד בטי נתנה לך? באופן כללי? העדה, גב' כהן: מה עוד? היו הרבה דברים, היו פעילויות מקומיות של סניפים שרצו לעשות משהו שלא במסגרת מה שהוצע להם דרך אשמורת או דרך הגמלאים. היו גם דברים שבכלל לא היו קשורים בשום צורה ואופן להסתדרות המורים... ולא למנהל תיירות ונופש" (עמ' 2502-2506).

לטענת הנאשמת, לאף אחד, כולל אביה, לא היתה השפעה על היקף הפעילות של בטי במינהל. הכעס של בטי על הנאשם נבע מכך שהוא לא העביר לה את ה"אופרציה" של החינוך הגופני ועשה זאת בעצמו. הנאשמת הוסיפה וטענה כי היחסים עם בטי נפגעו רק לאחר פרסום הכתבות הרלוונטיות בעיתון "ישראל היום".

הנאשמת טענה גם כי **הנאשם לא היה מודע להתנהלות בינה ובין בטי** וכי הוא למעשה שילם עבור כל החופשות שאליון נסע דרך בטי טורס.

ביחס **לחופשה בטוסקנה**, ציינה הנאשמת כי בנוסף לחמישה תשלומים בסכום של 732.60 ₪ כל אחד, ביום 27.12.05 בוצעה העברה בסכום של 3,657 ₪ מהמינהל לכיסוי יתרת החוב, למרות ש-בטי היתה צריכה להשתמש בזיכוי שהגיע לחמדה מ"עמיאל ענבר" בסכום של 3,500 ₪, כפי שעולה מהמסמך שסומן **נ/25**.

לגבי **חופשת 2006** נטען ש-בטי גנבה מ-בלוש כסף בכך שחייבה את המינהל בתשלום למרות שה"דוקט" היה מאוזן באמצעות העברה של 1,610\$ מ"דוקט" אחר המתייחס לחופשה אחרת, של הנאשם ורעייתו, שבוטלה.

הנאשמת לא חלקה על כך שהיא ואמה לא שילמו עבור **החופשה במרוקו**. לטענתה, היא **יצאה למרוקו לצורכי עבודה** ותפעול של "סיור המחליטנים", ואילו אמה הוזמנה על ידי בטי כפי שהוזמן בעלה של בטי וכפי שהוזמנו נוסעים נוספים. עוד נטען כי בטי חייבה את המינהל בסכום של 2,000\$ למרות שהעלות לכל משתתף בודד היתה בין 600-700\$.

לגבי **טיסת 2003** נטען כי מדובר בגניבה נוספת של בטי מ-בלוש וכי בטי חייבה את המינהל ביום 13.12.05 ב-2,941\$ בגין חופשה שהתקיימה לפני שהוקם המינהל. הנאשמת ציינה כי טיסה זו אינה מופיעה בטבלאות ההתחשבות של בטי וכן שאין כיום יכולת להוכיח שהנאשם שילם עבור הטיסה האמורה, לנוכח חלוף הזמן הרב (משנת 2003).

הנאשמת הוסיפה כי **הרקע לדו"חות ההתחשבות ולתכתובות המיילים** הוא שהיא רצתה לצאת לחופשת לידה וביקשה לדעת האם בטי יכולה לשלם לה על כל הפעילות הנוספת שעשתה ושאינה קשורה למינהל.

לטענת הנאשמת, **בטי הבטיחה שבגין כל עבודה שתיעשה מחוץ למסגרת העבודה השוטפת, תתוגמל הנאשמת במחצית העמלה שתתקבל**.

בחקירתה הנגדית הדגישה הנאשמת כי הסכומים שהגיעו לה מ-בטי **לא** היו בגדר "**בונוס**", **אלא "עמלות"** עבור עבודה נוספת שעשתה עבור בטי, מעבר לעבודתה השוטפת והרגילה של הנאשמת כשכירה במינהל.

לטענת הנאשמת, רק **באפריל 2008 נודע לה ש-בטי גונבת מ-בלוש**; ואילו בזמן אמת, אף שראתה שהפעילות נעשית באמצעות בטי טורס, ולא באמצעות המינהל, היא לא הבינה ש-בטי גונבת מבלוש. רק בסיום החקירה הנגדית אישרה הנאשמת כי לגבי אחת הפעילויות שאורגנו בשנת 2007 בטי אמרה לה "תמחקי את המייל" ולכן היא חשדה "שמשו מתנהל לא כשורה", אך לטענת הנאשמת מדובר היה במקרה חד פעמי שלא חזר על עצמו.

הנאשמת טענה כי **אינה זוכרת מי הקליד את דו"ח יוסי אפרת 2007 (ת/1)**: "**אני לא זוכרת. יכול להיות שאני הקלדתי את זה, אבל גם אם אני הקלדתי את זה זה הקלדה תמה על סמך נתונים שהיא העבירה לי אליי**". כמו כן, היא טענה כי חוץ מהמילה "לבטי" כל כתב היד במסמך הוא של בטי. בהמשך ציינה הנאשמת כי **היא הדפיסה את הטבלה אך רשמה את המילה "יתרה" בלבד, ולא רשמה את המילים "יתרה לזכות יוסי אפרת"**; זאת, למרות שאין בנמצא מסמך שבו מודפסת רק המילה "יתרה". לשאלה מדוע הדו"ח שנמצא בבית הנאשמת, בקלסר הכחול, היה חתוך בדיוק במקום שבו הוזכר שמו של הנאשם, השיבה הנאשמת כי **אין לה מושג מדוע שורבב שמו של הנאשם ומי חתך את המסמך: "ככה זה היה בקלסר וככה מסרנו את זה לחוקרים**

במשטרה (עמ' 2688-2690; וראו גם עמ' 2896-2900, 2904).

לגבי נסיבות קבלת **השיק (ת/1ב)** מסרה הנאשמת כי לבקשתה וכדי שתוכל לכלכל את צעדיה במהלך חופשת הלידה, **העבירה בטי לידה את השיק בסך 30,000 ₪**, עד אשר בטי תסיים לבצע את החישוב של התשלום המלא שהיה עליה להעביר לנאשמת.

באשר לתכתובת המיילים (ת/1ד) העידה הנאשמת, בין היתר, כדלהלן: **"העדה, גב' כהן: היא כועסת כי אולי הייתה לה איזשהי ציפייה שהוא יעביר לה עבודה, של השתלמויות מורים לחינוך גופני. כב' הש' לוי: כן? והציפיות האלה נגזזו היא אומרת. העדה, גב' כהן: כן"; "כב' הש' לוי: יש לך הסבר שאת טוענת שהוא [הנאשם - מ.ל.] לא קשור והיא טוענת שהוא כן קשור, בבקשה. העדה, גב' כהן: ... לאבא שלי אין שום נגיעה בכל התחום הזה של אשמורת... יש פה עובדות. יש את ההסכם של בטי מול הסתדרות המורים".** הנאשמת נשאלה מה היתה כוונתה כשכתבה ל-בטי במייל **"תמוה בעיני שאת לא מזכירה את העבודה שכן הוזרמה למשרד"** והשיבה: **"הכוונה שלי בזה זה לעבודה שעשינו במשותף מחוץ לאירועים, כב' הש' לוי: הוזרמה למשרד על ידי מי? העדה, גב' כהן: המשפיעים של הסתדרות המורים. היא. כב' הש' לוי: ואת כל העזרה שקיבלת 'ממנו'. ממי? ממנו זה ממי? העדה, גב' כהן: כל העבודה שהוזרמה למשרד, כב' הש' לוי: נא לא ללכת סחור סחור... תעני בבקשה לשאלה... מה זה ממנו? העדה, גב' כהן: אבל עוד לא... סיימתי להסביר לך. כב' הש' לוי: בבקשה. העדה, גב' כהן: ... כל העבודה שכן הוזרמה למשרד, זה כל העבודה שבטי הייתה מלקטת מחוץ לפעילות השוטפת, כב' הש' לוי: שאלתי רק, מי זה ממנו? העדה, גב' כהן: של הסתדרות המורים. כב' הש' לוי: אפשר לקבל תשובה לשאלה שלי? העדה, גב' כהן: ואת כל העזרה שקיבלת ממנו, זה יוסי אפרת... בהפקת האירועים של הכנסים. וכמה הוא התאמץ למענך לאורך כל הדרך, הוא [צ"ל: היא] באמת קיבל ממנה [צ"ל: קיבלה ממנו] עזרה בהשגה של מחירים טובים..."** (עמ' 2632). בהקשר זה יצוין כבר כאן כי גם בחקירה הנגדית התקשתה הנאשמת להסביר את הביטוי **"העבודה שכן הוזרמה למשרד"** (ראו עמ' 2998-2999, 3009-3011).

ביחס למכתב הכסף המלוכלך (ת/6ט-41) הדגישה הנאשמת כי: **"התקשרתי לבטי ביוזמתי לשאול אותה מה קורה עם הדוח... היא אמרה לי... [ש] היא לא יכולה לשלם את זה בתלוש ושארנון היא לא מידעת אותו בזה, מכיוון שהוא לוקח ממנה כסף, והיא לא מתכוונת להעביר לו את החלק שלו בעסקאות האלה שעשינו שהם מעבר לעבודה השוטפת"; "אחרי השיחה שהייתה לי איתה בטלפון והבנתי שדברים הם לא כשרים בינה ובינו בצורה חד משמעית, הנחתי את הדבר הזה... ואמרתי לה בצורה חד משמעית, אני לא רוצה שום דבר מהכסף המלוכלך הזה. זאת הייתה שיחה סוערת, ובעקבות השיחה הזאת הגיע המכתב"** (עמ' 2637-2639; וראו גם עמ' 2680).

הנאשמת התייחסה לטור של **"פירוט ההכנסות (עמלות)" בטבלת ההתחשבויות (ת/1ג)**: ביחס ל"פטרה" היא ציינה שמדובר בפעילות ש-בטי ארגנה באילת ושאליו היא הוסיפה את פטרה למרות שאין מדובר בתיירות פנים. לגבי **"בונוס גימלאים"** נטען שמדובר בעבודה של הנאשמת במסגרת כנס גמלאים בשנת 2004 או 2005. גם לגבי "חזי" טענה הנאשמת כי מדובר באוטובוסים. באשר ל"גור, שריג, דבורה, אלי פרץ" "כל אלה זה פעילויות של אנשים כמו שאמרתי, מכרמל אוליפנינס, מרכבת ישראל, מנמל חיפה, קבוצות קטנות שבטי קיבצה" שאינם קשורים להסתדרות המורים. בהקשר זה יצוין כי בחקירה הנגדית נשאלה הנאשמת מדוע בחקירתה במשטרה היא לא ציינה שמדובר באנשים שאינם קשורים להסתדרות המורים והשיבה כי היא לא **"ירדה לפרטים"** (עמ' 2802).

הנאשמת שבה וציינה כי **המשותף לכל "ההכנסות" דלעיל הוא שמדובר בעבודה שהיא ביצעה שלא במסגרת עבודתה השוטפת** ושהתשלום בגין הועבר על ידי הספקים ולא על ידי אשמורת.

הסניגור שאל את הנאשמת מדוע מסרה מיוזמתה לחוקרת המשטרתית נתונים לא נכונים על עלות החופשה של הנאשם ושל חמדה בארה"ב בשנת 2007, כיוון שלדברי הסניגור החופשה בארה"ב עלתה רק 21,000 ₪ שמתוכם 18,000 ש"ח שולמו בשיקים, והנאשמת השיבה: **"... לא ידעתי, האמנתי בטבלה הזאת"** (עמ' 2677; וראו גם עמ' 2698).

לטענת הנאשמת, **היא לא תיקנה את בטי ביחס ל"ניפוח הסכומים" ולטעויות בטבלאות ההתחשבות, כיוון שכאשר הבינה ש-בטי אינה מתכוונת "להתחלק" עם בלוש ברווחים, היא הבינה גם ש-בטי "תמרח" אותה ולכן ויתרה** (עמ' 2683).

הנאשמת נשאלה כיצד לא תיקנה את הנתונים כבר כשערכה את טבלאות ההתחשבות וראתה שיש בהן לטענתה טעויות, והנאשמת השיבה כי היא לא התייחסה לעלות הטיסות.

עוד טענה הנאשמת כי **הנאשם לא היה מעורב "בעניינים האלה"** ושהוא לא היה מודע להתנהלות הכספית בין הנאשמת ל-בטי.

לטענת הנאשמת, עדותה של מוניק שקרית והיא (הנאשמת) **לא** ניהלה שיחות עם הנאשם שתוכן היה כפי שמוניק טענה, ואף כלל לא היתה מתקשרת לנאשם במשרדו, אלא לטלפון הנייד שלו.

בחקירתה הנגדית של הנאשמת היא אישרה כי היא ובני משפחתה התכוונו לחקירה במשטרה (ראו גם ת/7ח).

ביחס לטבלת ההתחשבות (ת/1ג) הנאשמת לא טענה כי שמו של הנאשם הוא תוספת מאוחרת, אלא שלטענתה היא לא התייחסה לכך, למרות שראתה, "בזמן אמת", כש-בטי שלחה לה את המסמך במייל, ששמו של אביה שורבב שם. הנאשמת חזרה וטענה כי הנאשם אינו קשור לאוטובוסים שבטור ה"הכנסות" בטבלת ההתחשבות. כאשר עומתה הנאשמת עם תוכן המסמך שכותרתו **"הנדון: הסעה ליום כיף בשפיים"** הממוען ל-בטי והחתום על ידי הנאשם (נ/26), היא השיבה שככל הנראה מדובר ב"תמריצים". לטענתה, מדובר בפעילות של משרד החינוך ואין לכך קשר לנאשם. **לשאלה איך דבריה מתיישבים עם העובדה שהנאשם חתום על המסמך, השיבה הנאשמת שמשרד החינוך אינו יכול לבצע פעילויות כאלה והוא העביר לנאשם לתפעל זאת** וכן שמדובר בפעילות המתקצבת על ידי משרד החינוך. כמו כן, טענה הנאשמת שהטיפול שלה בנושא האוטובוסים הצדיק חלוקה של העמלה בינה ובין בטי (דהיינו, קבלת מחצית מהסכום בסך 35,000 ₪), כיוון שמדובר בעבודה קשה של "אופרציה" שנעשתה שלא במסגרת העבודה השוטפת שלה.

הנאשמת הכחישה שהקלסר הכחול אשר נמצא בביתה (ת/2ב) הוא הבסיס לטבלת ההתחשבות וטענה שהטבלה הוכנה על בסיס נתונים ש-בטי העבירה אליה.

הנאשמת טענה גם ש-בטי לא הכניסה את כל העבודה העודפת לטבלת ההתחשבות וזאת כדי להפחית את סכום "העמלות" המגיעות לנאשמת, אך הנאשמת לא תיקנה את בטי, למרות שהקלסר היה ברשותה. בהמשך טענה הנאשמת שהקלסר הכחול נמצא בביתה מכיוון שהיא עבדה מהבית בשעות הערב והכחישה כי שמרה את הקלסר כדי לתעד את העבודה שהוזרמה ל-בטי על ידי הנאשם.

הנאשמת אישרה שבמשך שנתיים של עבודה עם בטי במינהל היא קיבלה משכורת בסך 8,500 ₪ נטו לחודש, דהיינו כ-200,000 ₪ בשנתיים, ולטענתה הגיע לה סכום נוסף של 75,000 ₪ עבור העבודה העודפת, לפי טבלת ההתחשבות; עם זאת, היא טענה כי, בפועל, רק **כיום היא יודעת את שלא ידעה בחקירתה במשטרה** - שהיא לא קיבלה את הסכום הנוסף הנ"ל, למרות שכאמור הגיע לה לקבלו.

לגבי **השיק (ת/1ב)** טענה הנאשמת כי רק במהלך המשפט נודע לה שהופקד בחשבון הוריה. הנאשמת ציינה שאין לה הסבר לדברים שמסרה אמה-חמדה בהודעתה במשטרה (נ/46), שלפיהם חמדה העדיפה שלא להיות מעורבת בעניין השיק ולכן שמה של חמדה נמחק בגב השיק והשיק נכתב לפקודת "עצמי".

אשר לכך שבמסמך שהוכן על ידי הנאשמים ובני משפחתם לקראת החקירה במשטרה (ת/7ח), נרשם כי "**ליאת תעיד שבטי דהן ביקשה שיוסי יביא לה את העבודה של ארגון החינוך הגופני וזה לא קרה אף פעם**" - לטענת הנאשמת, היא אכן יכולה להעיד על כך כיוון ש-**בטי פנתה אליה שתאמר לאביה ש"יביא את החינוך הגופני" וזה לא קרה**.

לשאלה האם יש לה הסבר מדוע בטי שררבה את שמו של הנאשם למייל שכתבה במסגרת תכתובת המיילים עוד בחודש מרץ 2009, זמן רב לפני שהחלה החקירה, השיבה הנאשמת כי מדובר בתירוצים של בטי על מנת "להוריד" אותה מטבלת ההתחשבות.

עדות יובל

20. כאמור, לעדות של יובל כהן אתיחס אך בפרק הדיון, וזאת בין היתר בפסקאות 69 ו-90 להלן.

עיקרי הודעת חמדה במשטרה (נ/46)

21. בפתח הודעתה מסרה חמדה כי הנאשם אינו חייב כסף ל-בטי וכי "**כל ההוצאות על הנסיעות שולמו הן מכיסנו והן מתוך כספים שהגיעו לבתי... [ו]היה ביניהם הסכם אשר לפיו מתוך הבונוסים המגיעים לליאת על עבודתה מעבר לשעות הרגילות במשרד אנו מתקזזים בנסיעות לחו"ל"** (עמ' 1).

חמדה טענה כי היא והנאשם נסעו פעמיים לחופשות פרטיות בארה"ב דרך בטי, בשנת 2006 ובשנת 2008: "**נסיעה אחת שילמנו באופן מלא מכיסנו, לשאלתך יתכן וזכינו להנחה מסוימת אבל אני לא בטוחה בכך. הנסיעה השנייה שילמנו לה חלק לא זוכרת בדיוק כמה לגבי יתר התשלום בטי בעצמה [אמרה] שהיא תקזז את זה ממה שצריך לתת לליאת**". בהמשך ההודעה הוסיפה חמדה כי היא והנאשם שילמו ל-בטי רק מקדמה וכאשר רצו לשלם את חלק הארי של הנסיעה "בטי אמרה שהיא תקזז את הסכום", "זה היה במשרד של בטי טורס וליאת היתה שם ושמעה את ההצעה של בטי ולא הביעה התנגדות" (עמ' 2; וראו גם עמ' 5).

לטענת חמדה, ההסכם בין בטי לנאשמת נגע לשעות נוספות ולאירועים מיוחדים וגדולים שעליהם עבדה הנאשמת עבור בטי: "**אירועים וטיולים שהיו קשורים לגימלאים של הסתדרות המורים**" (עמ' 4). "**שאלה: יש סיכוי שהבונוסים של ליאת נובעים דווקא מכך שהכניסה לבטי פרויקטים של ההסתדרות ולא משעות נוספות כפי שאמרת קודם? תשובה: אני חושבת שלא, אבל אני לא בטוחה. שאלה: ייתכן שבגלל הקשרים של ליאת עם אביה וקשריו בהסתדרות בטי קיבלה עבודות שלא היתה יכולה לקבל בלעדיה? תשובה: לא, בעלי לא היה יכול לספק לה עבודות כי לא קשור לתיירות. שאלה: ולהפסיק לה [ל-בטי] עבודות בעלך**

יכול היה? תשובה: לא" (עמ' 5).

לשאלה מדוע שמו של הנאשם נכלל כבעל זכות ב-דו"ח יוסי אפרת (ת/1), השיבה חמדה: "אין על זה חתימה... אני לא יודעת איך בעלי נכנס לתמונה בכלל".

חמדה הכחישה כי ההסכם בין בטי לנאשמת היה למעשה בין בטי לנאשם והכחישה כי בטי מימנה את החופשות הפרטיות שלהם.

כזכור, באותו מסמך (ת/1) נרשמו תחת קטגוריית "הוצאות" מקומות בילוי שונים בישראל, בסכום כולל של 15,050 ₪. בעניין זה ציינה חמדה: "אני זוכרת שהיינו בנופשים מטעם ההסתדרות במקומות אלו, רפי חנניה מוכר לי כנותן שירות של פעילות ימית אבל אני זוכרת ששילמנו על כל החופשות שלנו מטעם ההסתדרות ובטח שלא צרכתי שירותים מרפי חנניה ב-5,000 ₪... אני לא יודעת מה לומר לגבי התיירות פנים אני חושבת שהמסמך שגוי ואנו שילמנו את התיירות פנים מכיסנו" (עמ' 6).

באשר לחופשה במרוקו ציינה חמדה כי "בטי הזמינה את ליאת ואותי על חשבונה לטיול... ליאת היתה בתקופה קשה ובטי רצתה לעודד אותה היו ביניהם קשרי עבודה מצוינים. שאלה: ולמה שתשלם עבורך?... תשובה: רק בגלל ליאת... שאלה: עד כמה קשור לדעתך ההזמנה שלכם, לקרבתכם המשפחתית ליוסף אפרת ולקשריו בהסתדרות. תשובה: לא היה שום קשר, אלא אם בטי ציפתה לכך בעצמה. שאלה: אתם גרמתם להבין שבעלך יוכל לסייע בתמורה? תשובה: לא. שאלה: אז למה שתפעל כך? תשובה: אנשים מנסים לא? היא רצתה לקדם את עצמה" (עמ' 6-7; וראו גם עמ' 8).

לגבי חופשת 2006 בארה"ב טענה חמדה כי "למיטב ידיעתי שילמנו את מלוא עלות הטיול" (עמ' 7).

"שאלה: מחומר החקירה עולה, כי היית יחד עם בעלך אצל בטי בפגישה, בה הצעתם לבטי להיות שותפים. ספרי לי על הפגישה, מי נכח בה חוץ ממך ומבעלך, וכיצד בטי הגיבה להצעתכם? תשובה: לא היו דברים מעולם" (עמ' 9).

לגבי השיק בסך 30,000 ₪, חמדה מסרה כי: "שאלה: מדוע שבטי תשלם חוב באמצעות הסבת שיק לפקודת עצמה לליאת במקום לרשום לליאת שיק מלכתחילה? תשובה: לא יודעת, אולי היא רצתה להסתיר משהו. שאלה: אני מפנה את תשומת ליבך לצילום גב ההמחאה שם השיק הוסב תחילה אלייך... ולאחר מכן נמחק והועבר לידי ליאת מדוע. תשובה: ליאת רצתה שאני אפדה לה את השיק ואני אמרתי שאני מעדיפה לא להיות מעורבת אז היא כתבה עצמי. שאלה: בתשובה שלך אין שום היגיון... אני אכן מסכים שרישום השיק לעצמי והסבתו נועד להסתיר משהו כלשונך אולם נראה כי נועד להסתיר את מעורבותך בהעברת הכספים בין בטי לבעלך. תגובתך? תשובה: לא נכון. בחיים לא נגענו בכסף. שאלה: למה ליאת/בטי היו צריכות אותך בשביל להפקיד לה את הכסף מדוע לא ישירות לחשבונה? תשובה: לא יודעת לא היה לי נגיעה בכסף הזה, היא היתה בחופשת לידה ולא יכלה לצאת... שאלה: מדוע בתחילה נכתב בגב השיק שמך? תשובה: לא יודעת, תשאל את בטי, אני אמרתי לליאת מההתחלה שאני לא מוכנה שהשיק הזה יירשם על שמי. שאלה: מדוע לא, הרי לשיטתך זה רק נועד להקל על בתך לאחר הלידה, האם חשדת שבכסף הזה דבק רבב? תשובה: לא חשדתי בכלום, הכסף לא יועד אליי לכן לא הסכמתי שיגיע אליי" (עמ' 9-10).

תמצית טענות הצדדים

תמצית טענות המאשימה

22. **המאשימה טענה**, בין היתר, כי גרסאותיהם של בטי ושל אודי היו קוהרנטיות ועקביות - החל משיחותיהם עם תחקירני העיתון "ישראל היום", עבור בחקירתם במשטרה וכלה בעדויותיהם; וכי ככל שנמצאו סדקים או סתירות בעדויותיהם, ניתנו לכך על ידם הסברים משכנעים ומדובר במספר בודד של סתירות שאינן יורדות לשורשו של עניין ולכן אין בהן כדי לפגוע במהימנות עדויותיהם.

עוד נטען כי בטי אינה עדת מדינה ביחס לנאשמת (ולנאשם), וזאת בעיקר מכיוון שהיא לא היתה שותפה לעבירה של סחיטה באיומים, אלא קורבן העבירה, ומכאן שעדותה של בטי אינה טעונה ראיית סיוע (הנדרשת לעדות של עד מדינה) או אף ראיית חיזוק (הנדרשת לעדות של שותף לדבר עבירה). עם זאת, לעמדת המאשימה, בפועל קיימות ראיות סיוע למכביר לעדותה של בטי, לרבות שקריה של הנאשמת אשר לטענת התביעה ממלאים אחר התנאים שנקבעו בפסיקה לעניין ראיית סיוע.

מכל מקום, המאשימה סבורה כי גם בהתעלם מהעדויות של בטי ושל אודי, הראיות האחרות שהציגה המאשימה במהלך המשפט - לרבות התוכן של טבלאות ההתחשבות ושל תכתובת המיילים וכן העדויות האחרות ובמיוחד אלו של בלוש, של מוניק ושל אתי אזולאי - מוכיחות את העובדות הנטענות בכתב האישום ואף עובדות נוספות המגבשות את אשמת הנאשמת בעבירות המיוחסות לה בכתב האישום: קשירת קשר (עם הנאשם) לסחיטתה של בטי באיומים וסחיטה באיומים שהביאה לכדי מעשה. זאת, בשים לב גם לכך שלדעת המאשימה העדות של הנאשמת היתה עדות מתפתחת ובלתי מהימנה.

לחלופין נטען כי אם בית המשפט לא ייתן אמון בגרסתה של בטי שנסחטה על ידי הנאשמים - יש מקום להרשיע את הנאשמת בעבירות של סיוע ללקיחת שוחד וסיוע למרמה והפרת אמונים, בגין קבלת סכום ההמחאה בסך 30,000 ₪ וכן בגין קבלת טובות הנאה במימון החופשות הפרטיות של הנאשמים, על בסיס העובדות שנטענו בכתב האישום וגם על בסיס עובדות נוספות שאף הן הוכחו במשפט.

בהקשר זה **נטען גם** כי לנאשמת היתה הזדמנות סבירה להתגונן הן מפני עובדות שלא נטענו בכתב האישום ושהוכחו במשפט והן מפני העבירות של סיוע ללקיחת שוחד ולמרמה והפרת אמונים שלא יוחסו לנאשמת בכתב האישום.

תמצית טענות ההגנה

23. **מנגד, לטענת ההגנה**, גרסת המאשימה בכתב האישום נסמכת על "הראיה המרכזית, שלא לומר היחידה, כנגד הנאשמים" והיא "גרסתה של בטי, המהווה אבן הראשה של תיק זה - הראיה בלעדית אין".

לטענת ב"כ הנאשמת, "כל פרט ופרט בגרסתה הראשונית של בטי משתנה, מתפתח ולבסוף קורס עם עימותה מול הראיות שהיא עצמה מציגה". עוד נטען כי בטי היא "עדת מדינה לשיטתה" וכי מכיוון שעדותה של בטי היא "משענת קנה רצוף. עדות מחוררת, מרובת גרסאות בכל נקודה מהותית", "אין לתת בעדותה אמון", "אין לבסס

על עדותה כל ממצא" ו"התוספת הראייתית הנדרשת לעדותה זהה לתוספת שהיתה נדרשת לו היתה עדת מדינה ... ועל כן, למצער, טעונה היא סיוע".

כמו כן, נטען כי העדויות של כמעט כל עדי התביעה האחרים ובמיוחד עדותה של מוניק, שהיתה "עדות כבושה" - גם הן בלתי מהימנות.

לעומת זאת, בית המשפט התבקש ליתן אמון בעדויות של הנאשמת ושל בעלה יובל ובהסברים שלהם, המפריכים לטענת ההגנה את גרסת המאשימה.

על כן, נטען כי יש לזכות את הנאשמת מהעבירות שיוחסו לה בכתב האישום - קשירת קשר לסחיטה באיומים וסחיטה באיומים שהביאה לכדי מעשה.

24. **עוד נטען** כי לנאשמת **לא** היתה הזדמנות להתגונן מפני עובדות שלא נטענו בכתב האישום ומפני עבירות שלא יוחסו לה בכתב האישום - לקיחת שוחד והפרת אמונים או סיוע לכך - אשר **רק** בסיכומי המאשימה התבקש בית המשפט, לחלופין, להרשיע בהן את הנאשמת; וכי גם מסיבה זו **אין** לקבל את עתירת המאשימה להרשיע את הנאשמת בגין מה שלא יוחס לה בכתב האישום.

דין והכרעה

גדר המחלוקת והשאלות שאינן שנויות במחלוקת

25. **אין מחלוקת** כי הנאשמת הועסקה על ידי בטי בחברות השונות, בתפקיד פקידת אופרציה, במעמד של שכירה, עוד לפני התקופה הרלוונטית לכתב האישום וכן כי היא המשיכה לעבוד כשכירה גם במינהל, לאחר ש-בטי הצטרפה למינהל כ"שותפה" בחלקים שווים עם בלוש, בעקבות ההסכם שנחתם בחודש דצמבר 2004 (ת/32א) בין אשמורת שירותי רווחה בע"מ (לעיל ולהלן, בקיצור: "**אשמורת**"), מיסודה של הסתדרות המורים, ובין המינהל.

כמו כן, **למעשה אין מחלוקת ממשית** בין הצדדים כי **בתקופה הרלוונטית הוסכם - בעל פה - בין בטי לנאשמת שהנאשמת תקבל מחצית (50%) מכספים מסוימים שהגיעו ל-בטי (להלן: "ההסכם", "ההסכם השותפות" או "השותפות")**.

26. **עם זאת, הצדדים נחלקו ביניהם לגבי שאלות אחדות הנוגעות להסכם**, לרבות השאלות הבאות, **שמקצתן אינן טעונות הכרעה במשפט**: מתי בדיוק הושג ההסכם; בגין מה ובעקבות מה הוא הושג; האם ההסכם הושג בין בטי לנאשמת בלבד או בין בטי לנאשמים או מי מהם; האם ההסכם היה מרצונה החופשי של בטי או שנבע מסחיטתה על ידי הנאשמים או על ידי מי מהם; על מה חל ההסכם; האם "השותפות" התייחסה לחלוקה שווה בהכנסות (לפני ניכוי ההוצאות), כעמדתה של הנאשמת, או שמא ברווחים נטו (לאחר ניכוי ההוצאות), כעמדתה של בטי; ובעיקר, האם "השותפות" נבעה ממעורבותו של הנאשם בהכנסותיה של בטי והיתה קשורה ל"הזרמת" עבודה מצדו ל-בטי, כעמדת המאשימה, או שמא "השותפות" היתה ללא כל קשר לנאשם וחלקה של הנאשמת היה אך בגין עבודה עודפת שביצעה עבור בטי, מעבר לעבודתה הרגילה

והשוטפת כשכירה, כטענת הנאשמת.

יחד עם זאת, מובהר בזה כי הנאשמת אומנם נקטה במונח "הסכם" ("בעל-פה"), שהושג בינה ובין בטי, אך היא לא נקטה במונח "שותפות", אלא במילים "בכל הכנסה נתחלק חצי חצי" (ראו המייל ששלחה הנאשמת אל בטי בשעה 13.55, במסגרת תכתובת המיילים ת/1ד), ובחקירתה במשטרה ובעדותה היא כינתה את חלקה (50%) בכינויים שונים, כ"בונסים" או כ"עמלות", כפי שיפורט בהמשך. לעומת זאת, בטי נקטה במפורש במונח "שותפות" - ראו למשל טבלת ההתחשבות ת/1ג, שבה בטי כתבה לנאשמת, באותיות גדולות ומודגשות, כי: "לידיעתך - שותפות משמעותה חלוקה שווה בהכנסות הוצאות והפסדים".

27. **אין גם מחלוקת כי הנאשמת קיבלה מ-בטי את סכום ההמחאה בסך 30,000 ₪.**

כמו כן, אין מחלוקת שהנאשמת לא דיווחה לרשות המיסים על קבלת סכום ההמחאה ולא שילמה עליו מס.

אומנם, הנאשמת נחקרה באזהרה, במסגרת חקירתה במשטרה, גם בגין חשד לביצוע "עבירות מס עפ"י פקודת המיסים" (ראו ת/6 בעמ' 1) ולא הכחישה בחקירתה את קבלת הסכום האמור ואי-תשלום מס בגינו (ראו למשל ת/5 בעמ' 6); אך משום מה בכתב האישום לא יוחסה למי מהנאשמים כל עבירת מס.

28. **השאלות העיקריות, העובדתיות והמשפטיות, השנויות במחלוקת בין הצדדים אשר טעונות הכרעה במשפט תצוינה להלן בפסקה 71. שאלות אלה תיבחנה בהמשך הדיון, לאחר ניתוח הראיות העיקריות.**

ניתוח הראיות העיקריות

גרסת בטי

29. **עדוּתה של בטי הותירה רושם שלילי והיתה בלתי מהימנה בעיניי בחלקה הגדול - בעיקר בכל הנוגע לטענתה כי נסחטה על ידי הנאשמים, כפי שיפורט להלן.**

30. **כמו כן, עדוּתה של בטי היתה מיתממת ומתחמקת בחלקה, וחלק מתשובותיה היו בלתי ישירות ועמומות; וזאת, לפי התרשמותי - במתכוון, מכיוון שהתרשמתי ש-בטי היא אדם נבון ומתוחכם למדי.**

להלן יובאו מספר ציטוטים מתוך עדוּתה של בטי - לצורך המחשת האמור לעיל:

"ש: רגע, ואת אומרת לה 'אנחנו לא גונבים מארנון. אנחנו לוקחים מה שמגיע לנו'. תסבירי לי את זה, איך ארנון בלוש נכנס לתוך הסיפור הזה? את מעלה את ארנון. היא אומרת לך כסף מלוכלך, את אומרת 'אני לא יודעת למה היא מתכוונת'. ת: יופי. ש: את מספרת על ארנון בלוש, אז בואי תגידי לי מה. ת: קודם כל ארנון בלוש הוא לא היה קשור לתיירות פנים בכלל. כב' השופט: לא, לא, לא, לא לחזור עכשיו על כל הסיפור" (עמ' 645).

"עו"ד זמר: ... אז אם רוב הכסף נכנס למנהל תיירות ונופש שממנו הם טוענים שיש להם חלק והיא ממילא עובדת במנהל תיירות ונופש, למה את מוציאה את הצ'ק מבטי טורס? ת: כי היתה פעילות גם בבטי טורס ועל הכסף הזה

של בטי טורס הם טענו שמגיע להם גם. ש: אבל 30 אלף זה רק על החלק שמגיע להם מבטי טורס? ת: על הכל, כל פעילות. כב' השופט: יש סיבה שזה דווקא מבטי טורס ולא ממנהל תיירות ונופש? פשוט אם את יכולה לענות תשובה פשוטה לשאלה פשוטה. ת: כן. יש סיבה. ארנון בלוש השותף שלי לא הסכים לתת שום דבר, הוא מבחינתו שיפסיקו את הפעילות שלנו בהסתדרות המורים ולא נוכל לעבוד" (עמ' 811).

"עו"ד זמר: עד אז לא ידעת שיש חוזים עם הוט ועם חברת חשמל? ... ת: לא. אני לא התעסקתי איתם. ש: את לא ידעת שיש חוזים, תקשיבי טוב מה אני שואל. ת: אם היו חוזים הוא חתם עליהם לא אני, הוא. כב' השופט: הוא שואל אותך אם את ידעת ואת אומרת לא התעסקת. ת: לא, אני לא התעסקתי, אני לא ידעתי אם הוא חתם על החוזים... עו"ד זמר: תודה רבה. לא ידעת. כב' השופט: תנסי לענות תשובות ישירות לשאלות ישירות. אם הוא שואל אותך אם ידעת אל תגידי לי התעסקת. את מבינה את ההבדל, את לא אישה טיפשה חלילה. לכן אני שואל אותך... הסנגור כשהוא שואל אותך משהו אז תעני לשאלה ולא מסביב... ת: זה קשה מאוד לרכז את הכל במקום אחד. זה מכלול של הרבה מאוד דברים שקרו במשך שלוש שנים. כב' השופט: אז הוא הציע לך להראות לך את זה אם את רוצה את יכולה לקרוא. עו"ד זמר: כלומר, רק ב-2009-2010 את מגלה בדיעבד שלחברת מנהל תיירות ונופש היו הסכמים עם הוט ועם חברת חשמל. ת: יכול להיות. ש: מה זה יכול להיות? כרגע זה מה שאת אמרת לבית המשפט. ת: זה לא מה שאמרתי לבית המשפט... אני לא זוכרת, נקודה. אני לא זוכרת" (עמ' 862-863).

"ש: את יודעת שיש אפשרות כזאת? לבקש לפטר עובד? ת: ביקשנו, ש: תעני לי לשאלה, ת: מי שטיפלה בנושא התמ"ת, יש מנהלת חשבונות וחשבת שיודעת את כל הכללים ואת כל התנאים. על סמך זה הבאתי את המסמכים... עו"ד זמר: אפשר לקבל תשובה לשאלה פשוטה? ת: אני עונה לך, ש: האם את ידעת שניתן לפנות למשרד התמ"ת בבקשה לפטר עובדת שנמצאת בהיריון? תשובה פשוטה, כן או לא? לא סיפורי בטי. ת: לא ידעתי" (עמ' 935-936).

"... ש[ביהמ"ש]: הכנס הזה היה ב-2009, שואל אותך עורך דין זמר, סימן שהפגישה הייתה ב-2009? ת: ייתכן שהייתה ב-2009, בתקופת הכנס שלא אני הייתי צריכה לעשות אותו, ש: אני שאלתי, אם הכנס היה ב-2009... בצורה ברורה... ת: אני רוצה לראות אם זה אותו כנס מדובר... היה כנס אחד באילת ועוד כנס אחד נוסף, ש: את לא עונה לי לשאלות, מילא לסנגור את לא עונה, אבל לבית המשפט את צריכה לענות. אני שואל בצורה ברורה. אם זה תנאי, בהנחה, אם ובהנחה שהכנס היה ב-2009 הפגישה גם הייתה ב-2009? ת: אני מניחה שכן, ש: סמוך לכנס? ת: כן, אני מניחה שכן" (עמ' 945).

"ש: למה את מממנת ב-2000 שקל מוניות לברוך ניסקה? למה? ת: זה בקשה של הסתדרות המורים, ש: בקשה של הסתדרות המורים? ת: כן, אני על דעת עצמי יכולה לממן רכב בלי שיבקשו ממני? ש: ברוך ניסקה, ת: אבל זה שולם, זה משהו ששולם, ש: ברוך ניסקה הוא חזר [צ"ל: חזק] בהסתדרות המורים. ת: מאוד. ש: הוא מקורב אליך, ת: מאוד. ש: מאוד. אז את משלמת, יש יום בחירות אז את משלמת ב-2000 שקל. ת: למה לא יכולתי לשלם כל השנים, ש: שילמת, ראינו בזה שהוא (לא ברור), ת: לא, אין נסיעה שברוך ניסקה לא שולמה, אין, ש: באישורים שלך יש, תעזבי את זה עכשיו, שאלה, ת: זה משולם. ש: למה את מממנת לברוך ניסקה מוניות ב-2000 שקל? ת: ביקש רכב, כב' השופט: מי מימן? את או הסתדרות המורים? ת: מנהל תיירות ונופש מימנה את הרכב, ש: אז זה את, לא הסתדרות המורים. למה את מממנת שואל הסנגור? בלי סחור סחור. ת: הוא ביקש, בטי אנחנו צריכים רכב לאור כל הפעילות שעושה הגמלאים, אני זקוק לרכב ממנהל תיירות ונופש. ש: שואל אותך הסנגור, את משמנת אותו כמו ששימנת אני מוסיף את וסרמן ואת הנאשמים. ת: אבל לא, הוא לא ניצל את זה אישית לו, זה לא, זה לא

בית מלון, זה לא חוויה, זה לא טיול, זה לא ארצות הברית, זה משהו שהצטרך בשירות של הסתדרות המורים, זה לא שהוא לקח לעצמו" (עמ' 1043).

31. נוסף על כך, חלק ניכר מהסבריה ומטענותיה של בטי, במיוחד בעניין סחיטתה הנטענת על ידי הנאשמים, היו לקוניים, בלתי סבירים או בלתי קוהרנטיים.

למעשה, ניתן לומר כי, בניגוד לטענת המאשימה, התגלו סתירות מהותיות אחדות בגרסת בטי, שלא היו להן הסברים סבירים ומהימנים. זאת, בעיקר בנוגע לטענת בטי כי נסחטה באיומים על ידי הנאשמים, לרבות ביחס לשאלות הבאות: מתי החלו האיומים הנטענים; מתי החלה הסחיטה הנטענת, מתי ומדוע הסתיימה; מתי התקיימה פגישת הסחיטה הנטענת בין בטי לנאשם; מי השתתף באותה פגישה נטענת; האומנם ולמי סיפרה בטי בזמן אמת על סחיטתה על ידי הנאשמים, כטענתה; והכול - בין היתר כמפורט בעמ' 16-26 לסיכומי ההגנה וכן להלן.

להלן אמחיש במה דברים אמורים, בעזרת דוגמאות אחדות.

כך, למשל, הן בחקירתה במשטרה והן בעדותה בבית המשפט מסרה בטי גרסאות שונות לגבי מועד פגישת הסחיטה הנטענת ולא נקבה במועד מדויק או משוער ואף לא בשנה שבה התקיימה אותה פגישה נטענת: "באלפיים וארבע, אולי אלפיים וחמש, לא, אולי, לא יודעת אם זה אלפיים וארבע, לא חושבת שזה היה אלפיים וארבע"; "זה אלפיים וחמש או אלפיים ושש לדעתי. משהו כזה. חמש או שש" (נ/1, תמליל החקירה במשטרה מיום 16.10.13 עמ' 40-43; פרוטוקול העדות, בעמ' 899).

גם לגבי השאלה מי נכח/ו בפגישת הסחיטה הנטענת, בטי מסרה גרסאות שונות, למשל - בעניינו של מר יקי גוב ארי: בעוד שבחקירתה במשטרה מסרה בטי כי גם יקי גוב ארי נכח בפגישה ("אני חושבת שיקי ואילנה אבל אני לא בטוחה, אני לא בטוחה שגם הם היו בפגישה... אבל על הנושא של השותפות דובר עם יוסי אפרת... הוא היה איתו, אם אני לא טועה הוא היה איתו" - נ/1, תמליל החקירה מיום 16.10.13, עמ' 40-41) - בעדותה טענה בטי באופן נחרץ כי מר גוב ארי לא נכח באותה פגישה נטענת (ראו הפרוטוקול, בעמ' 900).

דוגמה נוספת לסתירות בגרסת בטי נוגעת לשאלת ידיעתו של עד התביעה (מס' 9 ברשימת עדי התביעה בכתב האישום המתוקן) מר ברוך ניסקה, שנפטר במהלך המשפט (ובעקבות כך הוגשה הודעתו במשטרה - ת/133) ושלטענת בטי, היא עדכנה (גם) אותו, בזמן אמת, בכך שהנאשם קיבל 50% מהרווח שלה וכן באמירות הנטענות של הנאשם בפניה שלפיהן היא נבחרה על ידי ההסתדרות להיות שותפה במינהל רק בזכותו של הנאשם (ראו, למשל בפרוטוקול, בעמ' 743-757). אלא שמר ניסקה ז"ל הכחיש בהודעתו במשטרה ש-בטי סיפרה לו שהנאשם טען בפניה שהיא "נבחרה להיות הקניינית רק בזכותו" וכן הכחיש שידע שהנאשם קיבל 50% מהרווח של בטי: "ש - ידוע לנו שבטי דהן סיפרה לך מס' פעמים שיוסי אפרת טען בפניה שהיא נבחרה להיות הקניינית רק בזכותו. מה בדיוק סיפרה לך בטי? ת - היא לא סיפרה לי דבר כזה מעולם... ש - ידוע לנו שיוסי אפרת קיבל 50% מהרווח של מנהל תירות ונופש. מה ידוע לך על כך? ת - אני צוחק שאת אומרת לי את זה. אני לא יודע על כך דבר. ש - האם בטי סיפרה לך שיוסי אפרת ו/או יוסף וסרמן נסעו לחופש בארץ ו/או לחו"ל ללא כל תשלום ו/או תשלום חלקי? ת - היא לא סיפרה לי על כך דבר..." (ת/133, בעמ' 5).

32. אומנם, ככלל, אין באי-התאמות קלות בעדותו של עד (או בין העדויות של עדים שונים), כדי למנוע מבית המשפט ליתן אמון באותה עדות (או באותן עדויות); אולם, זאת - כל עוד אין מדובר בסתירות מהותיות,

במיוחד לגבי ליבת העדות, שאין להן הסבר מהימן או הסבר המניח את הדעת. כמו כן, יש להבחין בין אי-התאמות, אי-דיוקים או סתירות שמקורם בחולשת הזיכרון האנושי, במיוחד אם חלף זמן ניכר מהאירוע מושא העדות, ובין סתירות שמקורן ברצון לשקר, להסתיר את האמת או לעוותה [ראו והשוו: סעיף 57 לפקודת הראיות (נוסח חדש), תשל"א-1971 (להלן: "פקודת הראיות"); ע"פ 5612/92 מדינת ישראל נ' בארי, פ"ד מח(1) 302, 317 (1993); ע"פ 993/00 נור נ' מדינת ישראל, פ"ד נו(6) 220, 205 (2002); ע"פ 7874/04 חסיד נ' מדינת ישראל, בפסקה 5 (16.2.2005); ע"פ 9908/04 נסראלדין נ' מדינת ישראל, בפסקה 13 (31.7.2006); ע"פ 9806/05 פלוני נ' מדינת ישראל (8.1.2007); עניין וקנין, בפסקה 63 לפסק-דינה של כב' השופטת א' פרוקצ'יה; ע"פ 682/09 מדינת ישראל נ' פלוני, בפסקה 37 (12.5.2011); ע"פ 3106/11 פלוני נ' מדינת ישראל, בפסקה 20 לפסק-דינה של כב' השופטת ע' ארבל (3.9.2013); ע"פ 2331/13 פלוני נ' מדינת ישראל, בפסקה 28 (13.10.2015); ע"פ 8444/15 אלקסלטי נ' מדינת ישראל, בפסקה 12 לפסק-דינה של כב' השופטת (כתוארה דאז) א' חיות (27.10.2016) (להלן: "עניין אלקסלטי").]

במקרה דנן, בגרסתה של בטי התגלו סתירות מהותיות היורדות לשורש העניין, שאין להן הסבר סביר ומהימן - במיוחד בכל הנוגע לטענתה כי נסחטה על ידי הנאשמים.

33. **זאת ועוד**, בטי היא למעשה "עדת מדינה" בנוגע לעבירת השוחד; ולמצער ומכל מקום, היא בגדר "עדת מדינה לשיטתה" - כפי שיוטעם להלן.

ביום 7.1.14 נחתם עם בטי הסכם עד מדינה (ת/34ב); במבוא להסכם זה צוין, בין היתר, כי בטי "פנתה מיוזמתה והביעה את נכונותה לסייע לגורמי החקירה באיסוף ראיות ולמסור הודעות אמת את כל הידוע לה בגין הפרשה, העבירות והאנשים המפורטים בהודעותיה השונות... לרבות המעורבים המפורטים בנספח א' הרצ"ב..."; ובנספח א' להסכם נכללו, בין השאר, שמות הנאשמים: "יוסף אפרת" ו-"ליאת כהן (אפרת)".

ברי אפוא כי, מן הצד האחד, בטי היא בגדר "עדת מדינה" לפחות ביחס לעבירות השוחד והפרת האמונים, שבהן הפלילה בעיקר את וסרמן ושיוחסו לו בכתב האישום המקורי.

אולם, מן הצד האחר, בטי אינה יכולה להיחשב כעדת מדינה בנוגע לעבירת הסחיטה באיומים, הנטענת על ידי בטי והמיוחסת לנאשמים על ידי המאשימה; זאת, מכיוון שכידוע, עד מדינה הוא שותף לדבר עבירה המעיד מטעם התביעה לאחר שניתנה לו או שהובטחה לו טובת הנאה [ראו ההגדרה של עד מדינה בסעיף 54א(א) סיפא לפקודת הראיות; ואילו בעניין עבירת הסחיטה, בטי היא לכאורה קורבן/נפגעת העבירה ולא שותפה לעבירה.

34. **עם זאת**, ככל שמדובר בעבירות החלופיות של סיוע ללקיחת שוחד ולהפרת אמונים, שהמאשימה עותרת (לחלופין) להרשיע בהן את הנאשמת - בטי היא שותפה לדבר עבירה, כנותנת השוחד לנאשמים (מקבלי השוחד), ובנוסף לכך, ל-בטי הובטח, במסגרת הסכם עד המדינה שנחתם עמה (ת/34ב), בסעיף 12), כי היא "לא תועמד לדין בשל העבירות שבוצעו על ידה במסגרת הפרשה".

מכל מקום, לפחות לסברתה של בטי, היא קיבלה חסינות מלעמוד לדין בגין מתן שוחד לנאשמים.

מכאן, כאמור, שבהבדל מאשר בנוגע לעבירה של סחיטה באיומים, בכל הנוגע לעבירת השוחד בטי היא עדת

מדינה, ולמצער - עדת מדינה לשיטתה.

35. כפי שהוטעם בפסיקה ובספרות, לגבי עדות שותף לדבר עבירה, קיים **רציונל כפול** ולעתים **אף משולש לדרישה לתוספת ראייתית**, שהיא מסוג **"דבר לחיזוק"**: ראשית, שותף לדבר עבירה הוא עבריין, החשוד על האמת; שנית, שותף לדבר עבירה חשוד כמי שמנסה לגמד את חלקו בעבירה ולהטיל על שותפיו אחריות גדולה ככל האפשר; שלישית, קיים חשש ממשי שהעד יבקש לנקום ביריבים, על ידי טפילת אשמת שווא בדבר אחריותם של אותם יריבים לביצוע העבירה מושא כתב האישום. **כמו כן**, לגבי שותף קיים **לעיתים חשש נוסף** והוא כי בעדותו ינסה לרצות את התביעה ולזכות בטובת הנאה בעקבות עדותו [ראו למשל: יעקב קדמי, **על הראיות**, בעמ' 203 (חלק שני, 2009) (להלן: **"קדמי, על הראיות"**); אליהו הרנון דיני ראיות חלק שני 17 (1977)].

36. מכיוון שעד **מדינה** הוא לעולם שותף לדבר עבירה שבפועל גם ניתנה או הובטחה לו טובת הנאה, מתעוררים לגבי עדותו של כל **עד מדינה הן החששות שביסוד עדותו של כל שותף לדבר עבירה והן החשש הנוסף** כי ישקר **בעקבות** טובת ההנאה שהובטחה או שניתנה לו [ראו, למשל: ע"פ 486/16 **שירזי נ' מדינת ישראל** (להלן: **"עניין שירזי"**), בפסקה 31 לפסק-דין של כב' השופט ג' קרא; ע"פ 6813/16 **נחמני נ' מדינת ישראל**, בפסקה 12 סיפא לפסק-דין של כב' השופט נ' הנדל (17.9.2018); **קדמי, על הראיות**, בעמ' 193, 499; עמנואל גרוס, **עד-המדינה**, בעמ' 127-130 (1988)].

37. כפי שהובהר בפסיקה: **"...עד מדינה לעולם אינו צדיק בדורותיו, והתואר 'עד מדינה', הנשמע "מלכותי" לאדם מן היישוב, אינו משמיע כבוד של מזכיר מדינה, ואינו משקף לאמיתו אלא לשון נקייה כלפי עבריין המעיד כנגד טובת הנאה מסוג זה או אחר נגד משתתפים אחרים בעבירות, שותפיו לעבירות... מהימנותו של עד מדינה 'חשודה' מראש וטבולה כאמור בטובת הנאה..."** [ע"פ 3197/07 **עיאט נ' מדינת ישראל**, בפסקה ח' לפסק-דין של כב' השופט (כתוארו אז) א' רובינשטיין (26.11.2007) (להלן: **"עניין עיאט"**); וראו והשוו: ע"פ 869/81 **שניר נ' מדינת ישראל**, פ"ד לח(4) 169, 224-232 (1984)].

על כן, על פי ההלכה הפסוקה, יש לבחון עדותו של עד מדינה **"במשנה זהירות"** ובקפדנות [ראו, למשל, **עניין שירזי**, בפסקאות 31 ו-37 לפסק-דין של כב' השופט ג' קרא; **עניין עיאט**, שם, בפסקה ח'].

בפועל, **הזהירות והקפדנות בבחינת עדותו של כל עד מדינה, חלה גם על בחינת עדותו של "עד מדינה לשיטתו"** [ראו והשוו: ע"פ 7450/01 **אבו ליטאף נ' מדינת ישראל**, (31.7.2007), בפסקה 65 לפסק-דין של כב' השופט ד' ברלינר (להלן: **"עניין אבו ליטאף"**); ע"פ 8027/13 **פלוני נ' מדינת ישראל**, בפסקה 32 לפסק-דין של כב' השופט א' שוהם (27.5.2018)].

38. לנוכח **החששות הטבועים בעדותו של כל עד מדינה, מצוות המחוקק היא, אפוא, כי ככלל, עדותו של עד מדינה, למעט בגין עבירה של שוחד, טעונה ראיית סיוע** [ראו סעיף 54א(א) לפקודת הראיות; סעיף 296 לחוק העונשין; ע"פ 385/87 **תלאוי נ' מדינת ישראל**, פ"ד מב(1) 140, 147 ו-149; ע"פ 7593/08 **ריטבלט נ' מדינת ישראל**, בפסקה 11 (1.9.2009); ע"פ 4506/15 **בר נ' מדינת ישראל**, בפסקה 38 (11.12.2016) (להלן: **"עניין בר"**)].

39. כידוע, על מנת שראיה תוכל לשמש **סיוע**, עליה לעמוד **בשלושה תנאים מצטברים: ראשית, עליה לבוא**

ממקור נפרד ועצמאי; שנית, עליה לסבך, או לפחות לנטות לסבך, את הנאשם באחריות לביצוע מעשה העבירה המיוחס לו; ושלישית, על הראיה להתייחס לנקודה ממשית השנויה במחלוקת בין הצדדים [ראו למשל: קדמי, על הראיות, בעמ' 280-264; ע"פ 4596/98 פלונית נ' מדינת ישראל, פ"ד נד(1) 145, 165 (2000); ע"פ 7832/04 פלוני נ' מדינת ישראל, בפסקה ה.(3) לחוות דעתו של כב' השופט א' רובינשטיין (4.5.2006); עניין אבו ליטאף, בפסקה 56 לפסק-דין של כב' השופט ד' ברלינר; עניין שירזי, בפסקה 38 לפסק-דין של כב' השופט ג' קרא].

40. ככלל, שקרי נאשם יכולים לחזק את ראיות התביעה ולהוות התנהגות מפלילה [ראו למשל: ע"פ 334/02 סיבובי נ' מדינת ישראל, בפסקה 14 (13.1.2003); ע"פ 2468/03 אלבויראת נ' מדינת ישראל, בפסקה 9 (12.1.2009)].

חשוב מכך, שקרי נאשם יכולים אף להגיע כדי ראית סיוע, מקום שנדרש סיוע, אך זאת רק אם הם עומדים בחמישה תנאים מצטברים שנקבעו בפסיקה, כשהטעם העיקרי הוא כי נדרש שהשקרים של הנאשם יבטאו תחושת אשם: (א) השקרים הם בעניינים מהותיים ולא בעניינים פחותי ערך; (ב) השקרים הם ברורים וחד-משמעיים; (ג) השקרים מוכחים מתוך ראיות חיצוניות אחרות; (ד) השקרים נעשו בזדון ועל מנת להעלים את האמת מבית המשפט; (ה) השקרים צריכים להיות קשורים לעבירה שעליה נסב המשפט ולא לעילה אחרת שאינה רלוונטית לצורך בחינת האשמה [ראו: ע"פ 161/72 סרסור נ' מדינת ישראל, פ"ד כח(2) 203, 219-221 (1974); ע"פ 543/79 נגר נ' מדינת ישראל פ"ד לה(1) 113, 140-141 (1980); דנ"פ 4342/97 מדינת ישראל נ' אל עביד הנ"ל, בעמ' 802; ע"פ 7752/03 חלאילה נ' מדינת ישראל, פ"ד נט(2) 259, 265 (2004); ע"פ 7477/08 גץ נ' מדינת ישראל (14.11.2011); עניין נחמני, בפסקאות 38-42 לפסק-דין של כב' השופט נ' הנדל].

עם זאת, בפסיקה הובהר כי אף אם התמלאו חמשת התנאים דלעיל, עדיין אין לקבל שקר כסיוע אם לנאשם או להגנה הסבר המניח את הדעת לשקר [ראו למשל: ע"פ 400/84 מדינת ישראל נ' אנג'ל, פ"ד מ(3) 481 (1986); עניין נחמני, בפסקה 48 לפסק-דין של כב' השופט נ' הנדל].

ודוק, יש להבחין בין שקרי נאשם ובין גרסה בלתי מהימנה של נאשם. דחיית גרסה של נאשם כבלתי מהימנה, אינה יכולה להוות סיוע - בהבדל משקרים מהותיים של נאשם שהוכחו באופן פוזיטיבי אשר עומדים בתנאים הנוספים שנקבעו בפסיקה ושצוינו לעיל [ראו, למשל, ע"פ 8005/04 אברוטין נ' מדינת ישראל, בפסקה 36 לחוות דעתו של כב' השופט ד' חשין (29.3.2007)].

41. כפי שהוטעם בפסיקה, גם עדות של "עד מדינה לשיטתו" טעונה תוספת ראיתית ממשית, אשר נעה בין חיזוק לסיוע, כשכל מקרה נבחן על פי נסיבותיו המיוחדות ובהתאם להן יש לקבוע מהי התוספת הראיתית הנדרשת באותו מקרה קונקרטי [ראו בעיקר עניין אבו ליטאף, בפסקה 40; והשוו: ע"פ 1142/11 סדיר נ' מדינת ישראל, בפסקה 15 לפסק-דין של כב' השופט ס' ג'ובראן (8.2.2012); ע"פ 9141/10 סטואר נ' מדינת ישראל, בפסקה ס"ג לפסק-דין של כב' השופט (כתוארו אז) א' רובינשטיין (28.4.2014); קדמי, על הראיות, בעמ' 202].

42. במקרה דנן, אומנם אין לומר כי כל גרסתה של בטי היתה שקרית או כי "לא היו דברים מעולם"; אולם, כאמור, עדותה הותירה רושם שלילי והתגלו סתירות מהותיות במיוחד בליבת טענתה כי נסחטה על ידי הנאשמים. נוסף על כך, כמצוין לעיל, בטי היא למצער "עדת מדינה לשיטתה" בנוגע לעבירות שבהן עותרת

המאשימה, לחלופין, להרשיע בהן את הנאשמת.

43. **העולה מן המקובץ הוא כי אין מקום לקבוע ממצאים רק על סמך עדותה של בטי, ואין ניתן לסמוך על דברים שהיא מסרה בעדותה, אלא אם כן הם נתמכים היטב בראיות סיוע או לפחות בראיות חיזוק חיצוניות ומשמעותיות, בעלות משקל ממשי, כגון ראיות חפציות או עדויות מהימנות של עדים אחרים, כפי שיצוין להלן.**

44. **בפועל, עדותה של בטי כי נסחטה על ידי הנאשמים נתמכת אך בעדותו הבלתי מהימנה של בנה-אודי, שאליה אתייחס בקצרה להלן, ואינה נתמכת בכל ראיה חפצית, חיצונית או בכל עדות מהימנה אחרת.**

45. **לעומת זאת, עדותה של בטי כי שילמה שוחד לנאשמים נתמכת בראיות חיצוניות אחדות, לרבות ראיות חפציות אוטנטיות בעלות משקל רב, המהוות לכל הפחות ראיות סיוע, באשר מדובר בראיות הממלאות אחר שלושת התנאים דלעיל שנקבעו בפסיקה, קרי - ראיות ממקור עצמאי, המתייחסות לשאלות השנויות במחלוקת והמסבכות את הנאשמת; זאת, למרות שכשמדובר בעבירת שוחד, אין צורך בסיוע לעדותו של עד מדינה ואף לא בראיות חיזוק לעדותו של "עד מדינה לשיטתו" או לעדותו של שותף לדבר עבירה; והכול, כפי שיפורט להלן.**

על כן, במקרה דנן אין מקום לבחון את טענת המאשימה כי (גם) שקרי הנאשמת מהווים סיוע ואין צורך להכריע בכך.

למעשה, בסיכומיה המשלימים של המאשימה נטען כי "... המאשימה סבורה כי הראיות הנוספות שהוצגו בבית המשפט מוכיחות את אשמתם של הנאשמים גם בהתעלם מעדותה של בטי...". לטענה זו של המאשימה אתייחס, אם כי למעלה מן הצורך, בפסקה 145 להלן.

46. **אומנם, ככלל, אין מקום לפלג עדותו של עד, לקבל את חלקה האחד ולדחות את חלקה האחר. אולם, הדבר אפשרי, באופן חריג, כאשר יש טעמים מיוחדים המצדיקים זאת.**

בפועל, ניתן לפלג עדות של עד ("פליגין דיבורא"), לבור מתוך העדות את החלק המהימן ולהאמין רק לאותו חלק, ובלבד שהעדות ניתנת לחלוקה הגיונית ושיש הסבר המניח את הדעת או טעם מוצדק לפיצול בין חלקי העדות; במילים אחרות, "כלל זה מאפשר לבית המשפט לקבל חלקים מהעדות הגם שהוא אינו מקבל את כולה כמקשה אחת" [ע"פ 5617/15 מריסאת נ' מדינת ישראל, בפסקה 7 לפסק-דין של כב' השופט נ' הנדל (27.7.2016); ראו גם והשוו: ע"פ 218/63 פיק נ' היועץ המשפטי לממשלה, פ"ד יח(2) 18, 21 (1964); ע"פ 71/78 מרילי נ' מדינת ישראל, פ"ד ל(2) 813, 819 (1976); ע"פ 5612/92 מדינת ישראל נ' בארי, פ"ד מח(1) 302, 317 (1993); ע"פ 993/00 נור נ' מדינת ישראל, פ"ד נו(6) 205, 233 (2002); ע"פ 8273/07 כואזבה נ' מדינת ישראל, בפסקה 12 (18.7.2012); ע"פ 5232/10 אבו ג'ומעה נ' מדינת ישראל, בפסקאות 23-24 לפסק-דין של כב' השופט י' דנציגר (8.4.2013); ע"פ 2080/14 פלוני נ' מדינת ישראל, בפסקה 4 לפסק-דין של כב' השופט נ' הנדל (9.12.2015); עניין אלקסלסי, שם].

47. **במקרה דנן, ניתן לומר כי, למעשה, גרסתה של בטי - הן בחקירתה במשטרה והן בעדותה בבית המשפט - היתה מורכבת משני חלקים: האחד, כי נתנה שוחד לנאשמים; והשני, כי עשתה כן שלא מרצונה הטוב והחופשי, כי אם בשל איומי הנאשמים שפרנסתה תיפגע אם לא תעשה כן ובשל סחיטתה על ידם.**

בפועל, כאמור, חלקה הראשון של הגרסה, בעניין השוחד, נתמך בראיות משכנעות ובעיקר בראיות חפציות אוטנטיות, כגון ההתכתבות במייל (ת/1יד) וטבלאות ההתחשבות (ובניהן ת/1 ו-ת/1ג), ובמידה מסוימת גם בעדויות מהימנות כגון עדות בלוש ועדות אתי אזולאי.

לעומת זאת, לגבי החלק השני, בכל הנוגע לטענת הסחיטה, בגרסתה של בטי התגלו סתירות מהותיות, כמפורט לעיל, וטענת הסחיטה אינה עולה בקנה אחד עם יתר הראיות מלבד עדותו הבלתי מהימנה בעיקרה של בנה-אודי, ואינה נתמכת בראיות חיצוניות (מלבד עדות אודי) - לא בראיות המהוות סיוע ואף לא בחיזוקים מהימנים ומשכנעים.

בנסיבות כוללות אלו החלטתי לפלג את עדותה של בטי, ליתן אמון אך בחלק הראשון של גרסתה, בעניין מתן השוחד כפוף לקיומן של ראיות סיוע או חיזוק חיצוניות בעלות משקל ממשי, ולא בחלקה השני של הגרסה בעניין טענת הסחיטה.

עדויות אודי

48. כאמור, גם עדותו של אודי (בנה של בטי) היתה בלתי מהימנה בעיני בעיקרה.

התרשמתי כי אודי ניסה בעדותו לתמוך בגרסת אמו-בטי, אך עדותו היתה מגמתית ומתחמקת והיא הותירה רושם שלילי בעיני.

כך, למשל, התחמק אודי מלציין כי החובות של הנאשמים כלפי בטי, בגין החופשות, כוסו לעיתים באמצעות כרטיס האשראי של בלוש במינהל, ללא הסכמתו של בלוש (ראו בעמ' 1910); וזאת על אף שהראיות מצביעות על כך ש-בטי אכן חייבה את המינהל בגין החופשות של הנאשמים (ראו, למשל: ת/5ג, ת/125א-ו), ת/1טו).

כמו כן, תחילה טען אודי כי עד לחקירתו במשטרה הוא לא ידע על הפרשה ועל כך שאמו בקשר עם המשטרה זה כשנה (ראו בעמ' 1915-1916); בהמשך עדותו שינה אודי את גרסתו ואמר ש"כנראה שידעתי שמתנהל איזשהו תיק" (עמ' 1917); ולאחר מכן אף אישר כי נכח בפגישות של אמו-בטי עם מר מרדכי גילת (שהיה אז עיתונאי בעיתון "ישראל היום") שעסקו בפרשה דן ושקדמו לחקירה המשטרית (ראו בעמ' 1925).

אף על פי כן, לא התעלמתי מתוכן עדותו של אודי, בעיקר מקום שהיא נתמכה בראיה חפצית משכנעת; כך, למשל, לגבי החופשה בארה"ב של הנאשם ורעייתו בשנת 2007, החלטתי להסתמך, לטובת הנאשמת, על חלק מעדותו של אודי, מכיוון שנתמכה בראיה חפצית, וזאת כפי שיפורט בפסקה 83 להלן.

עדויות בלוש

49. בהבדל מעדויותיהם של בטי ושל אודי, עדותו של בלוש היתה מהימנה בעיני במלואה.

התרשמתי כי עדות בלוש היתה כנה, מאוזנת ומשכנעת.

למרות הסכסוך הקשה בינו ובין בטי, בלוש לא ניסה להשחיר את פניה של בטי והעמיד דברים על דיוקם, מבלי להפריז בדבריו השליליים כלפיה.

גם כאשר הסניגור חקר את בלוש על-אודות הסכסוך בינו ובין בטי ועל מעשיה של בטי כלפיו, התרשמתי כי בלוש העיד בעיקר על סמך עובדות והשתמש בלושון מאופקת.

כך, למשל, בלוש הדגיש מספר פעמים כי אף ש-בטי ניתבה פעילויות ל-בטי טורס כדי שלא לחלוק עמו את הרווחים, מדובר בפעילות **"בשוליים"** (ראו, למשל, עמ' 1795-1796). **כמו כן**, בלוש אישר בעדותו שהדברים שמסר בחקירתו במשטרה כי "... היא [בטי - מ.ל.] אמרה לי... אתה לא מאמין אבל הוא [הכוונה ליוסי אפרת] ביקש ממני כסף ואמרה שזה היה כתנאי להמשך הפעילות שלה בהסתדרות המורים ואני חייב לציין שאיני יודע אם היא נתנה כסף או לא ומאיפה" - הם **"אמת לאמיתה"** (עמ' 1721).

עם זאת, מובהר בזה כי אין אני נוקט כל עמדה בסכסוכים הכספיים והאחרים בין בלוש ל-בטי, וכי התרשמתי מהעדות של בלוש (ושל בטי) מתייחסת אך ורק לעובדות שיוחסו לנאשמים בכתב האישום.

עדות מוניק

50. כזכור, מוניק עבדה בהסתדרות המורים במשך כ-25 שנים, שמתוכן כ-6 שנים כמזכירתו של הנאשם עובר לשנת 2014, והיא מסרה בעדותה, בין היתר, כי היא שמעה "באוזניה" עשרות שיחות שהתנהלו בין הנאשמים, כשהיא ישבה ליד הנאשם, ובהן שוחחו הנאשמים על היקפי המכירות היומיות של בטי ובין השאר שמעה את הנאשם מחשב עם הנאשמת "כמה מגיע ליוסי אפרת" ואומר לנאשמת במספר שיחות **"יא בינתי אל תדאגי היא תשלם על הכול"** (עמ' 1081; וראו גם עמ' 1111 וכן ראו ת/104).

בעוד ב"כ המאשימה ביקש ליתן אמון מלא בעדותה של מוניק, טען ב"כ הנאשמת, בין השאר, כי אין ליתן אמון בעדותה, בין היתר מאחר שמדובר ב"גרסה שקרית", ב"עדות כבושה אשר ההסבר שספקה לכבישתה נסתר עת בוחנים את גרסתה הראשונית ואשר מוניק אינה מצליחה להסביר את התמיהות העולות מהשוואת גרסאותיה" (עמ' 136-137 לסיכומי ההגנה).

אומנם, גרסתה האמורה של מוניק לא נמסרה בהודעתה הראשונה במשטרה מיום 26.12.14 (נ/16), אלא בהודעתה הנוספת בחקירתה במשטרה מיום 3.11.15 (נ/17) ובעדותה בבית המשפט; **אולם**, אין לומר כי גרסתה של מוניק נמסרה לראשונה בעדותה בבית המשפט, ונוסף על כך, למוניק היה **הסבר סביר ומשכנע** מדוע לא מסרה את גרסתה האמורה בהודעתה הראשונה במשטרה: **"ב2014 כשקראו לי למשטרה אני עדיין עבדתי עם יוסי אפרת כשיוסי אפרת היה חזק בהסתדרות המורים, מחליט, קובע... פחדתי לתת עדות, באמת פחדתי ממנו... ב2015 אני חזרתי מרצוני כשכבר, כבר הסיפור שלו הביא אותו למקום שהוא כבר לא קובע או לא מחליט..."** (עמ' 1092; וראו גם עמ' 1170).

בפועל, עדותה של מוניק היתה **מהימנה בעיני בחלקה הגדול, אם כי לא במלואה**; וביתר פירוט, אני מאמין ל-מוניק כי שמעה את הנאשם משוחח עם הנאשמת לגבי היקפי המכירות של בטי, אך נראה כי מוניק נטתה להגזים בעדותה לגבי **תדירות** השיחות (היומיומיות - לטענתה) בעניין זה בין הנאשם לנאשמת.

לכך יש להוסיף כי טענת ההגנה שלפיה מוניק כביכול גנבה כרטיסי הופעות ו"נתפסה בידי יוסי גונבת כרטיסים להופעות" ומשום כך היא טפלה עליו עלילה בהודעתה השניה במשטרה - כלל אינה מבוססת והיא נסמכת אך ורק על גרסת ההגנה שאינה מהימנה.

עדות אזולאי

51. עדותה של אתי אזולאי הותירה רושם חיובי והיתה מהימנה בעיניי.

כזכור, אתי אזולאי, אשר עבדה בתפקיד מנהלת חשבונות במינהל בין חודש ספטמבר 2009 ובין חודש אוגוסט 2011, מסרה בעדותה, בין היתר, כי "... אני יודעת ברמה עקרונית, כללית שבגלל שליאת הבת של אפרת הועסקה אצלנו במשרד... אז הוא גם היה מביא יותר עבודה גם אלינו, בגלל שהבת שלו עבדה ..." (עמ' 1273; וראו גם עמ' 1274 ועמ' 1291).

למעשה, גם ההגנה לא חלקה על מהימנות עדותה של עדת התביעה אזולאי (ראו, למשל, הצהרת הסניגור בפרוטוקול, בעמ' 1295, בשורה 8, כי "אתי אזולאי היא עדת הגנה"), אך לטענת ההגנה עדותה אינה מחזקת את ראיות התביעה כי אם את עמדת ההגנה דווקא.

אלא שבניגוד לעמדת ההגנה, עדותה של אזולאי מחזקת את עמדת התביעה לגבי אחת השאלות החשובות השנויות במחלוקת בין הצדדים, וזאת באשר עדותה תומכת בכך שהנאשם אכן "העביר/הזרים עבודות" והיה "מביא יותר עבודה" ל-בטי טורס בשל כך שהנאשמת עבדה אצל בטי.

הראיות החפציות העיקריות

52. בחומר הראיות נכללות ראיות חפציות חשובות אחדות, שיש לייחס להן משקל נכבד ביותר: כך, בין היתר ובעיקר, תוכן תכתובת המיילים בין בטי לנאשמת (ת/1ד), תוכן "מכתב הכסף המלוכלך" (ת/ט6-ת/41), תוכן מכתב בלוש לבטי (ת/ט1), שבו כתב לה שאינו מוכן לממן את הנסיעות הפרטיות של הנאשמים, תוכן טבלאות ההתחשבות בין בטי לנאשמת, וגם ההמחאה על סך 30,000 ש"ח (ת/1יב); זאת, באשר כולן מהוות ראיות אוטנטיות, אשר נכתבו בזמן אמת, בתקופה הרלוונטית, שנים לפני תחילת החקירה והמשפט.

53. בהכללה ניתן להקדים ולומר, כי מן הצד האחד התוכן של חלק ניכר מהראיות החפציות האמורות, ובעיקר של תכתובת המיילים, אינו מתיישב עם גרסת בטי כי כביכול נסחטה על ידי הנאשמים; ואילו מן הצד האחר, הוא גם אינו מתיישב עם טענת הנאשמת (והנאשם בטרם הודה) כי הנאשמים לא קיבלו כל טובת הנאה מ-בטי; והכול - כפי שיוטעם בהמשך.

54. עם זאת, אציין כבר כאן כי למעשה אין מחלוקת בין ב"כ הצדדים כי (לפחות) חלק מאותן ראיות חפציות מהוות ראיות חשובות ובעלות משקל גבוה, אם כי כל צד סבור כי הן תומכות דווקא בעמדתו הוא.

כך, למשל, לגבי תכתובת המיילים, כתב ב"כ המאשימה בסיכומיו (בעמ' 159), כי "האמירות במייל, בהיותן אוטנטיות, נכונות לעצם אמירתן ולעצם תוכןן"; ואילו ב"כ הנאשמת ציין בסיכומיו (בעמ' 7) כי "לשיטת ההגנה מדובר בראיית זהב, לא פחות, השומטת את הקרקע תחת האפשרות לקבוע כי מדובר במי שנסחטה בידי הנאשמים", ובדומה לכך גם "מכתב הכסף המלוכלך", אשר שניהם מהווים "ראיות גולמיות... אשר אין חולק כי הן אוטנטיות... המלמדות... על מערכת היחסים בין בטי לליאת בזמנים הרלוונטיים, על הלך רוחן בזמן אמת ועל העובדה כי חלוקת הכספים ביניהן כמפורט בטבלאות השונות היתה כולה בהסכמה מלאה בין השניים...".

גם לגבי **טבלאות ההתחשבות**, שעליהן הסתמכה המאשימה, כתב ב"כ הנאשמת בסיכומיו (בעמ' 26), כי **"בנקודה זו מסכימה ההגנה עם המאשימה וסבורה אף היא כי הטבלאות הן ראייה כבדת משקל..."**, אם כי, לטענת ב"כ הנאשמת: **"דוח/טבלת 2009 - הטבלה המרכזת סיכום ההתחשבות... בחינת טבלה זו 'לב ליבו של התיק' תבהיר כי טבלה זו הונדסה ע"י בטי בזמן אמת וכל תכליתה להפחית מליאת המגיע לה עפ"י הסיכום ביניהן..."** (בעמ' 113).

הערות על עדות הנאשם בקצרה

55. **בטרם אנתח את ראיות ההגנה ובראשן את עדות הנאשמת, אעיר כי כאמור בפסקה 2 לעיל, הנאשם כבר הורשע, על פי הודאתו, בעבירה של הפרת אמונים, לאחר שקיבל את הצעת בית המשפט, שהועלתה בתום השמעת הסיכומים המשלימים-ולאחר שגם המאשימה קיבלה את הצעת בית המשפט - לסיים את האישום העיקרי בהרשעה בעבירה של הפרת אמונים (חלף העבירות של סחיטה באיומים ושל קשירת קשר לביצוע פשע, שיוחסו לנאשמים בכתב האישום ושלא הוכחו על ידי המאשימה), וזאת על בסיס העובדות הבאות שהוכחו, מתוך אלה שיוחסו לנאשמים בכתב האישום, דהיינו - בגין "קבלת טובות הנאה מגב' בטי דהן, לרבות סכום הצ'ק בסך 30,000 ₪ ומימון חלקי של נסיעות לחו"ל ושל נופשים בישראל, ובכלל זה נסיעה חנים למרוקו של אשת הנאשם (ושל בתו), בשווי מצטבר של יותר מ-30,000 ₪, אך פחות מהמיוחס בכתב האישום".** זאת, לאחר שבית המשפט הבהיר לנאשמים, כאמור בתום השמעת הסיכומים המשלימים, כי עדויותיהם היו בלתי מהימנות וכי הוכחה מעבר לספק סביר מערכת של שוחד בינם ובין בטי.

על כן, אין מקום להידרש לעדות הנאשם - מעבר לאמור בקצרה בפסקה זו ומעבר לדברים שיצינו בהמשך הדיון בעניין מעורבות הנאשם בעבירה של לקיחת שוחד, שהמאשימה מבקשת, לחלופין, להרשיע את הנאשמת בסיוע לה, כמסייעת לנאשם, וזאת כפי שיובהר להלן.

עם זאת, יצוין **בתמצית כי עדות הנאשם** (כמו גם עדות הנאשמת - שאליה אתייחס בהרחבה להלן) **היתה בלתי מהימנה בעיניי, כפי שכאמור בית המשפט הבהיר לנאשמים, לאחר שמיעת הסיכומים המשלימים בעל פה של שני הצדדים, בטרם העלה את הצעתו לסיום התיק.**

כמו כן, יצוין בקצרה כי מהראיות שהובאו במשפט עולה כי **בתקופה הרלוונטית היה הנאשם בכיר בהסתדרות המורים, היה פעיל מאוד בה והיה בעל השפעה רבה על הנעשה בה ואף נחשב כמקורב למזכ"ל דאז - וסרמן. כך עולה מאמרת הנאשמת עצמה (ת/6, בעמ' 10: "הוא בכיר ויש לו את הסמכות להחליט"; וראו גם ת/5, עמ' 11-10 ו-ת/6, עמ' 11) ומעדות מוניק (ראו, למשל, בעמ' 1092: "ב2014 כשקראו למשטרה אני עדיין עבדתי עם יוסי אפרת כשיוסי אפרת היה חזק בהסתדרות המורים, מחליט, קובע") וכן מעדותו של בלוש ("... שהוא [הנאשם - מ.ל.] היה אחד מהאנשים הבכירים..." בעמ' 1707; וראו גם עמ' 1732).**

אוסף גם כי, למעשה, **עדות הנאשם היתה לקונית בעיקרה, שכן לחלק גדול משאלות ב"כ המאשימה הוא השיב במילים "תשאלו את ליאתי [הנאשמת]"**, או במילים בעלות משמעות דומה, מבלי ליתן כל תשובה עניינית.

גרסת הנאשמת

56. עדותה של הנאשמת היתה בלתי מהימנה בעיני ברובה ובעיקרה, ובחלקה היתה אף מיתממת ובלתי סבירה, כפי שיוטעם להלן.

כמו כן, עדות הנאשמת היתה בחלקה מתחמקת באופן ברור.

כך, למשל, כאמור, כשנשאלה הנאשמת בעדותה באשר לתוכן תכתובת המיילים (ת/1ד) ולאזכור (באופן ישיר או עקיף) של אביה באותה תכתובת, היא ניסתה להתחמק ממתן תשובות ישירות לשאלות שנשאלה, כפי שיומחש להלן: כשהנאשמת נשאלה מה היתה כוונתה כשכתבה ל-בטי במייל "תמוה בעיני שאת לא מזכירה את העבודה שכן הוזרמה למשרד", היא השיבה: "הכוונה שלי בזה זה לעבודה שעשינו במשותף מחוץ לאירועים, כב' הש' לוי: הוזרמה למשרד על ידי מי? העדה, גב' כהן: המשפיעים של הסתדרות המורים. היא. כב' הש' לוי: ואת כל העזרה שקיבלת 'ממנו'. ממי? ממנו זה ממי? העדה, גב' כהן: כל העבודה שהוזרמה למשרד, כב' הש' לוי: נא לא ללכת סחור סחור... תעני בבקשה לשאלה... מה זה ממנו? העדה, גב' כהן: אבל עוד לא... סיימתי להסביר לך. כב' הש' לוי: בבקשה. העדה, גב' כהן: ... כל העבודה שכן הוזרמה למשרד, זה כל העבודה שבטי הייתה מלקטת מחוץ לפעילות השוטפת, כב' הש' לוי: שאלתי רק, מי זה ממנו? העדה, גב' כהן: של הסתדרות המורים. כב' הש' לוי: אפשר לקבל תשובה לשאלה שלי? העדה, גב' כהן: ואת כל העזרה שקיבלת ממנו, זה יוסי אפרת... בהפקת האירועים של הכנסים. וכמה הוא התאמץ למען לאורך כל הדרך, הוא [צ"ל: היא] באמת קיבל ממנה [צ"ל: קיבלה ממנו] עזרה בהשגה של מחירים טובים..." (עמ' 2632).

דוגמא נוספת לכך שעדות הנאשמת היתה מתחמקת ומיתממת, ניתן למצוא בתשובותיה ביחס לשאלת בכירותו של הנאשם בהסתדרות המורים: "עו"ד ביטון: אני מפנה אותך לת/5... בשורה 340, למה שהיא לא תבקש ממנו סכום מלא? והנה התשובה שלך בדיוק כמו פה, אני רוצה לספר לך שאני יודעת לפחות בתיירות פנים שבטי הייתה רוצה למצוא חן בעיני הבכירים בהסתדרות המורים... ת: זה לא רק בהסתדרות המורים... ש: או קיי, תקשיבי, את אומרת בטי הייתה רוצה למצוא חן בעיני בכירים בהסתדרות המורים, אני רוצה שתגידי לי מי זה בכירים בהסתדרות המורים שבטי רצתה למצוא חן בעיניהם? ת: כל חברי ההנהלה, יש למשל מקרה בחור בשם אלי ששון... ש: גם לברוך ניסקה נכון? ת: גם לברוך ניסקה. ש: וגם לוסרמן נכון? ת: גם לוסרמן. ש: אלי חכם, ניסקה וגם לגוב ארי. ת: גם לגוב ארי. ש: ורק לאבא שלך לא, זו הטענה שלך, כולם כן אבא שלך לא... העדה, גב' כהן: אני עונה את התשובה הזו אני עונה לה אחרי שהיא מציגה לי את הדוקט שההורים שלי טסו לטוסקנה... אבל אני לא ידעתי שההורים שלי שילמו את כל הסכום... כב' הש' לוי: מה התשובה לשאלה של התובע, האם כשאת אומרת שבטי דהן עשתה כך כדי למצוא חן בעיני בכירים בהסתדרות המורים, האם זה כולל את אביך או לא? העדה, גב' כהן: אבא שלי שילם לה כל מה שהיא ביקשה ממנו לשלם, אם היא הורידה מזה בזמן אמת אני לא ידעתי כבוד השופט" (עמ' 2933-2935; וראו גם עמ' 2937).

57. בנוסף, עדות הנאשמת היתה בחלקה גרסה כבושה, ולא היה לה הסבר סביר ומהימן הן לכבישת הגרסה והן למסירתה בשלב שבו נמסרה.

וכידוע, ככלל, על מנת שבית המשפט יקבל גרסה כבושה של עד ובמיוחד של נאשם, על העד/הנאשם לספק

הסבר סביר ומהימן מדוע כבש את עדותו בשלבים הקודמים של ההליך המשפטי ומדוע החליט למסור את גרסתו הכבושה בשלב שבו עשה כן [ראו והשוו, למשל: ע"פ 5373/12 אבורמד נ' מדינת ישראל, בפסקה ב. לחוות דעתו של כב' המשנה לנשיאה א' רובינשטיין (15.4.2015); ע"פ 7952/15 מדינת ישראל נ' שץ, בפסקאות 28-29 לפסק-דינו של כב' השופט נ' סולברג (15.2.2016); עניין בר, בפסקה 47 לפסק-דינו של כב' השופט ע' פוגלמן ביחס לאישום הראשון].

58. **נוסף על כך, גרסת הנאשמת היתה גרסה מתפתחת, לא היתה עקבית והתגלו סתירות מהותיות בין חלק מהדברים שמסרה בחקירתה במשטרה, שמקצתם אף סותרים אלה את אלה, ובין דברים שמסרה בעדותה.**

כך, למשל, לגבי הנסיבות הקשורות לפדיון ההמחאה על סך 30,000 ₪, מסרה הנאשמת מספר גרסאות, כפי שבצדק הצביע ב"כ המאשימה בסיכומיו (בעמ' 47-48):

בחקירתה במשטרה מסרה הנאשמת כי "... זה 30,000 ₪ שקיבלתי מבטי בשיק ופרטתי אותו למזומן בבנק ... שאלה: בגב השיק נמחק השם 'חמדה אפרת'. מדוע בתחילה נכתב בגב השיק שמה של אמך? תשובה: כי אמא שלי פדתה לי את השיק בשבילי מהבנק. שאלה: לפני רגע אמרת שאת פרטת את השיק במזומן ועכשיו אמא שלך? תשובה: אני נתתי לאמא שלי את השיק כדי שתפרע לי אותו במזומן... שאלה: את מבינה שמה שאת אומרת לי עכשיו סותר את מה שאנו רואות יחד בצילום גב השיק. השם אפרת חמדה מחוק והשם ליאת אפרת חתום מאחור. ז"א שכהן ליאת פדתה את השיק. תגובתך. תשובה: אמא שלי הלכה לפדות את השיק ולא נתנו לה ואמרו לה שחייב חתימה. אני חתמתי והיא הוציאה לי את הכספים. שאלה: איך אמא שלך יכולה להוציא עבורך כסף במזומן כאשר את חתומה מאחור השיק? תשובה: אמא שלי משכה את השיק. שאלה: למה השם 'אפרת חמדה' מחוק בגב השיק? תשובה: לא יודעת. זה שיק שלי" (ת/5, בשורות 499-519).

בעדותה ציינה הנאשמת: "... אני קיבלתי אותו, אמא שלי, לא, לא אמא שלי. בטי... נתנה לי את השיק ... נתתי אותו לאמא שלי וביקשתי שתלך לבנק למשוך את הכסף... ואז הם הפקידו את זה בחשבון של אבא שלי. כב' השופט לוי: מי זה הפקידו? אמך בחשבון של אבא שלך? גב' כהן: כן... אמא שלי חתמה אני חושבת שזה חשבון משותף" (עמ' 2601-2602 לפרוטוקול מיום 23.12.19).

עוד טענה הנאשמת בעדותה שכביכול רק במהלך המשפט נודע לה שהשיק הופקד בחשבון של הוריה, והוסיפה וטענה, בתשובה לשאלה "אז אמא שלך מפקידה את זה בחשבון, מוציאה בחשבון מביאה לך כסף מזומן או עושה לך העברה לחשבון?", כי "אני לא זוכרת מה היה. אני חושבת שהיא נתנה לי כסף" (עמ' 2961-2962).

59. **מקום שהיו סתירות כאמור בגרסת הנאשמת, לא היה לה הסבר משכנע ומהימן לשינוי גרסתה.**

על כן, לגבי הסתירות בין דברים שבהם הודתה בחקירתה במשטרה ובין דברים שמסרה לראשונה בעדותה, יש להעדיף את גרסתה בחקירתה במשטרה על פני גרסתה הסותרת והכבושה בעדותה בבית המשפט, וזאת מבלי לקבל את מלוא גרסתה של הנאשמת בחקירתה במשטרה.

כמו כן, מקום שהיו סתירות בין גרסת הנאשמת לגרסת אמה-חמדה, יש להעדיף את גרסתה של חמדה על פני גרסת הנאשמת, למשל בעניין הנסיבות הנוגעות להמחאה.

60. זאת ועוד, גרסת הנאשמת אינה מתיישבת עם ראיות אחרות ובהן ראיות חפציות אוטנטיות חשובות ומשכנעות ועדויות שהיו מהימנות בעיניי, כפי שיובהר להן.

61. למעשה, מהראיות ומהתרשמותי הבלתי אמצעית מעדות הנאשמת עולה כי הנאשמת אינה תמימה כלל. כמו כן, התרשמתי כי מדובר באישה אינטליגנטית שגם יודעת "לעמוד על דעתה ולעמוד על שלה". לעומת זאת, בהודעותיה ובעדותה ניסתה הנאשמת לצייר עצמה כנאיבית וכאדם חלש וטענה ש-בטי הכתיבה לה את הדברים כרצונה (של בטי) וכי בטי היתה חייבת לה כספים בעוד שהיא כביכול לא אמרה לה דבר.

62. במיוחד יש להוסיף כי טענות הנאשמת שלפיהן, ראשית, כביכול להסכם בינה ובין בטי לא היה כל קשר לאביה-הנאשם ול"הזרמת עבודה" מצדו ל-בטי; שנית, כי אמה (חמדה) ואביה-הנאשם לא קיבלו מ-בטי כל טובת הנאה במימון חופשותיהם בארץ ובחו"ל תמורת הזרמת עבודה מהנאשם ל-בטי; ושלישית, כי חלקה השווה (50%) היווה אך תמורה עבור עבודה עודפת שביצעה עבור בטי, מעבר לעבודתה כפקידת אופרציה שכירה - שלוש טענות אלה לא היו מהימנות וסבירות בעיניי והן אינן מתיישבות עם הראיות החפציות האוטנטיות, לרבות תוכן תכתובת המיילים בזמן אמת בין בטי לנאשמת (ת/יד) ותוכן טבלאות ההתחשבות.

63. לאמיתו של דבר, מהראיות שהובאו במשפט עולה כי בין אם "עבודה הוזרמה" ל-בטי כחלק מפעילות הסתדרות המורים ובין אם כחלק מפעילות החינוך הגופני/הרכזים/משפחות המורים לחינוך גופני או בין אם כתמריצים של משרד החינוך למורים בפריפריה שעברו לתפעול של הנאשם - הקשר של הנאשם לפעילויות האמורות הוא ברור; והוכח כי לנאשם היתה השפעה רבה בהסתדרות המורים וגם שליטה בכל הקשור לארגון המורים לחינוך גופני שהוא עמד בראשו; וכן הוכח כי הנאשם היה אף קשור לפעילויות רלוונטיות נוספות, כגון תמריצים של משרד החינוך. על כן, הנאשם היה יכול להעביר את הטיפול בפעילויות האמורות לכל גוף אחר ולא דווקא ל-בטי/בטי טורס.

64. יתרה מזו, כפי שיפורט להלן בפסקה 68, ניתן לראות בחלק ממעשיה של הנאשמת אף התנהגות מפלילה, דהיינו - מעשים שיש בהם ביטוי של תחושת אשם או התנהגות שאינה מתיישבת עם התנהלותו של אדם שהוא חף מפשע; וכידוע, יש בהתנהגות מפלילה של נאשם כדי להוות ראיה נסיבתית עצמאית ומשמעותית לחובתו וכדי לחזק את ראיות התביעה נגדו [על התנהגות מפלילה, ראו למשל והשוו: ע"פ 571/86 אדרי נ' מדינת ישראל, פ"ד מג(4) 329, 337 (1989); ע"פ 1275/95 נסים נ' מדינת ישראל, פ"ד נא(5) 359, 373-374 (1997); ע"פ 2109/92 בן צדוק נ' מדינת ישראל, בפסקה 12 לפסק-דינו של כב' השופט ד' לוי (7.3.1995); ע"פ 4510/07 סראבוניאן נ' מדינת ישראל, בפסקה 5 לפסק-דינו של כב' השופט א' א' לוי (17.1.2008); ע"פ 1119/11 אבו סרחאן נ' מדינת ישראל, בפסקה 68 לפסק-דינו של כב' השופט א' שהם (5.5.2015); ע"פ 3263/13 בן שטרית נ' מדינת ישראל, בפסקה 86 לפסק-דינו של כב' השופט צ' זילברטל (19.3.2017) (להלן: "עניין בן שטרית").

65. מעבר לאמור לעיל, להלן אפרט ואמחיש במה דברים אמורים, כשתחילה תובאנה להלן דוגמאות להיתממות של הנאשמת כבר בחקירתה במשטרה:

א. לטענת הנאשמת, כביכול לא היה לה מושג ש-בטי שילמה עבורה ועבור אימה בגין החופשה במרוקו.

ב. הנאשמת טענה כי עד לפרסום הכתבות הרלוונטיות בעיתון "ישראל היום" הוריה כלל לא ידעו שהם חייבים ל-בטי כספים.

ג. כמו כן, הנאשמת טענה כי לאביה לא היתה כל השפעה על עבודתה של בטי במינהל.

66. להלן דוגמאות גם לחוסר ההיגיון בגרסת הנאשמת:

א. לטענת הנאשמת, במסמך **ת/1** היא הקלידה רק את המילה "יתרה", ואילו ההמשך ("**לזכות יוסי אפרת**") הוא כביכול תוספת מאוחרת; זאת, **למרות** שכאמור המילים "לזכות יוסי אפרת" מוקלדות באותו מסמך בצמוד למילה "יתרה".

ב. הנאשמת ניסתה גם בעדותה להכחיש או לפחות לגמד את מעורבותו של הנאשם, לרבות בעניין התמריצים של משרד החינוך ובעניין האוטובוסים שהוזמנו לימי כיף של מורים, והיא טענה שהנאשם לא היה קשור לכך - **חרף העובדה** שהוא חתום למשל על המסמך **נ/26** הנוגע לכך.

ג. כמו כן, אין זה סביר כלל ועיקר שהנאשמת, כטענתה, לא הבינה בזמן אמת ש-בטי היתה גוזלת מ-בלוש את חלקו בהכנסות מפעילויות שבוצעו על ידי בטי טורס במקום על ידי המינהל; ולמעשה, הנאשמת אף הודתה, "בחצי פה" בסוף חקירתה הנגדית, כי היה לה חשד בעניין זה.

ד. גם גרסת הנאשמת בקשר לפרשנות הביטוי "**דו צדדי**" שבתכתובת המיילים (**ת/1ד**), שלפיה ולטענתה כביכול הכוונה בביטוי האמור היתה ש-בטי מספקת עבודה והנאשמת מבצעת אותה - אינה הגיונית כלל; **וברי**, גם מהקשר הדברים, שבתכתובת זו דובר במערכת יחסים של "תן וקח" בין הנאשם והנאשמת מצד אחד ובין בטי מן הצד האחר.

ה. **הכחשת הנאשמת כי ת/2 (הקלסר הכחול) הוא הבסיס לטבלת ההתחשבות (ת/1ג) - על אף ש**עיון במסמכים הרבים שבקלסר הכחול מעלה שרובו ככולו הכיל מסמכים הקשורים באופן ברור ל"הכנסות" שבטבלאות ההתחשבות.

כפי שעולה מהמקובץ לעיל, למעשה, הגרסה של הנאשמת היוותה ניסיון בלתי סביר ובלתי מהימן להרחיק את הנאשם מכל המיוחס לשניהם בכתב האישום, לרבות ממה שברור שהיה קשור לנאשם, כגון ה"תמריצים" של משרד החינוך, הביטוי "**דו צדדי**" בתכתובת המיילים ועוד.

בפועל, הסבריה של הנאשמת לתוכן תכתובת המיילים (**ת/1ד**) ולתוכן טבלאות ההתחשבות (כגון **ת/1ג**) - **אינם סבירים ואינם מהימנים**, בשים לב לכך שראיות אלו מצביעות באופן מובהק על יחסים של "תן וקח" בין בטי לנאשמים ועל מעורבותו המובהקת של הנאשם בכך לצד הנאשמת.

67. כמו כן, להלן דוגמאות לגרסה כבושה של הנאשמת בעדותה:

א. בעדותה **טענה הנאשמת לראשונה כי נסעה למרוקו כדי לעבוד** וכי שם היא עבדה קשה מאוד - **בעוד שבחקירתה במשטרה היא מסרה ש-בטי החליטה להזמין אותה ואת אמה ("אותנו") "כי סיפרתי שעברתי תקופה לא קלה... והיא באמת הזמינה אותי בקטע של דאגה... אבל למעשה כשהייתי שם עבדתי".**

יוער כאן שגם **חמדה** מסרה בהודעתה (נ/46) כי עת שתיהן נסעו למרוקו, הנאשמת היתה "**בתקופה קשה ובטי רצתה לעודד אותה**" ולכן בטי הציעה לנאשמת להצטרף חנים לטיול למרוקו (שם, בעמ' 7, בשורות 204-207) - גרסה התואמת כאמור את גרסתה הראשונית של הנאשמת, בחקירתה במשטרה, בטרם נמסרה עדותה הכבושה בבית המשפט.

ב. למרות שבחקירתה הראשונה במשטרה מסרה הנאשמת שלא קיבלה "בונוסים" מ-בטי, לא ב-בטי טורס ולא ב- מינהל (אלא רק ב-דיזנהאוז ובחברת "עמיאל ענבר"), **בחקירתה השניה במשטרה** היא תיקנה גרסתה וציינה שהכספים מ-בטי הגיעו לה כ"**בונוסים**" (ראו למשל ת/5 בעמ' 2: "... ה-50% זה בונוסים שאני מקבלת עבור עבודה שהיא לא במסגרת העבודה השוטפת שלי ...") - בעדותה בבית המשפט היא טענה שמדובר היה למעשה ב"עמלות" ולא ב"בונוסים".

ג. בעדותה בבית המשפט מסרה הנאשמת **לראשונה** כי בטי פנתה אליה בשעתה כדי שתדבר עם הנאשם על מנת ש"יעביר לה את החינוך הגופני" (עמ' 2968 לפרוטוקול).

68. **לבסוף, להלן דוגמאות להתנהגות מפלילה מצד הנאשמת:**

א. הנאשמת הציגה בחקירתה השניה במשטרה **רק** את ת/6ד, שהוא המקור של **הדף השני** מתוך שלושת הדפים הנכללים במסמך ת/57 - (ב) - **ללא הדף הראשון** ("החסר" - ת/57א) שבו יש ראייה המפלילה את הנאשם ומצביעה על מעורבותו באשר שמו הופיע שם: "**הכנסות מעמלות - יוסי - אפרת**".

ב. **נוסף על כך**, כאמור, **מסמך מספר 85 שנמצא בקלסר הכחול שהיה בביתה של הנאשמת, חתוך בקצה התחתון שלו והושמט בו החלק** התחתון, המופיע במסמך המקביל ת/1, שבו רשום, בין היתר: "**יתרה לזכות יוסי אפרת**"; כשזכור, לטענת הנאשמת, במסמך ת/1 היא הקלידה רק את המילה "יתרה" וההמשך מהווה כביכול תוספת מאוחרת.

ג. **רישום השם של חמדה, מחיקתו והחלפתו בשם של הנאשמת - בצד האחורי של ההמחאה** על סך 30,000 ₪.

ד. עצם עריכת **ההסכם** בין בטי לנאשמת **בעל-פה**, "**בארבע עיניים**", **ללא דיווח** על כך לכל גורם מוסמך שהוא, לרבות רשות המיסים, וכן **אי-הדיווח על סכום השיק לרשות המיסים ואי-תשלום מס** על הסכום האמור ועל טובות ההנאה האחרות שקיבלו הנאשמים מ-בטי.

עדות יובל

69. בעלה של הנאשמת, יובל כהן, העיד אף הוא מטעם ההגנה, כעד אחרון, למרות שהיה נוכח בכל ישיבות המשפט ושמע את כל העדויות של עדי התביעה וההגנה.

הגם שדחיתי את התנגדות המאשימה לעצם העדתו של יובל, יש לייחס **משקל נמוך מאוד** לתוכן עדותו ואין ליתן לה כל משקל ממש, בשים לב לנוכחותו בכל ישיבות המשפט ואף לכך שנוכחותו היתה דומיננטית, תוך שגילה מעורבות רבה בכל העדויות שקדמו לעדותו, ובשים לב להעדר כל זיקה ישירה שלו להתרחשות האירועים בזמן אמת [לגבי **עצם הכשירות של יובל להעיד** למרות שהיה נוכח בעדויות הקודמות, ראו החלטתי המנומקת מיום

24.2.20, בעמ' 3142-3141 לפרוטוקול, ובמיוחד ראו הכלל הקבוע בהוראת סעיף 2 לפקודת הראיות, שכותרתו היא "הכל כשרים לעדות", וכן ראו הוראת סעיף 172 סיפא לחוק סדר הדין הפלילי [נוסח משולב], תשמ"ב-1982 (להלן: "חסד"פ"), שלפיו "עד שטרם העיד - פרט לנאשם - לא יהא נוכח בגביית עדותו של עד אחר, אולם עד ששמע עדותו של עד אחר, אינו נפסל לעדות בשל כך בלבד"; ואילו לעניין משקל העדות, ראו למשל והשוו: יעקב קדמי על סדר הדין בפלילים, בעמ' 1553-1555 (2009) (להלן: "קדמי, על סדר הדין בפלילים").

כמו כן, בפועל, עדותו של יובל היתה מגמתית - בתמיכתו בגרסת אשתו-הנאשמת.

על כן, לא ארחיב כאן בעניין עדותו של יובל.

עם זאת, אציין בקצרה כי למרות האמור לעיל לא התעלמתי מתוכן עדותו של יובל, הגם שלנוכח האמור לעיל התייחסתי אליה בחשדנות ובמשנה זהירות; כך, למשל, לגבי החופשה של הנאשם ושל חמדה בארה"ב בשנת 2008, בחנתי את טענותיו העיקריות של יובל, גם אם למעלה מן הצורך - כפי שיפורט בפסקה 90 להלן.

גרסת חמדה

70. כאמור, הודעתה של חמדה בחקירתה במשטרה (נ/46) הוגשה על ידי ההגנה, בהסכמת המאשימה, במקום מתן עדותה בבית המשפט, וזאת מבלי שהמאשימה הסכימה לכל תוכנה.

כזכור, חמדה מסרה, בחקירתה, בין היתר, כי היא והנאשם נסעו פעמיים לחופשות פרטיות בארה"ב דרך בטי, בשנת 2006 ובשנת 2008, וכי נסיעה אחת שולמה באופן מלא ונסיעה שנייה שולמה בחלקה והיתר קוזז על ידי בטי מההתחשבות שלה מול הנאשמת (בעמ' 2; וראו גם בעמ' 5).

למעשה, חלק מהתוכן של דברי חמדה בהודעתה (נ/46) לא רק שאינו מחזק את עמדת ההגנה, כי אם להיפך, הוא מחזק דווקא את עמדת המאשימה. כך, למשל, דברי חמדה בעניין ההמחאה על סך 30,000 ₪: "ליאת רצתה שאני אפדה לה את השיק ואני אמרתי שאני מעדיפה לא להיות מעורבת אז היא כתבה עצמי... אני אמרתי לליאת מההתחלה שאני לא מוכנה שהצ'ק הזה ירשם על שמי... הכסף לא יועד אלי לכן לא הסכמתי שיגיע אלי" - שם, בעמ' 9-10.

כמו כן, כאמור, חמדה מסרה בהודעתה ש-בטי הזמינה את הנאשמת ואותה לחופשה במרוקו מכיוון ש-בטי רצתה לעודד את הנאשמת, שבאותה עת היתה בתקופה קשה.

נוסף על כך, בהמשך הודעתה הזכירה חמדה את האפשרות ש-בטי ציפתה שהנאשם יסייע לה: "שאלה: עד כמה קשורה לדעתך ההזמנה שלכם, לקרבתכם המשפחתית ליוסף אפרת ולקשריו בהסתדרות. תשובה: לא היה שום קשר, אלא אם בטי ציפתה לכך בעצמה. שאלה: אתם גרמתם להבין שבעלך יוכל לסייע בתמורה? תשובה: לא. שאלה: אז למה שתפעל כך? תשובה: אנשים מנסים לא? היא רצתה לקדם את עצמה" (עמ' 6-7; וראו גם עמ' 8).

השאלות השניות במחלוקת והטענות הכרעה

71. **למעשה**, מעבר לאמור בפסקה 26 לעיל, אלו הן **השאלות העיקריות השניות במחלוקת** בין הצדדים **אשר טענות הכרעה** במשפט, ובהן אדון ואכריע להלן, על פי סדר השאלות:

(1) האם קיבלה הנאשמת (עם הנאשם) מ-בטי טובות הנאה בדמות מימון חופשות פרטיות?

(2) האם הוכחו העבירות של סחיטה באיומים ושל קשירת קשר לסחיטה?

(3) האם מימון החופשות וסכום השיק הם טובות הנאה המהוות עבירה, כטענת המאשימה, או שמקורם בהסכם לגיטימי בין בטי לנאשמת, כטענת ההגנה?

(4) האם ניתנה לנאשמת הזדמנות סבירה להתגונן מפני עבירות שלא יוחסו לה בכתב האישום - לקיחת שוחד והפרת אמונים/סיוע?

(5) האם הוכחו העבירות החלופיות של לקיחת שוחד והפרת אמונים/סיוע והאם ובמה יש להרשיע את הנאשמת?

(6) האם יש לקבל את עתירת המאשימה להרשיע את הנאשמת גם בגין עובדות שלא נטענו בכתב האישום?

(1) השאלה הראשונה שבמחלוקת: האם קיבלה הנאשמת (עם הנאשם) מ-בטי טובות הנאה בדמות מימון חופשות פרטיות?

72. **כזכור, על פי העובדות הנטענות בכתב האישום** (בסעיפים 12-13 לעובדות באישום העיקרי), בטי מימנה עבור הנאשמים "תשלום, מלא או חלקי, עבור חופשות פרטיות בארץ ובחו"ל של נאשם 2 ושל בני משפחתו, כמפורט בטבלה א'..." ; "כמו כן, בין השנים 2006-2007, במועדים שונים... שילמה בטי סך של 15,050 ₪ עבור חופשות בארץ אשר נוצלו על ידי נאשמים 2-3 ומי מטעמם כמפורט להלן: במלון "הילטון מלכת שבא" שולם סך של 3,000 ₪; ב"כנען ספא" סך של 2,000 ₪; במלון "רויאל ביץ'" סך של 2,000 ₪; ב"ספא קלאב" סך של 2,800 ₪; ולספק שירותי שיט "רפי חנניה" שולם סך של 5,250 ₪. זאת, בנוסף לתשלום סכום השיק, המשוך על חשבון בטי טורס, בסך 30,000 ₪, שהועבר על ידי בטי לנאשמת.

73. להלן אנתח את הראיות המתייחסות לכל אחת מהחופשות, בארץ ובחו"ל, הנזכרות בכתב האישום - תחילה לגבי החופשות בחו"ל.

א. החופשות בחו"ל

74. **אקדים ואציין** כי כדי להוכיח את הנטען בכתב האישום, הסתמכה **המאשימה**, בין היתר, נוסף על העדויות של בטי ושל אודי, גם על מסמכים ועל "דוקטים" (שיצוינו להלן) של בטי טורס, אשר מתייחסים לחופשות בחו"ל הנזכרות בכתב האישום.

מנגד, **ההגנה** טענה, בין השאר, כי אין לסמוך על אותם מסמכים ו"דוקטים" של בטי טורס ועל העדויות של בטי ושל אודי בעניין זה, גם מכיוון ש-בטי נהגה לבצע פעולות חשבונאיות פיקטיביות ואסורות, הן כדי לרמות את בלוש

ולגזול ממנו את חלקו השווה במינהל והן כדי לצמצם באופן מלאכותי את החוב שלה כלפי הנאשמת בגין ההסכם ביניהן.

כאמור, העדויות של בטי ושל אודי הותירו רושם שלילי בעיניי והיו בלתי מהימנות בחלקן הגדול, בעיקר בנוגע לטענה כי בטי נסחטה על ידי הנאשמים.

אך גם ביחס לנושאים נוספים, לרבות בעניין חלק מהתוכן של ה"דוקטים" והמסמכים הנוגעים לחופשות הפרטיות של הנאשם ושל בני משפחתו, התייחסתי לעדות בטי במשנה זהירות - הן נוכח היותה כאמור בגדר "עדת מדינה" או לפחות "עדת מדינה לשיטתה", הן נוכח הסכסוך הכספי בין בטי ל-בלוש ("שותפים" במינהל) והאינטרס של בטי להסוות ולהסתיר את מעשיה מפני בלוש והן נוכח הרושם השלילי שהותירו עדויותיהם של בטי ושל אודי לעומת הרושם החיובי ביותר שהותירה עדותו של בלוש.

כפועל יוצא מהאמור לעיל, הגעתי למסקנה כי, **בניגוד לטענות של בטי ושל המאשימה**, אין לייחס משמעות לשאלה האם "דוקט" של בטי טורס הוא מאוזן (ב-Balance) אם לאו; זאת, **מכיוון** שמהראיות עולה כי ככל הנראה נעשו על ידי בטי פעולות חשבונאיות במסמכי בטי טורס על מנת לאזן באופן מלאכותי את ה"דוקטים" של החופשות של הנאשמים, גם שלא באמצעות תשלומים של משפחת אפרת - בין אם בשל צורך חשבונאי, בין אם בשל צורך להסוות את המעשים האסורים של בטי כלפי "השותף" שלה במינהל (בלוש) ובין אם מכל סיבה אחרת.

עם זאת, מהראיות עולה כי **כאשר הנאשם שילם בגין חופשה מסוימת, גם אם באופן חלקי, ניתן לראות זאת באופן מפורש ב"דוקט" הרלוונטי תחת פעולת (TRC transfer credit).**

עוד יצוין כי **ההגנה מסכימה ש"בדוקט בו מופיע זיכוי עקב העברה פנימית, אין בזיכוי זה, כשלעצמו, בכדי להצביע על תשלום של יוסי בגין טיסה זאת"** (עמ' 64-65 לסיכומי ההגנה). **אף על פי כן, לטענת ההגנה**, אין באותם "זיכויים" ממקורות אחרים כדי ללמד שהנאשם לא שילם תשלומים נוספים אשר אינם מופיעים ב"דוקט"; ולמעשה, כאמור, נטען על ידי ההגנה כי כלל אין ניתן לסמוך על ה"דוקטים" ועל הפרשנות של בטי לתוכן של אותם "דוקטים" ושל יתר המסמכים הסלקטיביים ש-בטי מסרה לחוקרי המשטרה כדי לנסות להוכיח את טענותיה נגד הנאשמים.

כזכור, **ההגנה התייחסה בסיכומיה באופן נרחב לגרסתה של בטי וטענה**, בין היתר, **ובצדק**, כי גרסתה מלאה סתירות ותשובות מתחמקות, אשר גם חוקרי המשטרה התקשו לעיתים להבין.

על כן, כבר עתה יובהר כי **הממצאים בעניין מימון החופשות ייקבעו להלן על סמך מכלול הראיות, ולא על סמך גרסתה של בטי בנוגע לסכומים השונים הנזכרים ב"דוקטים" ובמסמכים של בטי טורס, אשר בטי המציאה לחוקרי המשטרה ואשר הוגשו על ידי המאשימה.**

א.1. הטיסה לארה"ב בשנת 2003

75. **על פי הנטען בכתב האישום**, הנאשם וחמדה הזמינו באמצעות בטי טורס, בין היתר, טיסות (הלוך וחזור) לחופשה פרטית בארה"ב בשנת 2003, בין 23.7.2003 ובין 6.8.2003 (להלן: "**טיסת 2003**") **והנאשם כלל לא שילם ל-בטי עבור טיסה זו**, שעלותה היתה בסך 13,060 ₪.

בפועל, טיסת 2003 היתה **לפני** הצטרפותה של בטי למינהל, **לפני** חתימת ההסכם בין אשמורת ובין המינהל עמוד 47

בחודש דצמבר 2004 (ת/32), ולפני פגישת הסחיטה הנטענת בין בטי לנאשם, שלדברי בטי ולפי הנטען בכתב האישום נערכה בשנת 2005 או 2006. עם זאת, בהתאם למסמכים של בטי טורס, ביום 13.12.2005 חויב המינהל ב-2,941\$ בגין טיסת 2003 (ת/66(ו)).

בעדותה הלינה הנאשמת, בין היתר, על כך שבחלוף שנים כה רבות, אין באפשרות הנאשמים להוכיח כי דמי טיסת 2003 אכן שולמו על ידי הנאשם, כטענת ההגנה. עוד ציינה הנאשמת שטיסה זו כלל לא הופיעה בטבלאות ההתחשבות.

76. לאחר שבחנתי את הראיות, הגעתי למסקנה כי המאשימה לא הוכיחה מעבר לספק סביר ש-בטי מימנה עבור הנאשם את טיסת 2003.

77. הראיה החפצית העיקרית שהציגה המאשימה להוכחת הנטען בכתב האישום ביחס לטיסת 2003 היא מסמך ה-Credit Note של בטי טורס מחודש דצמבר 2005, המתעד העברה שביצעה בטי מהמינהל ל-בטי טורס בגין טיסה זו בסוף שנת 2005: ת/66(ו) - שבו צוינה ההערה הבאה: "זיכוי מ-ת. פנים דוקט 301661 חש 11788 למנהל עבור דוקט חוץ 400272"; זאת, בנוסף ל-"דוקט" מספר 400272 (ת/66(א)-(ב)) ולחשבונית מספר 203 (ת/66(ג)-(ד)) וכן לשובר הטיסה (ת/66(ה)).

אומנם, קיים חשד סביר ש-בטי אכן מימנה את טיסת 2003 ושבהמשך היא כיסתה את החוב באמצעות העברה כספית מהמינהל ל-בטי טורס, כטענת המאשימה; ואומנם, אין ראיה שהנאשם שילם עבור טיסת 2003; ואולי אף ניתן לתהות מדוע הנאשם הוא שמוזכר במסמכים של בטי טורס כמי שלא שילם את חובו עבור חופשה זו ועבור יתר חופשותיו הפרטיות, פעם אחר פעם.

אולם, לנוכח ההתרשמות השלילית מעדותה של בטי - לא ניתן לקבוע מעבר לספק סביר כי הנאשם לא שילם ל-בטי את העלות של טיסת 2003, כנטען בכתב האישום. זאת, במיוחד בשים לב למועד החופשה, בשנת 2003, לפני הצטרפותה של בטי כ"שותפה" של בלוש במינהל. בהקשר זה יש לציין כי המאשימה לא טענה בכתב האישום (אף שרמזה על כך בסיכומיה בכתב) כי מדובר היה בדרישה של הנאשם בתמורה להצטרפות עתידית של בטי כ"שותפה" במינהל.

א.2. הטיסה לטוסקנה

78. גם טיסה זו, של הנאשם ושל חמדה, לטוסקנה בשנת 2004 (להלן: "הטיסה לטוסקנה") היתה, כמו קודמתה, לפני הצטרפותה של בטי למינהל. זאת, שכן מדובר בטיסה לחופשה בחודש יולי 2004, בעוד ש-בטי הצטרפה למינהל בעקבות חתימת ההסכם בין אשמורת ובין המינהל בחודש דצמבר 2004 (ת/32).

בכתב האישום נטען כי בטי מימנה עבור הנאשמים מחצית מעלות הטיסה לטוסקנה, בסך של 3,657 ₪.

מהראיות עולה כי עלותה הכוללת של הטיסה לטוסקנה היתה 7,320 ₪, כי כמחצית מעלות הטיסה שולמה על ידי הנאשם בחמישה תשלומים שווים וכי המחצית השניה בסכום השווה ל-773.16\$ שולמה על ידי המינהל: ראו ת/5ח, הכולל הן את "דוקט" מספר 400806 של בטי טורס והן Credit Note מספר 798 של בטי טורס שבו נרשמה ההערה הבאה "זיכוי מ-ת. פנים דוקט 301661 חש' 11788 עבור שירותי תירות לדוקט 400806" (בדומה להערה שצוינה ב-ת/66(ו)) בענין טיסת 2003, כמצוין לעיל).

ביחס לטיסה לטוסקנה הצביעה ההגנה בעיקר על מסמך מתוך מערכת "גלוב" שבו צוין: **"יתרת חוב 3,500 ₪ להעביר מתירות פנים לפי הוראת בטי. זיכוי שמגיע לה מעמיאל ע"ש חמדה אפרת" (ת/64 - הזהה ל-25/נ)**. נטען על ידי ההגנה כי בטי היתה צריכה להשתמש לטובת הנאשם בזיכוי שהיה לזכותה של אשתו-חמדה בחברת "עמיאל ענבר", במקום להעביר כספים מהמינהל, כפי שעשתה.

הנאשמת מסרה בחקירתה כי "זה מה שהיא דרשה ממנו. שאלה: למה שהיא תדרוש ממנו חצי מחיר? תשובה: היא רצתה למצוא חן בעיני אבא שלי. שאלה: למה שהיא תרצה למצוא חן בעיני אבא שלך? תשובה: לא רק אבא שלי כל הבכירים בהסתדרות" (ת/5, עמ' 11).

בעדותה טענה הנאשמת כי עבור טיסה זו שולמו חמישה תשלומים בסכום של 732.60 ₪ כל אחד; בנוסף, ב-27.12.2005 היתה העברה בסך 3,657 ₪ וכי **"היום אנחנו יודעים שזה החיוב שבטי מחייבת את מנהל תירות ונופש"**; זאת, למרות ש-בטי היתה צריכה להשתמש בזיכוי שהגיע לחמדה מחברת "עמיאל ענבר" בסך 3,500 ₪, כאמור ב-ת/64 (הזהה ל-25/נ).

79. **לאחר שבחנתי את הראיות בעניין הטיסה לטוסקנה, הגעתי למסקנה כי המאשימה לא הוכיחה מעבר לספק סביר ש-בטי מימנה עבור הנאשם מחצית (או חלק) מעלות הטיסה לטוסקנה, בסכום של כ-3,600 ₪, כנטען בכתב האישום; זאת, בעיקר לנוכח הרישום ב-ת/64 (נ/25) בעניין הזיכוי שהגיע ל-חמדה מחברת "עמיאל ענבר" בסך 3,500 ₪, וכן לנוכח מועד הטיסה, בחודש יולי 2004, לפני חתימת ההסכם בין אשמורת ובין המינהל בחודש דצמבר 2004 (ת/32) ובטרם הצטרפותה של בטי כ"שותפה" במינהל כנראה רק בחודש דצמבר באותה שנה - אשר מקימים ספק סביר לטובת ההגנה באשר לנטען בעניין זה על ידי המאשימה.**

א.3. החופשה במרוקו

80. **אין מחלוקת כי בשנת 2006 טסו הנאשמת וחמדה למרוקו על חשבונה של בטי** (לעיל ולהלן: **"הטיסה למרוקו"** או **"החופשה במרוקו"**), וכי הסכום ששולם על ידי המינהל ל-בטי טורס בגין חופשה זו היה 9,340 ₪, שהיה שווה ערך ל-2,000\$ (ת/5ג; וראו גם ת/99א) - חשבונית של בטי טורס מס' 65 מיום 15.1.06, על סך 2,000\$, שעליה צוין בכתב-יד: **"שולם בכרטיס אשראי. נסיעה של ליאת ואמא שלה למרוקו - סיבסוד ע"י מנהל תירות"**; וכן ת/99ב) - מסמך שכותרתו **"חיובים אישיים 2006"** ובו רשום, בין היתר: **"יוסי אפרת, סכום - 9,340, ליאת וחמדה אפרת למרוקו, 599, חן בטי טורס"**.

כמו כן, מתוכן ה"דוקט" של החופשה במרוקו (ת/72א)) עולה כי **51 נוסעים** השתתפו בחופשה זו, וביניהם הנאשמת וחמדה, וכי העלות הכוללת של החופשה במרוקו עבור כל הנוסעים היתה בסכום השווה ל-33,153\$ שהיה שווה ל-155,465 ₪.

עם זאת, הצדדים חלוקים בעיקר בשאלה מדוע מימנה בטי את החופשה במרוקו של הנאשמת ושל אמה-חמדה.

לטענת חמדה, בהודעתה במשטרה (נ/46), שכאמור, הוגשה בהסכמה במקום מתן עדות בבית המשפט מטעם ההגנה, הנאשמת היתה **"בתקופה קשה ובטי רצתה לעודד אותה"** ולכן בטי הציעה לנאשמת להצטרף לטיול

למרוקו (שם, בעמ' 7, בשורות 204-207).

הנאשמת מסרה בחקירתה במשטרה כי הטיסה למרוקו היתה "**סיוור מחליטנים**" וכי בטי הזמינה אותה ואת אמה לסיוור זה. לטענת הנאשמת, בטי לא דרשה מהן תשלום עבור הטיול: "**היא הזמינה אותנו. שאלה: בטי שילמה על חשבונה? תשובה: כן. לא היה לי מושג ששילמו עבורנו. שאלה: אז מה חשבת? איך נסעת? מי מימן? תשובה: זה היה סיוור מחליטנים ובטי לא דרשה כסף. היא הזמינה אותנו לטיול וגם לאחר שחזרנו לטיול היא לא ביקשה...**" (ת/5, עמ' 10).

בעדותה בבית המשפט מסרה הנאשמת **גרסה כבושה** שלפיה היא **יצאה למרוקו כדי לעבוד "ותפעלה" את הטיול**, ואילו חמדה-אמה הוזמנה על ידי בטי כפי שהוזמן גם בעלה של בטי וכפי שהוזמנו אנשים נוספים (עמ' 2584-2582 וראו גם בעמ' 2733-2735).

ההגנה טענה, בין היתר, כי אומנם כאמור בטי חייבה את המינהל עבור החופשה במרוקו של הנאשמת ושל חמדה בסכום השווה ל-\$2,000, אך לפי החישוב של ה"Total Debit" אשר ב"דוקט" של הטיסה למרוקו (ת/72א), אם מחלקים את העלות הכוללת של החופשה במרוקו, שהיתה כאמור סכום השווה ל-\$33,153, במספר הנוסעים שהשתתפו בחופשה (51 נוסעים), אזי **העלות לכל נוסע היתה רק כ-\$650**.

בהקשר זה **אודי מסר** בעדותו (בעמ' 2154-2155) כי בטי ספגה חלק מהעלות של החופשה במרוקו, כמו גם יתר הספקים כגון המלונות במרוקו; ולכן יתכן שבפועל כל אחד מה"מחליטנים" שבין הנוסעים (האחרים) באותה טיסה למרוקו שילם \$650 בלבד, אף שהעלות של החופשה לכל נוסע היתה גבוהה יותר (כ-\$1,000).

אלא שבענייננו יש לזכור כי הנאשמת וחמדה, בהבדל מנוסעים אחרים באותה חופשה, לא היו בגדר "מחליטנים/ות" (ראו למשל עדות בלוש, בעמ' 1891).

למעשה, מכיוון שכאמור אין מחלוקת כי הנאשמת וחמדה כלל לא שילמו על החופשה במרוקו, הנטל עובר להגנה להסביר מדוע הנאשמת ואמה לא שילמו עבור חופשה זו ומדוע בטי, באמצעות המינהל, מימנה את עלות החופשה שלהן.

כזכור, בחקירתה במשטרה מסרה הנאשמת כי היא ואמה לא שילמו ל-בטי עבור החופשה במרוקו כיוון ש-בטי הזמינה אותן לאותו טיול וכיוון ש-בטי לא דרשה מהן כסף.

מדובר בתשובה מיתממת ובלתי משכנעת, שכן ברי כי כל אדם אשר מזמין שירותים מברר מראש את עלות השירות שהזמין וגם מחויב לשלם עליו בפועל, מבלי להמתין מהצד לראות האם נותן השירות ידרוש ממנו תשלום אם לא.

אף אם מדובר ב"סיוור מחליטנים", לא היה בכך כדי להוות "תירוץ" לאי-תשלום עלות הטיסה למרוקו מצד הנאשמת ואמה, הן מכיוון שגם ה"מחליטנים" מבין הנוסעים האחרים שילמו בפועל עבור הטיסה למרוקו (גם אם סכום "מסובסד" של \$650, במקום \$1,000) והן מכיוון שגם חמדה וגם הנאשמת כאמור כלל לא היו בגדר "מחליטנים/ות".

כאמור, גרסת הנאשמת בעדותה בבית המשפט כי טסה למרוקו על חשבונה של בטי על מנת **לעבוד היא גרסה כבושה**; אין לנאשמת כל הסבר סביר ומהימן מדוע כבשה גרסה זו; וגרסתה הכבושה היא בלתי מהימנה. כמו כן, בגרסה זו אין כדי להסביר מדוע אמה של הנאשמת, חמדה, כלל לא שילמה עבור החופשה.

באשר לעלות החופשה, יובהר כי אף אם בטי גבתה מהמינהל סכום גבוה מזה שהיתה אמורה לגבות, אין בכך כדי להוות הגנה לנאשמת, שכאמור לא שילמה על החופשה אף לא דולר או שקל אחד.

עם זאת, כיוון שהמאשימה לא הסבירה באופן משכנע די הצורך את הפער בין הסכום של \$2,000, שבו חויב המינהל עבור החופשה במרוקו של הנאשמת ושל אמה, ובין הסכום של \$1,300 שהיה העלות הממוצעת לשני נוסעים שהשתתפו בחופשה במרוקו - מתעורר ספק סביר באשר לסכום ההפרש של \$700 בין שני הסכומים הנ"ל ויש לזקוף זאת לטובת ההגנה.

81. **העולה מן המקובץ הוא שהוכח מעבר לספק סביר כי הנאשמת קיבלה שלא כדן, יחד עם הנאשם וחמדה, טובת הנאה מ-בטי, במימון עלות החופשה שלה ושל אמה-חמדה במרוקו, בסכום כולל של כ-6,000 ₪, שהיה שווה ערך לכ-1,300\$, ולא בסכום של 9,340 ₪ כפי שנטען בכתב האישום** (שהיה שווה ערך לכ-2,000\$).

א.4. החופשה בארה"ב בשנת 2006

82. כזכור, **בכתב האישום נטען כי** בגין החופשה של הנאשם ושל חמדה בארה"ב בקיץ שנת 2006, בין 30.7.2006-10.7.2006 (לעיל ולהלן: "**חופשת 2006**" או "**טיסת 2006**"), קיבלו הנאשמים מ-בטי טובת הנאה בסכום של 9,528 ₪, שהוא ההפרש בין עלות הטיסה שהיה בסך 27,528 ₪ ובין הסכום של 18,000 ₪ ששילם הנאשם ל-בטי עבור הטיסה.

אין מחלוקת כי עבור החופשה של הנאשם ושל חמדה בארה"ב בטיסת 2006, שילם כאמור הנאשם ל-בטי טורס סכום כולל של 18,000 ₪, בעוד שעלות החופשה היתה 27,528 ₪ (ת/ד - "דוקט" טיסת 2006 שמספרו 500095: ראו הסכום של 27,528 ₪ ב-"Total Debit/Credit" והסכום של 18,000 ₪ בפעולה של TRC על שם הנאשם).

כמו כן, אין מחלוקת כי סכום נוסף של **1,610\$** הועבר מ"דוקט" אחר (ראו שם, בעמ' 2 ל"דוקט" הנ"ל, מספר 500095, הסכום של 1,610\$ בפעולה של C/D מיום 3.9.2006, שלגביה צוין שם "**הע.לד/500095**").

הנאשמת נשאלה בחקירתה במשטרה מדוע החופשה של הנאשם (ושל חמדה) מומנה ברובה על ידי בטי טורס, והשיבה כי: "**אני משערת שזה מה שהיא ביקשה ממנו. שאלה: למה שהיא לא תבקש ממנו לשלם סכום מלא? ת: אני רוצה לספר לך שאני יודעת לפחות בתיירות פנים שבטי היתה רוצה למצוא חן בעיני בכירים בהסתדרות המורים היא היתה מציגה להם מראש מחיר נמוך יותר ממה שהמלון ביקש במקור. שאלה: למה שהיא תעשה את זה? היא מפסידה כספים? תשובה: כדי למצוא חן בעיני הבכירים. וכשאמרתי לה למה היא עושה את זה היא אמרה שהיא תשלים את הפער ממקומות אחרים**" (עמ' 10-11).

בעדותה מסרה **הנאשמת** כי מעבר לסכום ששילם הנאשם (18,000 ₪) עבור טיסה זו, סכום נוסף בסך **1,610\$** הועבר על ידי בטי מ-"דוקט" של חופשה אחרת שבוטלה, והוסיפה כי בטי חייבה את המינהל בסכום זה כדי לגנוב מ-בלוש סכום נוסף.

טענת ההגנה היא שגם הסכום הנ"ל של 1,610\$ שולם על ידי הנאשם, מאחר שהועבר ל-בטי מתשלומים ששולמו לה בגין טיסה שתוכננה עבור הנאשם ואשתו ועבור חבריהם בני הזוג פוגלנסט במועד מוקדם

יותר בשנת 2006 - טיסה אשר לא יצאה לפועל.

אומנם, עיון ב-"דוקט" טיסת 2006 (ת5ד) וב"דוקט" הטיסה שבוטלה (ת1ז, "דוקט" שמספרו 500042), מלמדים כי אכן קיימת העברה כזו בין שני ה"דוקטים" הנ"ל; **אולם**, ב"דוקט" של הטיסה שבוטלה אין עדות לכך שהנאשם שילם סכום כלשהו, אלא רק עדות לתשלומים של משפחת פוגלנסט. בפועל, פעולות התשלום (TRC) היחידות ב"דוקט" הטיסה שבוטלה משויכות אך ורק למשפחת פוגלנסט.

העובדה ש-בטי "השלימה" את התשלום החסר מ"דוקט" אחר מתוך שיקולים חשבונאיים-כלכליים או אישיים שלה, אינה מהווה הגנה לנאשמת במקרה דנן, כיוון שבסופו של יום הראיות מלמדות שהנאשם שילם עבור טיסת 2006 רק סכום של 18,000 ₪, מתוך עלות החופשה של טיסת 2006 שהיתה כאמור 27,528 ש"ח.

77. מהמקובץ לעיל עולה כי הוכח מעבר לספק סביר שאף אחד מהנאשמים לא שילם את מלוא העלות של טיסת 2006, אלא רק חלק ממנה, וכן הוכח מעבר לספק סביר כי הם קיבלו שלא כדין מ-בטי בגין חופשה זו טובת הנאה בדמות מימון חלקי של החופשה וזאת בסכום של 9,528 ₪ (ההפרש בין 27,528 ₪ ובין 18,000 ₪) - כפי שנטען בכתב האישום.

א.5. החופשה בארה"ב בשנת 2007

83. כזכור, בכתב האישום נטען כי בגין החופשה של הנאשם ושל חמדה בארה"ב בקיץ שנת 2007, בין 20.7.2007-5.8.2007 (לעיל ולהלן: "טיסת 2007" או "חופשת 2007") קיבלו הנאשמים מ-בטי טובת הנאה בסכום של 2,406 ₪, שהוא סכום ההפרש בין עלות הטיסה שהיה סך של 20,406 ₪ ובין הסכום של 18,000 ₪ ששילם הנאשם ל-בטי עבור אותה טיסה.

למעשה, אין מחלוקת שהנאשם וחמדה טסו לחופשה בארה"ב בין התאריכים הנ"ל, באמצעות בטי טורס; ושהנאשם שילם עבור חופשה זו סך של 18,000 ₪, ולא 12,000 ₪ כפי שמופיע בטבלאות ההתחשבות; וכן שעלות החופשה היתה 20,406 ₪, ולא 39,000 ₪ כפי שמופיע בטבלאות ההתחשבות (ראו גם ת1ט, אשר זהה ל-ת/5 - "דוקט" טיסת 2007 שמספרו 500253). על כן, סכום ההפרש הוא כפי המצוין בכתב האישום: 2,406 ₪.

ל"דוקט" מספר 500253 המתייחס כאמור לחופשת 2007 צורפו ב-ת/1 מספר שוברים וקבלות: שובר טיסה מספר 796 ושובר טיסה מספר 797, בגין הטיסות של הנאשם ושל חמדה במסגרת החופשה; וכן שובר שמספרו 850 (להלן: "שובר המלון") בסכום של \$595.50, בגין לינה במלון בניו-יורק בין התאריכים 28.7.07-5.8.07; שובר המלון הופק רק ביום 13.8.07, דהיינו מספר ימים לאחר חזרתם של הנאשם ושל חמדה לישראל; בתחתית השובר צוין כי "שובר זה משולם על-ידי משרדנו. חיובים נוספים ייגבו ישירות מהלקוח". כמו כן, צורפו ל-ת/1 שתי קבלות על תשלומים על ידי הנאשם: קבלה מספר 393 על תשלום בסכום כולל של 12,000 ₪ וקבלה מספר 510 על תשלום סכום של 6,000 ₪.

הנאשמת טענה בחקירתה במשטרה כי עד לפרסום הכתבה ב"ישראל היום" הוריה כלל לא ידעו שהם חייבים ל-בטי כסף והיא לא דרשה מהם לשלם עבור חוב כלשהו. הנאשמת גם ציינה כי הוריה שילמו 12,000 ₪ בכרטיס אשראי וכי בטי קיזזה 24,000 ₪ נוספים מעמלות המגיעות לנאשמת.

בעדותה בבית המשפט טענה הנאשמת כי הסכומים שאליהם התייחסה בחקירתה במשטרה ביחס לחופשת 2007 אינם נכונים וכי בעת החקירה היא האמינה לאמור בדו"ח ההתחשבות שהוצג לה במהלך החקירה: "לא ידעתי, האמנתי בטבלה הזאת" (עמ' 2677).

לטענת ההגנה, מקורו של הסכום החסר בסך 2,406 ₪ הוא בשובר (מספר 850) בגין המלון בניו יורק - שהופק כאמור במועד המאוחר אף מתאריך חזרתם לארץ של הנאשם ושל חמדה.

בהקשר זה העיד אודי, תחילה, כי "זה לא שובר ללקוח, זה שובר התחייבות לספק, זה לא קשור ללקוח... זה שובר התחשבות פנימית בין ספקים" (בעמ' 2047). אולם, בהמשך עדותו, כשאודי עומת עם העובדה שהשיק הראשון שולם כבר ב-1.8.07, דהיינו כשבועיים לפני הפקת שובר המלון, ונשאל "האם קיימת אפשרות שכשהוא [הנאשם - מ.ל.] התבקש לשלם, דרישת התשלום התייחסה אך ורק לשובר 796 ושובר 797?", אודי השיב: "ת: יכול להיות. ש: ואז הוא למעשה שילם 100 וכמה שקלים יותר, זה כבר יכול להיות הפרשי שער אפילו, נתבקש לשלם 17,847 נתן שיקים על 18 אלף ₪ מבחינתו סיים את הפרשה יכול להיות? ת: כן" (עמ' 2050).

84. **לנוכח המקובץ לעיל ובמיוחד לנוכח דבריו הנ"ל של עד התביעה אודי, המאשימה לא הוכיחה מעבר לספק סביר כי הנאשמת והנאשם קיבלו שלא כדין מ-בטי טובת הנאה בסך 2,406 ₪ עבור טיסת 2007, כפי שנטען בכתב האישום; ומכל מקום, מתעורר ספק סביר לפיו הנאשמת והנאשם סברו בתום לב כי שילמו ל-בטי טורס את מלוא העלות של חופשת 2007 ולא ידעו כי הם חייבים ל-בטי את הסכום הנ"ל של 2,406 ש"ח.**

א.6. החופשה בארה"ב בשנת 2008

85. כזכור, **בכתב האישום נטען כי** בגין החופשה של הנאשם ושל חמדה בארה"ב בקיץ שנת 2008, בין 14.7.2008-6.8.2008 (לעיל ולהלן: "**טיסת 2008**" או "**חופשת 2008**"), קיבלו הנאשמים מ-בטי טובת הנאה בסכום של 21,420 ₪, שהוא כל עלות החופשה האמורה, אשר מומנה במלואה על ידי בטי.

86. **אין מחלוקת** שהנאשם וחמדה טסו לארה"ב בתאריכים האמורים בשנת 2008 באמצעות בטי טורס, וזאת יחד עם שני זוגות נוספים: בני הזוג ממשפחת פוגלנסט ובני הזוג ממשפחת מאור.

87. **מחומר הראיות עולה כי חופשת 2008 הוזכרה באחד מדו"חות ההתחשבות שהועברו בין בטי לנאשמת - ת/58 - כ-"ניצול נסיעה לחו"ל יוסי אפרת 2008", כשלצד זאת נרשם הסכום: 28,000 ₪.**

כמו כן, ביחס לחופשת 2008 הוגשו שני "דוקטים" ומסמכים רלוונטיים נוספים:

האחד, **ת/5ט**, "דוקט" שמספרו 500343 (להלן: "**דוקט טיסת 2008**"). מדובר ב"דוקט" המתייחס אך ורק לנאשם ולחמדה והכולל שירותים של טיסות ומלון (ראו SERVICES"), בעלות כוללת של 14,058 ₪ (ראו ה-"Total Debit"); ב"דוקט" זה אין תיעוד לתשלום כלשהו מצד הנאשם או אשתו בגין החופשה שלהם; סכום הכסף היחיד הנזכר שם הוא סך של 8,810 ₪ שהוגדר ב"דוקט" כ"זיכוי ממלון שרתון ים המלח" תחת פעולת D/C. לדוקט טיסת 2008 צורפו: שובר מלון שמספרו 1184, עבור הנאשם ואשתו, ללא סכום; Credit Note מספר 220 ביחס לזיכוי הנ"ל בסך 8,810 ₪ ממלון שרתון ים המלח; שובר מספר 1052 ביחס לטיסות של בני הזוג

מאור; שובר מספר 1163 ביחס לשיט לאלסקה על שם מר פוגלנסט; שובר מספר 1162 על סך \$1,493 בגין השיט לאלסקה, על שם חמדה אפרת; ושובר מספר 1136, אף הוא על שם חמדה אפרת, על סך \$354 בגין הביטוח הנוגע לשיט הנ"ל.

ה"דוקט" השני, **ת/5 (ת/1ב)**, שמספרו 500332 (להלן: **"דוקט שלושת הזוגות"**), מתייחס לשלושת הזוגות שנסעו לחופשה: הנאשם וחמדה, הזוג פוגלנסט והזוג מאור. גם ב"דוקט שלושת הזוגות" אין תיעוד לתשלום כלשהו מצד הנאשם או אשתו בגין החופשה. כל הפעולות שם מסוג TRC מיוחסות למשפחות פוגלנסט או מאור, ואף לא אחת מיוחסת לנאשם או לאשתו. כמו כן, על פי "דוקט שלושת הזוגות" חסר תשלום בסך ₪9,322 (שהוא סכום ההפרש בין ה-"Total Debit" בסכום של ₪54,868 ובין ה-"Total Credit" בסכום של ₪45,546).

מכל הפעולות הנזכרות ב"דוקט שלושת הזוגות", אציין שתי פעולות שביחס אליהן טענה ההגנה כדלהלן: האחת, "תיקון שובר" (בסכום של \$1,530 כפעולה של VCH (Voucher, שובר), לאחר פעולה דומה שנעשתה מספר ימים לפני כן ונמחקה. ל"דוקט" צורף, בין היתר, שובר שמספרו 1054 על סך \$1,530 - "דמי קדימה עבור השיט ל-3 זוגות"; על גבי השובר מצוין שמו של הנאשם וכן שמדובר ב"Party of 6" ומתחת לשמו "Please see attached passenger list". הפעולה השניה - פעולה של PRQ [payment request, דרישת תשלום (על פי עדות אודי, בעמ' 2134)], על סך ₪11,025 על שם אליהו מאור, דהיינו החזר בסך ₪11,025 שקיבל מר מאור מ-בטי טורס.

88. **הנאשמת** מסרה בחקירתה במשטרה כי סכום העלות של חופשת 2008, של אביה-הנאשם ושל אמה-חמדה, שלא שולם על ידם, קוזז על ידי בטי מהחוב של בטי לנאשמת: **"שאלה: ... מדוע הוריק לא שילמו עבור חופשה זו? תשובה: זה כסף שלי. אני מציגה לך דוח התחשבות 2007 שבו הייתי אמורה לקבל את הכסף שכיסה את הטיול של ההורים שלי שבטי שילמה... שאלה: מדוע הוריק טרם שילמו את חובם לבטי בגין נסיעה זו? תשובה: לא נשאר. היא לא דרשה... כל נסיעות שנשאר חוב היא לא דרשה מהם את הכספים" (ת/5, בעמ' 12).**

לעומת זאת, בעדותה טענה הנאשמת כי: **"ש: ... חוץ מה-30 אלף את אומרת שלא קיבלת כלום לא בטיסות, לא בטובות הנאה, לא בחצי תשלום על ההורים שלך שום דבר. ת: לא. היום אני יודעת שלא. ש: וכשהיית במשטרה לא חשבת כך... ת: אני אומרת במשטרה שאם יש טיסות שלא שולמו או שולמו חלקית זה על חשבון העמלות שבטי צריכה לשלם... לא ידעתי את האמת. עו"ד ביטון: לא הציגו לך את כל המסמכים במשטרה? העדה, גב' כהן: לא" (עמ' 2930-2931).**

אלא שכפי שצינתי לעיל בפסקה 59, מקום שקיימת סתירה בין דברים שמסרה הנאשמת בחקירתה במשטרה ובין תוכן עדותה, יש להעדיף את האמור בחקירתה במשטרה על פני עדותה הכבושה והבלתי מהימנה במשפט.

89. **ההגנה טענה בסיכומיה כי חופשת 2008 שולמה במלואה על ידי הנאשם; אך טענה זו לא הועלתה על ידי הנאשמת בחקירתה במשטרה והיא נשענת על טענות בעלמא שהעלה יובל (בעלה של הנאשמת) בעדותו.**

90. **כזכור, יובל נכח בכל הדיונים בבית המשפט. על כן, ב"כ המאשימה התנגד לכך שיובל יעיד כעד מטעם ההגנה.**

אף שדחיתי את התנגדות המאשימה והתרתי את עצם העדתו של יובל כעד הגנה, **משקל העדות של יובל הוא נמוך מאוד - לנוכח העדר כל זיקה שלו להתרחשות האירועים בזמן אמת ולנוכח נוכחותו (הדומיננטית) ומעורבותו בכל הדיונים במשפט, קודם למתן עדותו.** נוסף על כך, כאמור, התרשמתי שעדותו של יובל היתה מגמתית ובלתי מהימנה והיא היוותה מעין ניסיון ל"מקצה שיפורים" לאחר עדות אשתו-הנאשמת.

חרף משקלה הנמוך מאוד של עדות יובל, אתיחס להלן בקצרה לעיקרי טענותיו; זאת, מכיוון שהטענות שהשמיע במהלך עדותו הן למעשה הטענות שנטענו בסיכומי ההגנה, אשר בפועל יכלו להיטען על ידי ההגנה בסיכומיה גם ללא עדותו.

הטענה המרכזית של יובל ושל ההגנה בסיכומיה היא כי אין לבחון כמה שילם הנאשם בגין חופשת 2008 אלא כמה שילמו שלושת הזוגות יחד, וכי בפועל התשלום הכולל עבור שלושת הזוגות הועבר במלואו ל-בטי טורס. עוד נטען שנערכו על ידי בטי מניפולציות על ה"דוקטים". כחלק מטענה כללית זו נטען, בין היתר, שהסכום הנ"ל בסך 11,025 ₪ כלל לא הוחזר למר מאור; וזאת, לטענת יובל, על סמך שיחה שערך (יובל) עם מר מאור. לכן נטען שיש לזקוף סכום זה לזכות הנאשם. עוד נטען שהחוב בגין השיט לאלסקה הוא כפול ושצריך להפחית סכום של \$1,530 כיוון שמדובר למעשה בתשלום ששולם על ידי הנאשם.

אלא שכאמור, הן ב"דוקט 2008" והן ב"דוקט שלושת הזוגות", **אין זכר לתשלום כלשהו ששולם על ידי הנאשם או על ידי אשתו.**

91. **חשוב מכך,** כזכור, כאשר **הנאשמים** נחקרו במשטרה, הם לא טענו כי מי מהם שילם סכום כלשהו עבור חופשת 2008.

יתרה מזו, בפועל, גרסת הנאשמים בחקירתם במשטרה היתה שאכן הנאשם כלל לא שילם על חופשת 2008, ונטען, גם על ידי הנאשמת, כי מדובר בתשלום ש-בטי קיזזה מהחוב שלה (של בטי) כלפי הנאשמת, במסגרת הסכם השותפות ביניהן.

גרסה זו עולה בקנה אחד עם תוכן המסמך ת/58א - שלפיו עלות חופשת 2008 מקוזזת באופן מפורש מיתרת זכות כללית המחולקת באופן שווה (50%) בין הנאשמת ל-בטי.

92. **למעשה, מאז חקירתם במשטרה (בתחילת שנת 2014) ועד תום הבאת הראיות במשפט, לא הציג מי מהנאשמים כל ראיה על תשלום סכום כלשהו בגין חופשת 2008.** בפועל, היתה להגנה הזדמנות, עוד במהלך החקירה הגלויה במשטרה ולאחריה, **לאתר ולהציג ראיות לתשלומים ששילם הנאשם** (או אף לתשלום כלשהו ששילם) **בגין חופשה זו, אם אכן היה תשלום כזה, כגון תדפיסי חשבון בנק או שובר תשלום בכרטיס אשראי, כדי לסתור את העולה מטבלת ההתחשבויות הנ"ל (ת/58א) - דבר שלא נעשה; ובנסיבות העניין, יש בכך חיזוק נוסף לראיות המאשימה.**

93. **טענת ההגנה שלפיה הסכום של 11,025 ₪ לא הוחזר בפועל ל-מאור, חרף המתועד ב"דוקט" - דינה להידחות ממספר טעמים: ראשית, מדובר בעדות מפי השמועה, אשר כידוע אינה קבילה; שנית, כאמור לא ניתן ליתן אמון בגרסתו של יובל; גם בהתעלם מהרושם השלילי שהותירה עדותו של יובל באופן כללי, אף גרסתו ביחס לשיחה הנטענת עם מאור, היתה בלתי מהימנה בעיניי, במיוחד בשים לב לתשובותיו**

לשאלה האם שוחח עם מאור: בחקירה החוזרת ציין יובל, לגבי השיחה הנטענת שלו עם מאור: "לא הלכתי ושוחחתי איתו, דיברתי איתו בטלפון... ש: אוקיי, אני זוכר שאמרת שפגשת אותו, אבל אוקיי. בסדר. ת: אני לא יודע איך הוא נראה... כב' הש' לוי: אז דיברתם בטלפון? העד, מר כהן: משהו כזה..." (עמ' 3276-3277).

זאת ועוד, מר מאור או גברת מאור כלל לא זומנו להעיד מטעם ההגנה, כפי שהתבקש בנסיבות העניין, כדי שאפשר יהיה למסור את הדברים הנטענים בעדות ישירה ולא מפי השמועה; ועובדה זו פועלת לחובת ההגנה, כפי שהובהר בפסיקה: "כידוע, הימנעותו של בעל דין מהבאת עדים, אשר היו עשויים לתמוך בגרסתו, ללא הסבר המניח את הדעת, יכולה לחזק את הראיות נגדו. זאת, משום ההנחה שההימנעות מזימונו של העד נובעת מהחשש שהלה ימסור גרסה שאינה מתיישבת עם גרסתו של בעל הדין" [ע"פ 4603/17 אדרי נ' מדינת ישראל, בפסקה 68 (16.7.2019); וראו גם והשוו: ע"פ 7007/15 שמיל נ' מדינת ישראל, בפסקה 31 סיפא (5.9.2018); עניין בן שטרית, בפסקה 85].

עוד יצוין, אף אם למעלה מהצורך, כי גם הטענה של ההגנה שלפיה הסכום של \$1,530 המופיע כשובר ב"דוקט שלושת הזוגות" הוא למעשה תשלום על ידי הנאשם, כלל אינה מבוססת ומדובר בטענה נוספת שנטענה בעלמא, בעוד שלמעשה כל העובדות מצביעות על כך שאין מדובר בתשלום בפועל; זאת, שכן, מעבר לכל האמור לעיל, ראשית, מדובר בפעולה מסוג VCH; ושנית, הפעולה נזקפה ל-Debit ולא ל-Credit.

94. לסיכום, לאחר שבחנתי את הראיות ואת טיעוני הצדדים בנוגע לחופשת 2008, הגעתי למסקנה כי יש לדחות את טענות ההגנה בעניין חופשה זו וכי המאשימה הוכיחה מעבר לספק סביר שהנאשמת (והנאשם) קיבלו מ-בטי שלא כדין טובת הנאה בגין חופשת 2008, כפי שיוחס לנאשמים בכתב האישום, בסך ₪ 21,420, שהוא סכום עלות החופשה האמורה, אשר מומנה במלואה על ידי בטי.

ב. החופשות בישראל

95. כזכור, המאשימה מייחסת לנאשמת כי בין השנים 2006-2007, במועדים שונים, שילמה בטי סכום כולל בסך ₪ 15,050 עבור חופשות בארץ אשר נוצלו על ידי הנאשמים או מי מטעמם, כמפורט להלן: במלון "הילטון מלכת שבא" - סך של ₪ 3,000; ב"כנען ספא" - סך של ₪ 2,000; במלון "רויאל ביץ'" - סך של ₪ 2,000; ב"ספא קלאב" - סך של ₪ 2,800; ולספק שירותי השיט "רפי חנניה" סך של ₪ 5,250.

96. להלן תצוינה הראיות החיצוניות (לעדוה של בטי) התומכות בגרסת המאשימה:

חופשות שונות של הנאשם ורעייתו בישראל, לרבות אלו הנזכרות בכתב האישום, מופיעות בטבלאות ההתחשבויות, שנערכו בזמן אמת. מדובר בראיות חפציות המתייחסות הן לעצם מימון החופשות על ידי בטי והן גם לסכומים הנטענים בכתב האישום.

כך, בדו"ח יוסי אפרת (ת/1), תחת "הוצאות" נרשמו המקומות הבאים ולצדם סכומי הכסף הנטענים בכתב האישום: "רפי חנניה ₪ 5,250", "ספא קלאב 2,800 ש"ח", "רויאל ביץ 2,000 ₪", "כנען ספא 2,000 ש"ח", "הילטון מלכת שבא 3,000 ש"ח"; וכן "סה"כ 15,050". כמו כן, בתחתית המסמך נרשם "תשלום עבור הוצאות בתי מלון 15,050 ₪".

מסמך זה (ת/1) נערך על ידי הנאשמת, כפי שאישרה בחקירתה במשטרה: "אני הכנתי את הדו"ח והדפסתי אותו במחשב במשרד, במנהל תיירות ונופש. בטי ביקשה ממני להכין אותו כדי להתקזז על הדברים..." (ת/5, עמ' 7); עם זאת, לגבי שירותי השיט של "רפי חנניה" הנאשמת טענה, כבר בחקירתה במשטרה, כי מדובר בהוצאה של המשרד של בטי טורס, בגין אחת הפעילויות של המשרד ש-בטי קיזזה, ולא בפעילות שביצעו הנאשם או מי מבני המשפחה.

המקומות והסכומים הנטענים בכתב האישום נזכרים גם במסמך ת/57א - הודעת פקס' מ-בטי לנאשמת.

מסמך רלוונטי נוסף הוא ת/48, אשר בראשו הכותרת "הכנסות מעמלות - פעילות מורים לחינוך גופני - אפרת יוסי הסתדרות המורים", ולפיו יש "ליוסי אפרת וליאת" "יתרה זכות" בסכום של 20,618 ₪. במסמך האמור נזקפו על שמו של הנאשם "אפרת יוסי", תחת הכותרת "הוצאות אישיות": "ספא קלאב - 2,800", "רויאל ביץ' - 2,000" ו-"ספא כנען - 2,000", תוך שצוין כי מדובר ב"מלונות שהוזמנו עבורו מראש ידוע שלא ישלם"; ואילו על שמה של הנאשמת נרשמו: "אמבסדור", "שרתון מוריה ט. פסח" ו"תשלום במזומן" (מכיסוי הפרטי).

המקומות והסכומים של ההוצאות שנקפו לעניין הנאשם הנזכרים במסמך ת/48 הנ"ל, רשומים גם ב-ת/58(ג) תחת הכותרת "ניצול - חלק של ליאת ע"י יוסי אפרת".

97. חמדה מסרה בהודעתה במשטרה, שהוגשה כאמור על ידי ההגנה חלף עדותה בבית משפט, כי: "השמות מוכרים לי, אני זוכרת שהיינו בנופשים מטעם ההסתדרות במקומות אלו, רפי חנניה מוכר לי כנותן שירות של פעילות ימית אבל אני זוכרת ששילמנו על כל החופשות שלנו מטעם ההסתדרות ובטח שלא צרכתי שירותים מרפי חנניה ב-5,000 ₪" (נ/46, עמ' 6); זאת, ביחס לחופשות בארץ המצוינות ב"דוח יוסי אפרת" (ת/1).

98. בחקירתה במשטרה מסרה הנאשמת כי: "רפי חנניה הוא ספק שירותי חוף באילת והשאר בתי מלון. כשכתוב הוצאות זה אומר שכנראה ההורים שלי היו במלונות, ואולי בית מלון שאני הייתי בו... רפי חנניה זה שרתי חוף ולא השתמשתי אני או הוריי. זה שימוש של המשרד. הוצאה של מנהל תיירות ונופש... לקבוצה נתנו שוברים לשייט אצל רפי חנניה. אז היא קיזזה את השוברים כחלק מההוצאות של הקבוצה" (ת/5, עמ' 7).

הנאשמת הוסיפה כי בטי קיזזה את החוב של הוריה מהכספים שהיתה אמורה לשלם לה, לנאשמת: "שאלה: מהמסמך שהצגתי לך [ת/1 - מ.ל.]... עולה כי בטי דהן מימנה הוצאות תיירות פנים עבור אביך ו/או אמך בסך של 15,050 ₪ וכן חופשה בארה"ב בסך של 27,395 ₪. מדוע בטי דהן מממנת את החופשות של הורייך? תשובה: היא לא מממנת את הוצאות החופשות של הורייך... אני שוב אומרת שזה הכסף שלי שהיה אמור לשלם לי. ומכיוון שהיא לא שילמה לי אותו עד היום היא התקזזה איתי על החופשות של ההורים שלי לחו"ל" (ת/5, עמ' 9).

99. לנוכח כל האמור לעיל, הוכח מעבר לספק סביר שהנאשמים קיבלו טובות הנאה מ-בטי באמצעות מימון החופשות של הנאשם ורעייתו בארבעת בתי המלון בישראל הנזכרים בכתב האישום, דהיינו: "ספא קלאב", "רויאל ביץ'", "כנען ספא" ו-"הילטון מלכת שבא", וזאת בסכום כולל של 9,800 ₪ (שהוא סכום ההפרש בין הסכום הכולל הנטען בכתב האישום בסך 15,050 ₪ ובין הסכום של 5,250 ₪

המתייחס לשירותי השיט של "רפי חנניה".

100. לעומת זאת, מתעורר ספק סביר באשר לסכום (₪ 5,250) המתייחס לשירותי השיט של "רפי חנניה", שהוא לפחות על פני הדברים סכום מופרז ביחס לאדם פרטי או לזוג (הנאשם ורעייתו), וזאת בעיקר מכיוון ש(רק) לגביו הכחישה הנאשמת כבר בחקירתה במשטרה שהוא קשור לנאשם וציינה כי הוא מתייחס לשירותי משרד בטי טורס.

(2) השאלה השניה שבמחלוקת: האם הוכחו העבירות של סחיטה באיומים ושל קשירת קשר לסחיטה?

כללי

101. כזכור, בכתב האישום נטען כי במסגרת הקשר בין הנאשמים ולשם קידומו, באחד מימי שישי בשנת 2005 או 2006, פגשו הנאשם ורעייתו-חמדה את בטי במשרדי בטי טורס (פגישת הסחיטה הנטענת), שם הבהירו לה כי הם רואים עצמם כזכאים למחצית מרווחיה מפעילויות המינהל הקשורות בהסתדרות המורים; וגם לאחר פגישה זו, במועדים רבים נהג הנאשם להגיד ל-בטי "תדעי לך שזאת העבודה שלנו", בהתייחסו להכנסותיה מתיירות הפנים במסגרת המינהל; במסגרת זו, דרש הנאשם מ-בטי כי זו תחלוק אתו את רווחיה מפעילות המינהל הקשורה בהסתדרות המורים; ובשל רצונה לשמור על עבודתה במינהל, נאלצה בטי להסכים לתנאיהם של הנאשמים. בגין כך יוחסו לנאשמים עבירה של קשירת קשר לביצוע פשע (של סחיטה), לפי סעיף 499(א)(1) לחוק העונשין, ועבירה של סחיטה באיומים שהביאה לכדי מעשה, לפי סעיף 428 סיפא לחוק.

102. כאמור, העובדות הנטענות בכתב האישום בנוגע לטענת הסחיטה מבוססות בעיקר על גרסת בטי, שטענה כבר בשיחותיה עם תחקירני העיתון "ישראל היום" ולאחר מכן בהודעותיה בחקירתה במשטרה (נ/1) כי היא נאלצה להסכים ליתן לנאשמים שוחד כיוון שהנאשמים סחטו אותה ואיימו לפגוע בפרנסתה. על עיקרי גרסה זו חזרה בטי גם בעדותה בבית המשפט.

103. לעומת זאת, הנאשמת (וכך גם הנאשם) הכחישה, הן בחקירתה במשטרה והן בעדותה, את טענת הסחיטה של בטי וטענה כי הכספים שקיבלה מ-בטי הגיעו לה מ-בטי במסגרת הסכם לגיטימי שנערך ביניהן בעל-פה, "בארבע עיניים" (הסכם השותפות), תמורת עבודה עודפת שביצעה הנאשמת, מעבר לנדרש ממנה כעובדת שכירה, וללא כל קשר לנאשם.

104. אקדים ואציין כי, למעשה, המחלוקת בין הצדדים בעניין העבירות המיוחסות לנאשמת בכתב האישום - קשירת קשר לביצוע פשע של סחיטה, לפי סעיף 499(א)(1) לחוק העונשין, וסחיטה באיומים שהביאה לכדי מעשה, לפי סעיף 428 סיפא לחוק - היא בעיקרה מחלוקת עובדתית ולא משפטית.

105. על כן, תחילה אתייחס בקצרה ליסודות העבירה של סחיטה באיומים המיוחסת לנאשמת; ולאחר מכן אתמקד בניתוח הראיות, כדי להכריע במחלוקת העובדתית בעניין עבירת הסחיטה.

יסודות עבירת הסחיטה באיומים

106. עבירת הסחיטה באיומים מוגדרת בסעיף 428 לחוק העונשין, אשר זו לשונו:

"המאיים על אדם בכתב, בעל פה או בהתנהגות, בפגיעה שלא כדין בגופו או בגוף אדם אחר, בחירותם, ברכושם, בפרנסתם, בשמם הטוב או בצנעת הפרט שלהם, או מאיים על אדם לפרסם או להימנע מלפרסם דבר הנוגע לו או לאדם אחר, או מטיל אימה על אדם בדרך אחרת, הכל כדי להניע את האדם לעשות מעשה או להימנע ממעשה שהוא רשאי לעשות, דינו - ...; נעשו המעשה או המחדל מפני איום או הטלת אימה כאמור או במהלכם, דינו -" [ההדגשות בקו הוספו]

107. עבירת הסחיטה באיומים מכוונת לאלץ אדם "לעשות מעשה או להימנע מעשיית מעשה שהוא רשאי לעשותו" - להבדיל מ"איומים", המהווים עבירה לפי סעיף 192 לחוק העונשין, אשר מכוונים אך "להפחיד אדם או להקניטו". את פליליותם של האיומים לפי כל אחת מן העבירות יש לבדוק על פי הכוונה או המטרה של המאיים (ע"פ 286/84 מדינת ישראל נ' גוזלן, בפסקה 7 (20.9.1984) (להלן: "עניין גוזלן").

עבירת הסחיטה באיומים היא **עבירת מטרה** - מטרה להניע את האדם המאיים לעשות את המעשה נושא האיום, או להימנע מעשייתו של מעשה כזה כשהוא רשאי לעשותו.

רכיבי היסוד העובדתי

איום

108. **היסוד העובדתי** של עבירת הסחיטה באיומים כולל רכיבים אחדים וביניהם, **בראש ובראשונה**, רכיב "**האיום**" עצמו - **בכתב, בעל פה או בהתנהגות** (בהתאם לאחת החלופות הנזכרות ברישא של סעיף 428 לחוק). זו התנהגות, בכל דרך שהיא, העלולה לנטוע בלבו של אדם פחד מפני רעה צפויה שיש בה כדי לפגוע בגופו או בגוף אדם אחר, בחירותם, ברכושם, בפרנסתם, בשמם הטוב או בצנעת הפרט שלהם (ע"פ 3779/94 חמדני נ' מדינת ישראל, פ"ד נב(1), 408, בפסקה 6 (1998) (להלן: "עניין חמדני").

את התקיימותו של רכיב "האיום" יש לבחון לפי **אמת מידה אובייקטיבית**, דהיינו - האם יש בדברים כדי להטיל אימה בלבו של אדם רגיל מן הישוב בנסיבותיו של האדם שנגדו הופנה האיום [ע"פ 103/88 ליכטמן נ' מדינת ישראל, פ"ד מג(3) 373, בפסקה 7 לפסק-דין של כב' השופט א' גולדברג ובפסקה 2 לפסק דין של כב' השופט (כתוארו אז) א' ברק (1989) (להלן: "עניין ליכטמן"); עניין חמדני, בפסקה 6; ע"פ 4210/09 לירן נ' מדינת ישראל, בפסקה 7 (25.11.2009); ע"פ 5498/10 פלוני נ' מדינת ישראל (6.4.2011); ע"פ 5569/12 אבו שמאלה נ' מדינת ישראל, בפסקה 12 (24.7.2013) (להלן: "עניין אבו שמאלה").

לעניין זה יש להבחין בין איום ובין מתן אזהרה או עצה. **בעניין ליכטמן** הוצגו על ידי כב' השופטים ברק וגולדברג שני מבחנים לשרטוט קו הגבול בין איום ובין אזהרה - **מבחן המהות ומבחן השליטה**:

"המבחן המכריע לרכיב 'האיום' הוא מבחן 'המהות'. דהיינו, מה מהותם וטיבם של הדברים שנאמרו" (כב' השופט גולדברג, שם, בעמ' 379); "קו הגבול בין איום לבין אזהרה אינו מדויק. דומה כי ניתן להיעזר במבחן העזר הבא: האם יש לדובר

שליטה או השפעה על אפשרות התממשותה של הסכנה שעליה הוא מתריע. אם התשובה היא בחיוב - הדובר שולט על התממשות האזהרה - יש לראותו כמאיים, ולא אך כמזהיר" (כב' השופט ברק, שם, בעמ' 384).

ב-ע"פ 6368/09 זקן נ' מדינת ישראל, בפסקה 7 (12.7.2010) (להלן: "עניין זקן"), התייחס כב' השופט נ' הנדל להבחנה בין איום ובין אזהרה או עצה והוסיף:

"כדי לחדד את הנקודה הייתי מוסיף כלי עזר לסיווג עבירה כעבירת איום בדוגמא האמורה: יש לשאול האם ראובן באמרו - "אם לא תשלם כסף תקבל מכות" - מעוניין ברישא או שמא חרד מהסיפא של הדברים. לאמור, האם ראובן משמיע את הדברים כדי להביא את שמעון למסור את הכסף. תשובה חיובית לשאלה תצביע על כך שראובן ביצע עבירת איום. זאת, אפילו אם ראובן אינו המרביץ ואף אינו נהנה מקבלת הכסף. לעומת זאת, אם מטרתו היחידה של ראובן היא להביא לכך ששמעון לא יוכה ואין לראובן כל קשר לאפשרות ששמעון יוכה או ישלם את הכסף - כי אז ראובן בגדר מזהיר או מייעץ".

לצד מבחן השליטה ומבחן המהות שהובאו לעיל, הוצע בעניין זקן מבחן נוסף - מבחן ההקשר:

"על פי מבחן ההקשר, יש לשאול שלוש שאלות: האחת, מה אמר? השנייה, מי אמר? השלישית, מדוע אמר? מבחן ה'מה' מתמקד בשאלת מעשה העבירה. כמובן, ניתן לבצע פעולת איום גם ללא מילים אלא באמצעות סימנים או התנהגות אחרת. ברם, פשיטא, ללא מעשה - אין עבירה. מבחן ה'מי' נועד לבדוק את הקשר בין הנאשם לבין מעשה האיום. בדרך זו ניתן ללמוד על אופיו של מעשה האיום. מבחן ה'מדוע' מטרתו לבחון את הכוונה העומדת מאחורי המעשה כנדרש בפלילים. יש לשקלל את שלושת המבחנים - מה, מי ומדוע - על מנת להגיע להכרעה האם בוצעה עבירת איום. במובן זה, המבחנים הינם משולבים. מבחן זה נחוץ במיוחד במקרים בהם הסוחט באיומים מדבר בטון רך ובמתק שפתיים. לעתים, גם שפה המשוחה בדבש טומנת בחובה עוקץ ואף איום בארס קטלני. אין לבדוק את קיומה או אי קיומה של עבירת סחיטה באיומים על פי מבחנים טכניים, כאילו מדובר בדרישת הכתב על פי סעיף 8 לחוק המקרקעין. לא ניתן לצפות כי הסוחט באיומים יכריז בפני המאויים על כוונתו לעבור עבירה זו. המבחן נותר בעיקרו אובייקטיבי וכללי המשפט הפלילי עומדים לצדו של הנאשם. עם זאת, ההקשר של המעשה עשוי ללמד על כך שהאמרה המרומזת מהווה באופן ברור סחיטה באיומים.

במובן הרחב יותר, מבחן ההקשר נחוץ על מנת לבחון את כל הפרמטרים של עבירת סחיטה באיומים. העובר עבירה זו עלול לטעון כי לא איים, שכוונתו הייתה אך להזהיר או לייעץ וכי אינו הגורם אשר אמור להפעיל כוח. כמובן, בחינת ביצוע העבירה אינה נעשית אך ורק על פי עמדת הנאשם. מכאן הצורך לבחון את הקשר הדברים. נדמה כי דווקא בתיקים בהם ראובן סוחט באיומים את שמעון באמצעות פנייה ללוי או לארגון פשיעה שלוי עומד בראשו - ראוי להתייחס למהות המעשה ולשליטה של ראובן בנעשה באופן הנאמן יותר למציאות".

כך גם הודגש ב-ע"פ 3140/11 פלוני נ' מדינת ישראל (30.4.2012), כי בחינת תוכנו של ביטוי מסוים, אם הוא עומד 60

בעל תוכן מאיים, "אינה מתבצעת בחלל ריק, כי אם על רקע מערך נסיבתי קונקרטי" (בפסקה 12).

פגיעה שלא כדין

109. **רכיב אחר של היסוד העובדתי הוא שתהיה "פגיעה שלא כדין" - "בגופו או בגוף אדם אחר, בחירותם, ברכושם, בפרנסתם, בשמם הטוב או בצנעת הפרט שלהם".**

בפסיקה נקבע כי אמת המידה שלפיה נקבעת החוקיות (או העדר החוקיות) היא **הפגיעה**, ולא זיקתו של המאיים לכסף או לחפץ. על כן, גם תביעת זכות שבדין אין בה משום היתר למעשי סחיטה ואיומים (ראו למשל: ע"פ 504/76 טוז נ' **מדינת ישראל**, פ"ד לא(2), 393, 399 (1977); **עניין גוזלן**, בפסקה 13).

בפסיקה הובהר גם כי **"פגיעה בפרנסה"** יכולה להתבטא, למשל, בדרישה לקבלת שלמונים (ראו למשל ע"פ 624/81 **וינטראוב נ' מדינת ישראל**, פ"ד לו(4) 376, 385 (1982) (להלן: **"עניין וינטראוב"**)).

לגבי הרכיב **"שלא כדין"** - על פי **הגישה המצמצמת**, נדרש שההתנהגות האמורה תהיה אסורה בנורמה נפרדת, פלילית או אזרחית; ואילו על פי **הגישה המרחיבה**, די שההתנהגות האמורה אינה מותרת או שאין הצדק שבדין לאותה התנהגות (**עניין חמדני**, בפסקה 7). כפי שנפסק ב-רע"פ 8736/15 **צוברי בר נ' מדינת ישראל** (17.1.2018), הרכיב **"שלא כדין"** בעבירת האיומים **מתייחס אך ורק למילה "פגיעה"** הצמודה למונח זה, דהיינו - להתנהגות העתידית הגלומה באיום (ראו בעיקר בפסקה 27 לפסק הדין). כמו כן, בסופו של דבר, **בפסיקה אומצה הגישה המשולבת, ולפיה לצורך התקיימות הרכיב "שלא כדין" בעבירה פלילית, על התביעה להוכיח בשלב הראשון קיומו של איסור נפרד, פלילי או אזרחי, ביחס להתנהגות הנדונה בעבירה; וככל שתעשה כן - בשלב השני, הנאשם יהא רשאי להציג הצדק בדיון להתנהגות הנדונה, ובכך להביא לזיכויו** (ראו בעיקר פסקה 33 שם).

מטרתה של הסחיטה באיומים הושגה

110. כדי להרשיע נאשם בחלופה המחמירה של סחיטה באיומים שהביאה לכדי מעשה, לפי סעיף 428 **סיפא** לחוק, יש להוכיח גם קיומו של רכיב נוסף - כי המעשה אכן נעשה בפועל **מפני** האיום או מפני הטלת האימה, דהיינו - קיומו של **קשר סיבתי בין האיום ובין התוצאה** (**עניין זקן**; ע"פ 8591/10 **נחום נ' מדינת ישראל**, בפסקה טז (17.7.2011)).

היסוד הנפשי

111. מדובר בעבירה שנדרשת בה מחשבה פלילית של **מודעות** עושה העבירה להתקיימותם של רכיבי היסוד העובדתי במעשיו, כשהוא פועל **במטרה לגרום** לכך שהקורבן יבצע מעשה או ימנע ממעשה שהוא רשאי לעשותו (ראו, למשל, **עניין אבו שמאלה**, בפסקה 12 סיפא).

מן הכלל אל הפרט

112. בטרם אתייחס בהרחבה למחלוקת העיקרית בין הצדדים בעניין העבירות המיוחסות לנאשמת בכתב האישום, שהיא כאמור מחלוקת עובדתית בעיקרה, אציין בקצרה כי **במקרה דנן ניתן לצאת מההנחה** שלפיה אילו הוכיחה המאשימה את כל העובדות הנטענות בכתב האישום, היה מקום להרשיע את הנאשמת

בעבירות המיוחסות לה. זאת, מכיוון שבענייננו, נטען בכתב האישום, על בסיס גרסת בטי, כי הנאשמים קשרו קשר לאיים על בטי בפגיעה בפרנסתה וכי כתוצאה מכך בטי אכן נאלצה לעשות כדרישתם ולחלוק עמם את רווחיה מפעילות המינהל הקשורה בהסתדרות המורים. כמו כן, ניתן להקיש מהפסיקה כי עבירה של "הפרת אמונים" עשויה לשמש מקור איסור (ראו למשל והשוו: ת"פ (מח' ת"א) 40039/01 **מדינת ישראל נ' דנון** (12.3.2007)).

113. **אולם**, כפי שפורט לעיל, עדותה של בטי היתה בלתי מהימנה בחלקה הגדול ולא ניתן לקבוע ממצאים על סמך עדותה **אלא אם כן** היא מסתייעת או נתמכת כדבעי בראיות חיצוניות משכנעות, כגון ראיות חפציות או עדויות מהימנות.

114. להלן תובאנה אפוא הראיות העיקריות שבהן ניתן למצוא **אינדיקציות לסוג היחסים בין בטי לנאשמים**:

א. ההתכתבות במייל (ת/1יד): מתוכן ההתכתבות במייל ניתן ללמוד על היחסים בין בטי לנאשמים. בעוד שעדויותיהם של בטי ושל הנאשמים לא הותירו רושם חיובי ומהימן, הדברים שכתבו בטי והנאשמת זו לזו **בזמן אמת** הם **אותנטיים ובעלי משקל גבוה**.

כך, למשל, בטי התלוננה בפני הנאשמת כי עבודה שהיתה אמורה להגיע אליה, אל בטי טורס - הגיעה לגורמים אחרים, תוך שהדגישה כי דובר על עסקים "דו צדדיים": **"בתחילת הדרך שדובר על עסקים, דובר שזה יהיה דו צדדי, ולדעתי זה לא מה שהיה בפועל, עבודה שהיתה צריכה להגיע אלינו, בסופו של דבר עברה לגל ספורט, לדורון הפקות, לצוקי יעלים ועוד. בעיניי זה לא חברי...";** ובהמשך היא הוסיפה כי "... [ו]אני עדיין טוענת שלא היתה שום הכנסה מצד של יוסי ואכן זה היה ההסכם שסוכם בעל פה ולצערי לא בכתב...".

הנאשמת טענה בהתכתבות, בין השאר, כי: "אני באמת לא יודעת על מה את מדברת ואני ממש אשמח אם תעדכני אותי. **יוסי לא קשור לעניין. אם הובטח על ידי יוסי ולא מומש אני לא יודעת מזה. אם ציפית לדברים מסוימים שלא קרו ולא פנית אליי זו לא אשמתי... בלי שום קשר היה סיכום ביני לבינך. הכל מפורט בדו"ח. חבל באמת שלא נכתב הסכם בכתב... או שפשוט הסידור הזה כבר לא ממש מתאים לך... אבל [אם] את עדיין רוצה לעמוד מאחורי ההבטחה שלך שבכל הכנסה נתחלק חצי חצי, אז גם לזה נוכל למצוא פתרון...".**

אך לאחר ש-בטי הבהירה לה כי "... על אף ההבטחות של אבא שלך להזרים עבודה למשרד ובכל להתחלק, בפועל אני מתחלקת איתך בעבודה שבכל מצב היתה שלי, ועם זאת לא פסלתי את הדוח, אני שוב מציינת שזה יהיה בניכוי ההוצאות שקשורות בעקיפין להכנסות. כל ההטבות שחולקו במשך השנה הינן מהסכום הגלובלי... תמוה בעיניי שזה לא ברור לך שהציפיות שלי מהכנסה נוספת נגוזו... אני אכין את הדוח בהקדם האפשרי ואשלח לך את התוצאות הסופיות" - השיבה הנאשמת: "תמוה בעיניי שאת לא מזכירה את העבודה שכן הוזרמה למשרד ואת כל העזרה שקיבלת ממנו בהפקת האירועים של הכנסים וכמה הוא התאמץ למענך לאורך כל הדרך ודווקא מתרכזת במה שלא קיבלת. מעניין גם למה לא ציינת את כל הטענות האלה בשיחה שהיתה לך איתו... טוב כבר אמרת פעם שהוא לא עושה כלום ורק אחרים טורחים כל הזמן...".

ב. המכתב של בלוש (ת/1טו) ועדותו בבית המשפט: בשלב מסוים הבין בלוש כי בטי מעבירה כספים ללא ידיעתו, לרבות לצורך מימון חופשות של משפחת אפרת; על כן, כתב בלוש ל-בטי, ביום 16.2.06, כי "לא מקובל עליי לממן את יציאות החופשה של המשפחה לא בארץ ולא בחו"ל... אני מבחינתי לא מאשר את 2 ההוצאות האחרונות של המשפחה שכרגע גולמו כהוצאה בחברתנו".

ביחס לתגובתה של בטי למכתבו העיד בלוש כי "בטי אמרה ... אתה תמים אתה לא יודע איך מתנהלים העניינים בתחומים של ועדי עובדים ומועצות מקומיות וכדומה... אמרתי לה יכול להיות שאני תמים אבל אני לא עובד עם הדברים האלה".

עוד מסר בלוש בעדותו כי בטי פנתה אליו בבקשה שישתתף בתשלום לנאשם: "שמר יוסי אפרת ביקש ממנה כסף ואם אני מוכן לשלם תשלום עבור פעילויות משותפות אמרתי אני לא רוצה לשמוע מזה אני לא בעסק ואני לא נותן לאף אחד שום דבר... בזה נגמר העניין... בערך פעם בשנה היא באה אלי ואמרה לי"; וכן כי בדיעבד הוא הבין מדוע "הכניסו" את בטי למינהל: "בהמשך לאחר שבדקתי בספרי הנהלת החשבונות שלנו בחברה וראיתי שיש כל מיני טובות הנאה שניתנו לכל מיני מקורבים וכדומה הבנתי למה הכניסו אותה".

ג. טבלת ההתחשבות (ת/1ג): בצד השמאלי של המסמך נרשם על ידי בטי לנאשמת: "לידיעתך - שותפות משמעתה חלוקה שווה בהכנסות הוצאות והפסדים".

115. **העולה מן המקובץ הוא** שלמעט גרסתה של בטי (ועדות בנה-אודי) אין כל ראיה לכך שהנאשמים סחטו את בטי או איימו עליה בפגיעה בפרנסתה. במילים אחרות, כאמור עדותה של בטי כי נסחטה על ידי הנאשמים נתמכת אך בעדותו הבלתי מהימנה של בנה-אודי ואינה נתמכת בכל ראיה חיצונית או בכל עדות מהימנה.

יתרה מזו, מחומר הראיות עולה כי בטי בחרה לשתף פעולה עם הנאשמים ונתנה להם את הכספים ומימון החופשות מתוך שיקול כלכלי ואינטרס אישי שלה, שתאם גם את האינטרסים של הנאשמים, בבחינת "win-win situation" - מצב שבו שני הצדדים מרוויחים; ואף בבחינת "זה [הנאשמים] נהנה וזה [בטי] נהנה וגם אינו חסר" (ראו והשוו: בבא קמא כ, א - "זה נהנה וזה לא חסר"), וזאת מכיוון שאת החלק השווה ברווחים ש-בטי הסכימה להעניק לנאשמים היא היתה אמורה להעביר לשותף שלה במינהל, דהיינו ל-בלוש, ובמקום זאת היא, לפחות לכאורה, גזלה ממנו את חלקו והעבירה אותו לנאשמים, תמורת הזרמת עבודה נוספת מהנאשם ל-בטי טורס. כך עולה, בין השאר, לא רק מעדותו המהימנה של בלוש, אלא גם מ"מכתב הכסף המלוכלך" (ת/6ט-ת/41), שכתבה בטי, בכתב-ידה, לנאשמת, כש-בטי מתרצת זאת שם בכך שלטענתה גם בלוש גונב ממנה (מ-בטי) כספים ("... ואנחנו לוקחים לעצמנו מה שמגיע לנו. מה שבעצם לוקח מאיתנו ארנון בלוש..."); דהיינו - בבחינת האמרה העממית הידועה ושם הסרט המפורסם "הגונב מגנב פטור" (השוו ואבחנו: בבא קמא סב, ב).

גם אם היוזמה להסכם עם בטי היתה של הנאשמים, אין זה אומר שמדובר בסחיטה; ונראה כי היחסים בין בטי לנאשמים, לפחות בתחילת התקופה הרלוונטית, היו הדדיים ומוסכמים, כאמור מתוך אינטרס כלכלי משותף של שני הצדדים; זאת, אף שבהמשך התקופה הרלוונטית ניכר כי בטי לא היתה מרוצה (בצדק או שלא בצדק) מתרומתו של הנאשם, שהיתה מתחת לציפיות שלה, ועל כך היא הביעה את מורת רוחה בפני הנאשמת, בזמן אמת, בתכתובת המיילים (ת/1יד). כמו כן, כאמור, התגלעה בין בטי לנאשמת מחלוקת לגבי השאלה האם על פי ההסכם בע"פ שנכרת בין בטי לנאשמים, הם היו זכאים למחצית מהרווחים של בטי, לאחר

ניכוי ההוצאות, כעמדת בטי, או שמא למחצית מההכנסות של בטי (לפני ניכוי ההוצאות), כעמדת הנאשמת; ועל כך התרעמה בטי, במידה רבה של צדק לפחות מבחינתה, שכן בטי הדגישה בפני הנאשמת כי הסכמתה ל"שותפות" - "משמעותה חלוקה שווה בהכנסות הוצאות והפסדים" (ת/1ג), דהיינו - ברווחים, ולא רק בהכנסות; כך שניתן לומר שבעמדתה הנ"ל גילתה הנאשמת, לפחות בעיניה של בטי, חמדנות יתרה; ולמעשה, **לשיטת הנאשמת, חלקה (המתבטא באותם "בונסים" או "עמלות", כלשונה), המהווים מחצית מההכנסות של בטי, עולה אף על 50% מהרווחים של בטי, בשים לב להוצאות (ולהפסדים).**

116. **לנוכח כל המפורט לעיל** באשר למכלול הראיות ובמיוחד לנוכח הערכת (אי-)המהימנות ביחס לעדויותיהם של בטי ושל אודי (בעיקר כאמור בפסקאות 29-31 ו-48 לעיל), **ניתן לקבוע כי המאשימה לא הוכיחה, בוודאי לא מעבר לספק סביר, כי הנאשמים או מי מהם סחטו באיומים את בטי או קשרו קשר לסחוט את בטי.**

117. **מכיוון שכך**, אין מקום להמשיך ולבדוק האם התקיימו כל יסודות העבירות של קשירת קשר לסחיטה באיומים ושל סחיטה באיומים, המיוחסות לנאשמת בכתב האישום, **ויש לזכות** אתהנאשמת מעבירות אלו.

118. **שאלה נפרדת היא, האם חלף העבירות** הנ"ל שיוחסו לנאשמת בכתב האישום, יש מקום להרשיע אותה בעבירה/ות חלופית/ות, כפי שביקשה המאשימה לחלופין בסיכומיה. לעניין זה יש לבחון תחילה האם היתה לנאשמת הזדמנות סבירה להתגונן מפני העבירה/ות החלופית/ות כאמור (השאלה הרביעית שבמחלוקת); ואם כן, יש לבחון האם הוכחה/ו אותה/ן עבירה/ות חלופית/ות (השאלה החמישית שבמחלוקת), ולכך אתייחס בהרחבה להלן בפסקאות 129-134.

אך קודם לכן אבחן את השאלה האם סכום השיק ומימון החופשות הם בגדר טובות הנאה אסורות, כטענת המאשימה, או שמא מקורם בהסכם לגיטימי בין בטי לנאשמת כטענתה של האחרונה.

(3) השאלה השלישית שבמחלוקת: האם מימון החופשות וסכום השיק הם טובות הנאה המהוות עבירה או שמקורם בהסכם לגיטימי בין בטי לנאשמת כטענתה?

119. **אחת מטענות ההגנה המרכזיות** היא שהשיק על סך 30,000 ₪ ומימון החופשות על ידי בטי - מקורם בהסכם לגיטימי, שנערך בעל פה וב"ארבע עיניים" בין בטי לנאשמת ושאינו מהווה עבירה כלל.

לטענת הגנה, הגדרת התפקיד של הנאשמת במסגרת המינהל היתה אך ורק טיפול בגמלאי הסתדרות המורים, וכל עבודה עודפת שעשתה עבור בטי שאינה קשורה לגמלאים היא עבודה עודפת שבגינה התחייבה בטי, על פי ההסכם ביניהן, לחלוק עם הנאשמת את הכנסותיה באופן שווה.

עוד נטען על ידי **ההגנה** כי עיקר העבודה העודפת של הנאשמת כלל לא נעשתה במסגרת המינהל אלא במסגרת "בטי טורס". כמו כן, נטען כי זו היתה דרכה של בטי לגנוב כסף מבלוש - אשר היה שותף שלה במינהל ולא היה מודע לכל אותה פעילות עודפת שנעשתה ב"בטי טורס" ולפיכך נמנעה ממנו זכותו לרווחים בגין אותה פעילות.

מנגד, לטענת המאשימה, מימון החופשות והשיק שהעבירה בטי מקורם בעבירה של סחיטה, או לחלופין של

שוחד, ומדובר למעשה בטובות הנאה אסורות שניתנו לנאשמים שלא כדין. בטיעוניה של המאשימה הודגש כי אין כל היגיון בהסכם השותפות שתיארה הנאשמת, שלפיו נוסף למשכורת הגבוהה שקיבלה מ-בטי, באופן יחסי לשאר העובדות במשרד, היא היתה זכאית גם למחצית מההכנסות של בטי, בגין העבודה העודפת שהיקפה היה מצומצם, וזאת ללא כל השקעה הונית בשותפות מצדה של הנאשמת וכביכול ללא כל קשר לנאשם ולתפקידיו בהסתדרות המורים וכיו"ר ארגון המורים לחינוך גופני. נטען כי בפועל, אותה עבודה עודפת היתה קשורה באופן זה או אחר לתפקידיו של הנאשם בהסתדרות המורים וכיו"ר ארגון המורים לחינוך גופני, והעבודה העודפת היא אותה עבודה ש"הזרים" הנאשם ל-בטי.

120. **לאחר שעיינתי במכלול הראיות ובטענות הצדדים, הגעתי למסקנה כי הוכח מעבר לספק סביר שמימון החופשות של הנאשם ושל בני משפחתו (אשתו ובתו-הנאשמת) וכן השיק על סך 30,000 ₪, ניתנו על ידי בטי לנאשמת (ולנאשם) כטובות הנאה במסגרת יחסי שוחד של "תן וקח", שלפיהם התחייב הנאשם "להזרים" ל-בטי עבודה, מעבר לעבודה הרגילה והשוטפת של הסתדרות המורים, ובתמורה בטי התחייבה לחלוק עם הנאשמים את הרווחים בגין אותה עבודה שתוזרם אליה; והכול, כפי שיפורט להלן.**

בפועל, כפי שיפורט להלן, מעורבותו של הנאשם ביחסים בין הנאשמת ל-בטי בולטת במספר מישורים, באופן אשר מוכיח, מעבר לספק סביר, כי הוא היה חלק אינטגרלי בהסכם בין בטי לנאשמת וכי למעשה מדובר היה בהסכם שנערך בין בטי לשני הנאשמים; בין היתר ובעיקר מטבלאות ההתחשבות שנערכו בין בטי לנאשמת עולה בבירור כי הנאשם היה קשור באופן ישיר לטורים של "ההכנסות" שבטבלאות ההתחשבות, שלפיהן הרווחים התחלקו בין בטי לנאשמים.

להלן אבהיר ואמחיש את הדברים.

א. מעורבות הנאשם כנהנה המרכזי ממימון חופשות על ידי בטי

121. מעורבותו הבולטת של הנאשם היא בראש ובראשונה בכך שהוא היה הנהנה העיקרי ממערכת היחסים של "תן וקח" עם בטי; בפועל הוא זכה להטבות בסכום מצטבר של עשרות אלפי שקלים - שווי החופשות בארץ ובחו"ל, שאותן בטי מימנה, באופן מלא או חלקי, הקשורות לנאשם, לרבות החופשה חינם במרוקו (שבה הנאשם אומנם לא השתתף) של בתו-הנאשמת ושל אשתו-חמדה.

הנאשמת טענה בעדותה שהיא הסכימה לכך שהתשלום בגין העבודה העודפת יבוצע באמצעות מימון החופשות של הנאשם ואמה, ושזו היתה דרכה של הנאשמת להודות להוריה. טענה זו אינה מהימנה בעיניי. כמו כן, היא אינה סבירה: אם מדובר בתשלום שהנאשמת היתה אמורה לקבל מ-בטי כדין עבור שעות נוספות שעבדה בשעות הערב והלילה, אין זה סביר שהנאשמת, שהתרשמתה שהיא אסרטיבית ואינטליגנטית כאחד, היתה מוותרת על זכותה לקבל את הכספים לחשבונה היא ולא כמימון חופשות להוריה.

ב. שמו של הנאשם נכלל בטבלאות ההתחשבות כמי שזכאי יחד עם הנאשמת לניצול כספים/הוצאות מ-בטי

122. מעבר לכך שבפועל הנאשם היה הנהנה העיקרי מהיחסים עם בטי, שמו נכלל בטבלאות ההתחשבות

שהכינו בטי והנאשמת ביחס להתקזזות ביניהן. כך, למשל, בכותרת של **1/ת** נרשם "דו"ח יוסי אפרת **2007**"; דו"ח זה כולל הכנסות, הוצאות, פירוט הוצאות של חופשה בארה"ב, ובסופו נרשם "יתרה לזכות יוסי אפרת **4,468**"; ואילו שמה של הנאשמת כלל אינו מופיע במסמך.

יש לדחות את טענת ההגנה שלפיה במטרה להפיל את הנאשם בטי הוסיפה בכתב-ידה את הכותרת הכוללת את שמו, על גבי הדו"ח המודפס 1/ת (שהכילה הנאשמת): **ראשית**, אין ראיה כי בטי זייפה מסמכים; והעובדה שעדותה לא היתה מהימנה - אינה הופכת אותה לחשודה בזיוף מסמכים. **שנית וחשוב מכך, הנאשמת היא זו שהתנהגה בהקשר זה באופן מפליל כשניסתה להסתיר ראיה מפלילה באמצעות המסמך החתום: כזכור, רוב התוכן של 1/ת נמצא במסמך מספר 85 שנכלל בקלסר הכחול (2/ת), שהנאשמת עצמה מסרה לחוקרי המשטרה כשערכו חיפוש בביתה. אלא שמסמך מספר 85 הוא חתום בקצה התחתון שלו, באופן שמעלים את המלבן התחתון, הנכלל ב-1/ת, שבו רשום: "יתרה לזכות יוסי אפרת". הנאשמת אומנם טענה שהיא לא קרעה או חתכה את המסמך, שאינה יודעת מדוע המסמך חתום ושאלה כל הסבר מדוע דווקא האזור הזה במסמך הוא חתום. אך גם טענות אלה של הנאשמת אינן מהימנות בעיניי ואינן סבירות, ומדובר כאמור בהתנהגות מפלילה מצדה, אחת מני אחדות.**

נוסף על האמור, שמו של הנאשם מופיע ב"טבלת ההתחשבות" (1/ת) כמי שזכאי לניצול כספי מ-בטי, יחד עם הנאשמת: "פחות ניצול כספי ליאת+יוסי".

גם במסמך שכותרתו "**הכנסות מעמלות - פעילות מורים לחינוך גופני (48/ת)**" מופיע שמו של הנאשם ("**אפרת יוסי**") כמי שמנצל "**הוצאות אישיות - ספא קלאב, רויאל ביץ וספא כנען**" - בסכומים הנקובים בכתב האישום, ובציון ההערה: "**אפרת יוסי - מלונות שהוזמנו עבורו מראש ידוע שלא ישלם**"; ואף בתחתית המסמך נרשמה לזכות הנאשמים יתרת זכות: "**יתרה זכות 20,618 ליוסי אפרת וליאת**".

זאת ועוד, הנאשם (לצד הנאשמת) מעורב גם ביחס לשיק על סך 30,000 ₪, הן באשר על גב השיק הופיע שם רעייתו "אפרת חמדה" ועליו קווי מחיקה והן ובעיקר באשר השיק הוזכר באחד הדו"חות (1/ת) במסגרת ההתחשבות הכללית בין בטי לנאשמים: "ניצול ליאת + יוסי: ... שולם לליאת במזומן 30,000".

לכך יש להוסיף את תוכן דבריה של חמדה בחקירתה במשטרה כי "**ליאת רצתה שאני אפדה לה את השיק ואני אמרתי שאני מעדיפה לא להיות מעורבת אז היא כתבה עצמי**", וכי "**אני אמרתי לליאת מההתחלה שאני לא מוכנה שהשיק הזה יירשם על שמי**" (נ/46, עמ' 9-10). העדפתה של חמדה, בזמן אמת, להימנע מכל מעורבות בעניין השיק מעידה אף היא על כך שבניגוד לטענת הנאשמת, ההסכם בין הנאשמת ובין בטי לא היה הסכם לגיטימי.

ג. מעורבות הנאשם בהזרמת עבודה ל-בטי

123. **כזכור, ההגנה טענה, בין היתר, כי העבודה העודפת היא עבודה שהנאשמת ביצעה, לבקשת בטי, תחת בטי טורס, שלא היתה קשורה להסתדרות המורים; זאת, למעשה - על מנת למנוע מבלוש לקבל את חלקו ברווחים. בהקשר זה הודגש כי ארגון המורים לחינוך גופני אינו חלק מהסתדרות המורים ונטען כי הפעילויות המופיעות בטבלאות ההתחשבות כ"הכנסות" אינן קשורות להסתדרות המורים.**

לעומת זאת, לטענת המאשימה, העבודה הנטענת על ידי הנאשמת כעודפת, אשר למעשה מתועדת במסמכים

שנכללו בקלסר הכחול שהיה בבית הנאשמת (ת/2ב), היא עבודה הקשורה לנאשם ולארגון המורים לחינוך גופני, שהנאשם "הזרים" ל-בטי במסגרת עבירת הסחיטה או השוחד שביצעו הנאשמים. עוד נטען כי ארגון המורים לחינוך גופני קשור להסתדרות המורים.

124. אקדים ואציין כי השאלה האם ארגון המורים לחינוך גופני הוא חלק מהסתדרות המורים או קשור להסתדרות המורים, אם לאו, אינה שאלה הטעונה הכרעה בענייננו.

השאלה הטעונה הכרעה בענייננו היא האם הפעילויות המופיעות בטבלאות ההתחשבות כ"הכנסות" היו קשורות לנאשם ולמעשה "הוזרמו" ל-בטי על ידו, אם לאו.

כזכור, בטבלאות ההתחשבות השונות נרשם טור של "הכנסות", "פרוט הכנסות" או "הכנסות מעמלות" - כדלהלן:

ב-דו"ח יוסי אפרת 2007 (ת/1) צוינו הפעילויות הבאות: **אואזיס ים המלח** 17-20/12/2006, אילת, אילת, אסטרל ויליג, שרתון מוריה אילת, שרתון מוריה ים המלח, קיסר אילת.

ב-יתרות 2008 (ת/1א) צוינו הפעילויות הבאות: חזי, ביטוח, אלי פרץ, דבורה, שריג חיה, גור עליזה, הורן 2007, הורן 2007, הורן 2008, חזי חמת גדר, חזי להקת זמר בית שאן, חזי להקת צמח, הורן ממדיון.

בטבלת ההתחשבות (ת/1ג) רוכזו בטור "פרוט הכנסות" הפעילויות שצוינו בדו"ח יוסי אפרת וביתרות 2008, למעט חזי להקת צמח; כמו כן, נזכרים גם "בונוס גמלאים" (שעל פניו לא היה אמור להיכנס לטור ההכנסות, באשר מדובר בבונוס ש-בטי היתה צריכה לשלם לנאשמת ולא בהכנסה שאותה היא אמורה לחלוק) ופטרה.

ב-ת/48 צוינו פעילויות אשר הופיעו בטבלאות ההתחשבות.

ב-ת/57(א) תחת הכותרת "הכנסות מעמלות - יוסי אפרת" נרשמו: אילת 2007, אילת 2007, אילת אסטרל ויליג, אילת ש. מוריה, ש. מוריה ים המלח, סוכות.

למעשה, מהראיות החפציות וגם מהעדויות עולה כי הפעילויות שצוינו לעיל כהכנסות היו קשורות לנאשם ולאחד משני תפקידיו, אם בהסתדרות המורים ואם כיו"ר ארגון המורים לחינוך גופני.

ראשית, גם על פי גרסתה של הנאשמת, "אסטרל ויליג" ו-"אואזיס ים המלח" מתייחסים לבני המשפחות של המורים לחינוך גופני שהצטרפו אליהם להשתלמות; "שרתון ים המלח" ו-"שרתון אילת" מתייחסים לכנסים שנערכו באותם בתי מלון לרכזי המורים לחינוך גופני כהכנה להשתלמויות; ואילו "קיסר" מתייחס לנופש באותו מלון, במסגרת תמריצים של משרד החינוך; בעניין זה, טענת ההגנה בסיכומיה (בעמ' 123) שלפיה מעורבות הנאשם כביכול הסתכמה בהפקת האירוע הנלווה לנופש, אינה משכנעת; בפועל, הנאשם התבקש לרכז את נושא התמריצים עבור משרד החינוך והעובדה ש-בטי קיבלה את הטיפול בפעילות זו היתה בשליטתו או במעורבותו של הנאשם.

שנית, ב-ת/48 נרשם בכותרת במפורש "פעילות מורים לחינוך גופני - אפרת יוסי הסתדרות המורים" ותחת הכותרת "הכנסות - מעמלות" נכתב, בין היתר: אוטובוסים חזי, הכנסות מביטוח, אלי פרץ, צאלים דבורה, חיה שריג וגור עליזה.

גם ב-**ת/57(א)** נרשם: "**הכנסות מעמלות - יוסי אפרת**", ומתחת לכך פעילויות שהיו קשורות למורים לחינוך גופני או לבני המשפחות שהצטרפו אליהם, וכמו כן - **אילת 2007** וסוכות. לגבי האחרון צוין במסמך "על זה שילמתי דמי ביטול של 40,000 ₪".

כמו כן, **האוטובוסים ("הורן")** קשורים ל"**ימי כיף**" שארגן הנאשם. ראו, למשל, מסמך הקשור להזמנת אוטובוסים ל"שפיים" שעליו חתום הנאשם (**נ/26**); ראו גם עדות הנאשמת בעניין התמריצים שהועברו ממשרד החינוך לטיפולו של הנאשם.

על המעורבות של הנאשם וההתחייבות שלו להזרים עבודה ל-בטי, ניתן ללמוד גם מההתכתבות במייל (ת/1ד), שהיא כזכור התכתבות אותנטית שנערכה בזמן אמת בין בטי לנאשמת - כמפורט לעיל.

כמו כן, כפי שבצדק ציין ב"כ המאשימה, הקלסר הכחול (**ת/2יב**), שכזכור נמצא בביתה של הנאשמת, אכן מכיל רובו ככולו מסמכים הקשורים לפעילויות שבטור ה"הכנסות".

יודגש כי המינהל הוא זה שהיה אמור לבצע את הפעילויות של הסתדרות המורים (דרך אשמורת, מיסודה של ההסתדרות).

עם זאת, ברי כי ההשתלמויות של החינוך הגופני ושל הרכזים לחינוך גופני לא נעשו דרך אשמורת, ובמיוחד לא החופשות של בני המשפחות של המורים לחינוך גופני; על כן, הנאשם כלל לא היה מחויב להעביר השתלמויות אלה ("להזרים עבודה זו") ל-בטי, וכיו"ר ארגון המורים לחינוך גופני הוא יכול היה להעביר זאת לכל גוף אחר.

על רקע זה יש להבין את חשיבות עדותה המהימנה של אתי אזולאי, שלפיה בגלל שהנאשמת עבדה אצל בטי, הנאשם העביר עבודה למשרד של בטי טורס.

125. **למעשה, מעורבות הנאשם בפעילות בטי במינהל באה לידי ביטוי מובהק הן ובעיקר בהתכתבות במייל בין בטי לנאשמת (ת/1ד)** והן בגרסתה של **מוניק**, שעדותה היתה כאמור מהימנה בעיני בעיקרה.

ד. גרסת הנאשמת

126. **לעומת זאת, גרסתה של הנאשמת גם בהקשר זה, היתה גרסה מתפתחת ובלתי מהימנה, כפי שפירטתי לעיל.**

כמו כן, כאמור, טענתה של הנאשמת שהסכום של השיק בסך 30,000 ₪ והכספים שהגיעו לה מ-בטי על פי טבלאות ההתחשבות, הם אך בגין עבודה עודפת שעשתה או בגדר עמלות/בונסים על עבודה עודפת - לא רק שאינה מהימנה ואינה מתיישבת עם הראיות דלעיל, אלא היא גם בלתי סבירה.

אומנם, אין מחלוקת כי הנאשמת הצטיינה בעבודתה כפקידת אופרציה ואין גם מחלוקת כי בטי היתה מרוצה מעבודתה של הנאשמת וסמכה עליה ולפיכך גם דאגה שהנאשמת תעבור יחד איתה לכל אכסניה בתחום התיירות שבמסגרתה עבדה במהלך השנים - דיזנהאוז, חברת "עמיאל ענבר", בטי טורס והמינהל.

עם זאת, אין זה סביר כלל ועיקר כי בגין עבודה עודפת תקבל הנאשמת זכות לשותפות בחלקים שווים עם בטי, ללא כל השקעה כספית מצד הנאשמת. במילים אחרות, אין זה סביר כי בגין עבודה עודפת, בשעות הערב והלילה,

תקבל הנאשמת מ-בטי עמלות או בונסים בשיעור של מחצית מההכנסות או אף מהרווחים של בטי. אין מדובר בשיעור סביר ומקובל של עמלה (או של בונס), כגון עשרה אחוזים, אלא כאמור 50% מההכנסות של בטי, לשיטת הנאשמת, ומהרווח לשיטתה של בטי. כמו כן, אין מדובר בבונס שניתן במשכורת או בבונס בסכום קבוע, בדומה לבונסים שקיבלה הנאשמת בעבר מ-בטי בגין כנס גמלאים 2006 וכדומה.

כאן המקום להזכיר כי מהמסמך "יתרות 2008" (ת/יא) עולה כי בונס עבור פעילות מסוימת נרשם בנפרד ובאופן מפורש כ-"בונס" (למשל: "חוב בונס כנס גמלאים 2006" - "3,500" ש"ח).

127. **על כן, גם אם** אכן הנאשמת עבדה שעות ארוכות מעבר לשעות שבהן עבדו יתר העובדות של בטי, ואף בשעות הערב והלילה, וגם אם אכן הנאשמת עשתה מעל ומעבר למה שהיתה צריכה לעשות כפקידת אופרציה תמורת המשכורת שקיבלה וגם אם הנאשמת סברה בתום לב כי הגיעה לה מ-בטי תמורה עבור אותה עבודה באותן שעות נוספות, מעבר לסכום המשכורת שקיבלה - **עדיין אין לקבל את טענת הנאשמת** כי השותפות (בחלקים שווים) בינה ובין בטי, ללא כל השקעה הונית-כספית מצד הנאשמת, היתה ללא כל קשר לתפקידו הבכיר של אבי הנאשמת בהסתדרות המורים וכיו"ר ארגון המורים לחינוך גופני וללא כל קשר למעורבותו ב"הזרמת עבודה" ל-בטי ובהכנסות של בטי; ועדותה של הנאשמת גם בעניין זה היתה בלתי סבירה ובלתי מהימנה בעיניי.

128. היה אפוא **אינטרס משותף**, ל-בטי ולנאשמת (כמו גם לנאשם), באותה שותפות ביניהן, כשברי כי **הנאשמת הבינה והיתה מודעת היטב** לכך ש-בטי מצפה שאבי הנאשמת (הנאשם) "יזרים ל-בטי עבודה"- כפי שעולה גם מהדברים שהוחלפו בין הנאשמת ל-בטי בזמן אמת בתכתובת המיילים (ת/יד).

(4) השאלה הרביעית שבמחלוקת: האם ניתנה לנאשמת הזדמנות סבירה להתגונן מפני עבירות שלא יוחסו לה בכתב האישום - לקיחת שוחד והפרת אמונים/סיוע?

129. כאמור, בסיכומיה המשלימים בכתב של המאשימה (בעמ' 36), ביקש ב"כ המאשימה, לחלופין, להרשיע את הנאשמת בעבירות של **סיוע ללקיחת שוחד וסיוע להפרת אמונים**, (בין היתר) בגין **העובדות שנטענו בכתב האישום** (וגם בגין עובדות נוספות שלא נטענו בכתב האישום, ולכך אתייחס בהמשך), אשר לטענת המאשימה הוכחו במהלך הבאת הראיות במשפט ומהוות סיוע ללקיחת שוחד ולהפרת אמונים מצדה של הנאשמת.

130. **מנגד**, ביקש ב"כ הנאשמת לדחות את העתירה החלופית של המאשימה, תוך שטען כי **לא היתה לנאשמת הזדמנות סבירה להתגונן** מפני עבירות שלא יוחסו לה בכתב האישום.

בין היתר ובעיקר נטען על ידי הסינגור כי: "מאליו ברור, כי **לו היתה ההגנה נאלצת להתמודד מול אישום, ולו חלופי או מסתבר, בשוחד, היתה מבררת עם בטי שאלות שעניינן אישום זה - בראש ובראשונה מדוע לא העלתה גרסה זו בפני חוקרי המשטרה...** נראה כי כבר בשלב זה היתה קורסת מאליה 'תזת השוחד החלופית של המאשימה'... ברי כי **לו היה על ההגנה להתגונן גם מפני אישום בשוחד לא היתה מוותרת על חקירתם של חלק ניכר מהחוקרים וכן היתה חוקרת באופן שונה את החוקרים שכן העידו...**" (בעמ' 69).

150-151 לסיכומי ההגנה).

131. **אכן, בטרם** אדרש להכריע בבקשה החלופית של המאשימה ובשאלה הכפולה האם העובדות הנטענות בכתב האישום הוכחו במהלך המשפט, והאם הן (או חלקן) מהוות עבירה של לקיחת שוחד או של סיוע ללקיחת שוחד ולהפרת אמונים - **יש להכריע תחילה בשאלה המקדמית האם היתה לנאשמת הזדמנות סבירה להתגונן מפני אותן עבירות חלופיות**, שכאמור לא יוחסו לנאשמת בכתב האישום.

132. לאחר שבחנתי את טיעוני הצדדים ביחס לשאלה המקדמית האמורה ולאחר שנתתי דעתי לפסיקה הרלוונטית, הגעתי למסקנה כי למרות שהמאשימה טעתה בכך שרק בסיכומיה ביקשה לחלופין להרשיע את הנאשמת בעבירות האמורות (שלא צוינו בכתב האישום), היתה לנאשמת הזדמנות סבירה להתגונן מפני העבירות של לקיחת שוחד ושל הפרת אמונים, או לפחות מפני העבירה של סיוע ללקיחת שוחד, בגין עובדות שהוכחו מבין אלו שנטענו בכתב האישום, וזאת לנוכח הנימוקים והשיקולים הבאים:

ראשית, במקרה דנן הנאשמת עצמה (כמו גם הנאשם) נחקרה במשטרה באזהרה, בין היתר, גם על העבירה של סיוע בלקיחת שוחד, כפי שעולה מאמרות הנאשמת וכפי שיומחש להלן.

כך, למשל, בחקירתה של הנאשמת במשטרה מיום 4.2.14 (בשעה 10.30), שנגבתה באזהרה בגין היותה חשודה ב"סיוע בלקיחת שוחד" (ת/5), הטיחה קצינת החקירות בפני הנאשמת כי "אני אומרת לך שאת ניצלת את העובדה כי אביך ... שימש בתפקיד בכיר בהסתדרות, וניצלת את מעמדו על מנת לקבל מבטי כספים ו/או הטבות אישיות לך ולהוריך, בצורה של נופשים בארץ ובחו"ל מבלי לשלם. תגובתך", ועל כך השיבה הנאשמת כי "זה לא נכון...".

כמו כן, בחקירתה הנוספת של הנאשמת במשטרה מיום 10.2.14 (בשעה 11.50), שנגבתה באזהרה בגין היותה חשודה ב"סיוע בלקיחת שוחד ובעבירות מס" (ת/6), הטיחה קצינת החקירות בפני הנאשמת כי "אני אומרת לך שההסכם שאת טוענת שהיה בינך לבין בטי לא היה כפי שאת מתארת אותו. אלא את ואבא שלך התקשרתם מול בטי דהן במערכת של תן וקח כאשר בטי מממנת לך ולמשפחתך נסיעות פרטיות ואבא שלך מספק לה פרנסה. תגובתך" ועל כך השיבה הנאשמת כי "התאוריה הזאת מופרכת" (שם, בשורות 242-245).

שנית, ככלל, כפי שהובהר בספרות ובפסיקה, על פי ה-חסד"פ הדגש בתוכן כתב האישום הוא על העובדות הנטענות בו, ולא על ה"אשמה" או על הוראות החיקוק והעבירות הנזכרות בו; כך גם המענה/התשובה של נאשם לכתב האישום הוא לגבי העובדות הנטענות בו, כמצוין במפורש בסעיף 152(א) לחסד"פ [ראו למשל והשוו: רע"פ 5978/04 פלוני נ' מדינת ישראל, פ"ד ס(4) 594, 605-606 (2006); ע"פ 816/10 גולד נ' מדינת ישראל (3.9.2012); ע"פ 4415/16 מדינת ישראל נ' פלוני, בפסקה 6 לפסק-דינה של כב' השופטת (כתוארה אז) א' חיות (15.10.2017); קדמי, על סדר הדין בפלילים, בעמ' 912 ו-924].

שלישית, בחריג הקבוע בסעיף 184 לחסד"פ, שעליו נסמך ב"כ הנאשמת, מדובר על "הרשעה בעבירה על פי עובדות שלא נטענו בכתב האישום" ובו נקבע כי "בית המשפט רשאי להרשיע נאשם בעבירה שאשמתו בה נתגלתה מן העובדות שהוכחו לפניו, אף אם עובדות אלה לא נטענו בכתב האישום, ובלבד שניתנה לנאשם הזדמנות סבירה להתגונן; אולם לא יוטל עליו בשל כך עונש חמור מזה שאפשר היה להטיל עליו

אילו הוכחו העובדות כפי שנטענו בכתב האישום".

עם זאת, אכן בפסיקה ובספרות הוטעם כי גם בטרם הרשעה בעבירה שונה מזו המיוחסת לנאשם בכתב האישום, אף אם בגין עובדות שנטענו בכתב האישום, על בית המשפט להשתכנע כי היתה לנאשם הזדמנות סבירה להתגונן. כך ניתן ללמוד למעשה, מתוך היקש, גם מהוראת סעיף 216 לחסד"פ, המתייחסת לערכאת הערעור, שכותרתה היא "הרשעה בעבירה שונה" והקובעת כי "בית המשפט רשאי להרשיע נאשם בעבירה שאשמתו בה נתגלתה מן העובדות שהוכחו, אף אם היא שונה מזו שהורשע בה בערכאה הקודמת, ואף אם אותן עובדות לא נטענו בערכאה הקודמת, ובלבד שניתנה לנאשם הזדמנות סבירה להתגונן; אולם לא יוטל עליו עונש חמור מזה שאפשר היה להטיל עליו אילו הוכחו העובדות כפי שנטענו בכתב האישום". בספרות ובפסיקה הובהר כי גם על הערכאה הדיונית, בבואה להרשיע נאשם בעבירה השונה מזו שנזכרה בכתב האישום על סמך עובדות שנטענו בכתב האישום והוכחו במשפט, להשתכנע כי ניתנה לנאשם הזדמנות סבירה להתגונן מפני אותה עבירה שונה, כשהמגבלה היחידה להפעלת סעיף 184 או סעיף 216 לחסד"פ, מלבד ההזדמנות הסבירה להתגונן, היא כי העונש שיוטל על הנאשם לא יהיה חמור מזה שניתן היה להטיל עליו על פי העובדות והעבירה הנזכרות בכתב האישום [ראו למשל והשוו: דנ"פ 4603/97 משולם נ' מדינת ישראל, בפסקה 4 לפסק-דין של כב' השופט (כתוארה אז) ד' ביניש, פ"ד נא(3) 160, 197 (1998) (להלן: "דנ"פ משולם"); ע"פ 2456/06 בוכמן נ' מדינת ישראל, בפסקה 25 לפסק-דין של כב' השופט ד' חשין (20.9.2007) (להלן: "עניין בוכמן"); ע"פ 6365/12 פלוני נ' מדינת ישראל (9.10.2013); רע"פ 2581/14 יקותיאלי נ' מדינת ישראל בפסקאות 31-27 לפסק-דין של כב' השופט י' דנציגר (12.2.2015); גבריאלי הלוי תורת הדין הפלילי כרך ג', עמ' 75-79 (2011)].

רביעית, בפסיקה הובהר כי קו הגבול בין העבירה של סחיטה באיומים ובין העבירה של לקיחת שוחד הוא לעתים דק וקשה לשרטט אותו [ראו למשל והשוו: ע"פ 3295/15 מדינת ישראל נ' גפסו, בפסקה 25 לפסק-דין של כב' השופט (כתוארה אז) א' חיות (31.3.2016) (להלן: "עניין גפסו")].

חמישית, בפסיקה נקבע כי אין די בהעלאת טענה בעלמא של העדר הזדמנות סבירה להתגונן ויש לפרט במה נפגעה ההגנה וכן כי המבחן הקובע לגבי השאלה האם ניתנה לנאשם הזדמנות סבירה להתגונן הוא מבחן כפול: א. מבחן טכני-פרוצדוראלי, דהיינו האם ניתנה לנאשם הזדמנות סבירה לחקור עדים מטעם התביעה, להביא ראיות מטעמו ולטעון טענותיו; ב. מבחן מהותי, שלפיו נבחנת השאלה האם קו ההגנה של הנאשם היה משתנה אם היה יודע שבית המשפט עלול להרשיעו במה שלא יוחס לו בכתב האישום [ראו למשל והשוו: ע"פ 5102/03 מדינת ישראל נ' קליין, בפסקאות 44-47 (4.9.2007) (להלן: "עניין קליין"); ע"פ 9256/04 נוי נ' מדינת ישראל, פ"ד ס(2) 172, 183-181, בפסקאות 11-13 (2005); ע"פ 8702/12 זאוי נ' מדינת ישראל, בפסקאות ל' ו-לו' לפסק-דין של כב' השופט (כתוארו אז) א' רובינשטיין (28.7.2013); עניין בן שטרית, בפסקה 77 לפסק-דין של כב' השופט צ' זילברטל; ע"פ 4190/13 סמואל נ' מדינת ישראל, בפסקאות 86-92 לפסק-דין של כב' השופט ד' ברק-ארז (להלן: "עניין סמואל"); ע"פ 3600/18 פלוני נ' מדינת ישראל, בפסקאות 102-105 לפסק-דין של כב' השופט ד' ברק-ארז (20.6.2019)].

שישית, ככלל, בפסיקה נקבע כי "עמידה בדרישה של 'הזדמנות סבירה להתגונן' אינה חייבת להתבטא באזהרה מפורשת של הנאשם... עם זאת, נקבע כי מקום שבו לא קיימת זיקה עניינית הדוקה בין התשתית הנטענת באישום לבין זו ששימשה יסוד להרשעה מתחזק הצורך באזהרה מפורשת בדבר הצורך להרחיב את מסגרת הגנתו של המערער" [עניין סמואל, בפסקה 89 לפסק-דין של כב' השופט ד' ברק-ארז; ע"פ

545/88 בן-עזרא נ' מדינת ישראל, פ"ד מג(316, 323 (1989); ע"פ 2463/90 מגירא נ' מדינת ישראל [(10.10.1991)].

שביעית, בפסיקה הובהר כי "ככל שהעובדות, שבגין מורשע נאשם בעבירה שונה מזו שיוחסה לו, נטענו כבר בכתב האישום, כך יקשה יותר על הנאשם לטעון כי נשללה ממנו ההזדמנות הסבירה להתגונן" (עניין בוכמן, בפסקה 25 והפסיקה הנוספת הנזכרת שם).

שמינית, במקרה דנן ובניגוד לנטען על ידי ב"כ הנאשמת בסיכומיו (למשל, בעמ' 150), בטי מסרה במפורש, הן בחקירתה במשטרה (נ/1) והן בעדותה במשפט (כעדת התביעה הראשונה), כבר בחקירתה הראשית ואף בחקירתה הנגדית, כי נתנה שוחד לנאשמים, כפי שיפורט להלן, אם כי לטענתה היה זה שלא מרצונה החופשי אלא מכיוון שנסחטה על ידי הנאשמים.

לענין זה, תחילה ראו, למשל, הודעת בטי בחקירתה במשטרה מיום 28.10.13, בעמ' 21, בשורות 509-511, שם היא מסרה כי "אני נתתי שוחד כדי לרצות אנשים מסוימים בהסתדרות המורים כדי להתפרנס".

בעדותה בבית המשפט, בטי חזרה ומסרה כי נתנה שוחד לנאשמים: ראו על כך, בין השאר, בחקירתה הראשית, בעמ' 132 לפרוטוקול הישיבה מיום 4.1.18, בשורות 10-11: "... ונאמר לי בפירוש שאני שותפה לדבר עבירה ואני חייבת לתת את הדין בנושא הזה של לתת שוחד ולקחת שוחד...", ובהמשך החקירה הראשית, בעמ' 220 בשורות 27-28: "...נתתי שוחד והם קיבלו שוחד", וכן בחקירתה הנגדית על ידי באת-כוחם דאז של הנאשמים, בעמ' 651 לפרוטוקול הישיבה מיום 12.2.18, בשורות 4-7: "... שיתפתי פעולה בעניין הזה שנתתי שוחד והם קיבלו שוחד ...".

תשיעית, במענה לכתב האישום ובמהלך המשפט, לרבות בעדותה, הכחישה הנאשמת (כמו גם הנאשם), באופן גורף ומכול וכול, כי היא או הוריה קיבלו מ-בטי טובות הנאה כלשהן בגין תפקידו ומעמדו של אביה-הנאשם בהסתדרות המורים וכיו"ר ארגון המורים לחינוך גופני.

הנאשמת אף הכחישה במפורש בעדותה בבית המשפט כי קיבלה שוחד מ-בטי; ראו, למשל, דברי הנאשמת בחקירתה הנגדית, בפרוטוקול הישיבה מיום 8.1.20, בעמ' 2775 בשורות 18-20 ובעמ' 2792 בשורות 14-19 וכן בעמ' 2888 לפרוטוקול הישיבה מיום 16.1.20 בשורות 19-31, בתשובותיה לשאלות ב"כ המאשימה בנוגע לקבלת שוחד מ-בטי: "... אם היית מבין את המבנה הארגוני של הסתדרות המורים היית רואה שלא יכולתי לא לגנוב ולא לסחוט ולא לקחת שוחד ולא שום דבר. זהו. אתה רוצה להתעקש על זה? תתעקש...".

עשירית, וגם לנוכח האמור לעיל, לרבות תשובתה של הנאשמת לעובדות שנטענו בכתב האישום והכחשתה הגורפת כאמור כי קיבלה מ-בטי שוחד או טובות הנאה כלשהן בקשר לתפקידו של אביה - קו ההגנה של הנאשמת לא היה משתנה גם אם היתה יודעת בוודאות כי עומדת על הפרק האפשרות החלופית של הרשעה בעבירה של לקיחת שוחד (או הפרת אמונים) או בעבירה של סיוע לכך.

133. למעשה, בא כוח הנאשמת לא הצליח לשכנע את בית המשפט כי לא היתה לנאשמת הזדמנות סבירה להתגונן מפני העבירה של לקיחת שוחד/סיוע ללקיחת שוחד ולא סיפק הסברים משכנעים מדוע לא התקיים בענייננו המבחן הכפול שנקבע בפסיקה בסוגיה זו.

וביתר פירוט, תחילה **באשר למבחן הראשון** מתוך המבחן הכפול, הוא המבחן **הטכני-פרוצדורלי**:

ראשית, לנוכח דבריה של עדת התביעה הראשונה, בטי, כבר בחקירתה הראשית ואף בתחילת חקירתה הנגדית, כי נתנה שוחד לנאשם ולנאשמת, **אין לומר כי לא היתה להגנה האפשרות לחקור** בעניין זה, של לקיחת שוחד (או של סיוע ללקיחת שוחד), **את בטי ויתר עדי התביעה**, על טענת בטי שנתנה שוחד לנאשמים; **ובפועל**, בטי וחלק מעדי התביעה האחרים **אכן נחקרו** על ידי ב"כ הנאשמים על טענת בטי כי נתנה להם טובות הנאה בגין תפקידו הבכיר של הנאשם בהסתדרות המורים.

שנית, בוודאי שההגנה יכולה היתה להביא **ראיות הגנה** (נוספות) לעניין זה, ככל שמצאה לנכון, בשים לב לאמור לעיל וגם לכך שהן הנאשם (שהיה עד ההגנה הראשון) והן הנאשמת (שהיתה עדת ההגנה השניה) נחקרו במפורש במהלך עדויותיהם על לקיחת שוחד מ-בטי, בחקירתם הנגדית על ידי ב"כ המאשימה.

שלישית, בפועל, **הסניגור התייחס, במפורש ובהרחבה, לסוגיה זו** של ההזדמנות הסבירה להתגונן מפני עבירת השוחד, **הן במהלך החקירה הנגדית של הנאשמים והן ובעיקר בסיכומיו**, בכתב ובע"פ.

אשר למבחן השני והעיקרי, הוא המבחן **המהותי - למעשה, קו ההגנה של הנאשמת לא היה משתנה** אם התביעה היתה מצהירה במפורש בתחילת המשפט כי היא תבקש לחלופין להרשיע את הנאשמת בעבירה של לקיחת שוחד או של סיוע ללקיחת שוחד, חלף סחיטה באיומים, וזאת **לנוכח** הכחשתה הגורפת של הנאשמת כי קיבלה מ-בטי שוחד או שקיבלה שלא כדין מ-בטי טובות הנאה כלשהי בקשר לתפקידו של אביה-הנאשם בהסתדרות המורים וכיו"ר ארגון המורים לחינוך גופני.

134. **מכל המקובץ לעיל עולה כי במקרה דנא התקיים המבחן הכפול שנקבע בפסיקה לענייננו; ומכאן, שהיתה לנאשמת הזדמנות סבירה להתגונן מפני העבירה של לקיחת שוחד, או לפחות מפני העבירה של סיוע ללקיחת שוחד** שבה מבקשת המאשימה (לחלופין) להרשיע את הנאשמת.

(5) השאלה החמישית שבמחלוקת: האם הוכחו העבירות החלופיות של לקיחת שוחד והפרת אמונים/סיוע והאם ובמה יש להרשיע את הנאשמת?

יסודות העבירה של לקיחת שוחד - כללי

135. סעיף 290(א) לחוק העונשין, שכותרתו היא **"לקיחת שוחד"**, קובע כי: "עובד הציבור הלוקח שוחד בעד פעולה הקשורה בתפקידו, דינו - מאסר עשר שנים".

כפי שהובהר בפסיקה ובספרות, "שוחד" הוא טובת הנאה אשר עובד ציבור משיג כתוצאה ישירה של מעילה בתפקידו. עבירת השוחד היא עסקת **"תן וקח"**, quid pro quo, "זה תמורת זה" - אשר בבסיסה קשר פסול בין פעולותיו והחלטותיו של עובד הציבור ובין טובות הנאה אשר יצמחו לעובד הציבור לוקח השוחד וכן לנותן השוחד. עבירת השוחד נועדה להגן על טוהר המידות של עובדי הציבור ועל פעילותם התקינה של המנהל הציבורי ושל מוסדות השלטון, לבל תושפע מקבלת טובות הנאה, ועל אמון הציבור במערכת השלטון [ראו למשל והשוו: ע"פ 8027/04 אלגריסי נ' מדינת ישראל, בפסקה 6 (23.2.2006) (להלן: **"עניין אלגריסי"**); ע"פ 6916/06

אטיאס נ' מדינת ישראל, בפסקה 7 (29.10.2007) (להלן: "עניין אטיאס"); ע"פ 766/07 כהן נ' מדינת ישראל, בפסקה 13 (19.11.2007) (להלן: "עניין כהן"); ע"פ 4456/14 קלנר נ' מדינת ישראל, בעמ' 41 (29.12.2015) (להלן: "פרשת הולילנד"); עניין גפסו, בפסקה 18; מרדכי קרמניצר וליאת לבנון, עד היכן תורחב עוד עבירת השוחד" עלי משפט א 369, 371 (התשס"א).

היסוד העובדתי

136. **היסוד העובדתי של העבירה של לקיחת שוחד הוא בן שלושה רכיבים** מצטברים: **א.** על לוקח השוחד להיות "עובד ציבור"; **ב.** על עובד הציבור ליטול מתת המהווה שוחד; **ג.** נטילת המתת היא בעד פעולה הקשורה בתפקידו של עובד הציבור, דהיינו - קיומו של קשר סיבתי עובדתי בין המתת ובין אותה פעולה [ראו למשל והשוו: ע"פ 3165/97 זילברמן נ' מדינת ישראל, פ"ד נב(3) 465, 469 (1998) (להלן: "עניין זילברמן"); עניין אלגריסי, בפסקה 7; עניין כהן, בפסקה 15; פרשת הולילנד, בעמ' 43; עניין גפסו, בפסקה 19; עניין בר, בפסקה 15].

עובד ציבור

137. **אשר לרכיב הראשון, המונח "עובד ציבור" מוגדר בחוק העונשין, בסעיף 34 כד לחוק העונשין, בצורה רחבה, והוא כולל, בין היתר: "... (10) נושא משרה או תפקיד על פי חיקוק, בין במינוי, בין בבחירה ובין בהסכם, אף אם איננו אחד מעובדי הציבור המנויים בפסקאות (1) עד (9) ...".**

חשוב מכך לענייננו, בנוגע לעבירה של לקיחת שוחד הרחוב המחוקק אף יותר את ההגדרה של עובד ציבור, ובסעיף 290(ב) לחוק נקבע כי "בסעיף זה, 'עובד הציבור' - לרבות עובד של תאגיד המספק שירות לציבור" [על כך ראו למשל והשוו: ד"נ 35/79 יהודה יפת נ' מדינת ישראל, פ"ד לד(2) 197 (1979); עניין וינטראוב; ע"פ 10735/04 גולדמן נ' מדינת ישראל (20.2.2006); דנ"פ 10987/07 מדינת ישראל נ' ברק כהן, פ"ד סג(1) 644 (2009)].

"מתת"

138. **אשר לרכיב השני - "המתת" - בחוק ניתנה הגדרה רחבה של "דרכי השוחד", כמפורט בסעיף 293, הקובע כי: "אין נפקא מינה בשוחד -**

- (1) אם היה כסף, שווה כסף, שירות או טובת הנאה אחרת;
- (2) אם היה בעד עשיה או בעד חדילה, השהיה, החשה, האטה, העדפה או הפליה לרעה;
- (3) אם היה בעד פעולה מסוימת או כדי להטות למשוא פנים בדרך כלל;
- (4) אם היה בעד פעולה של הלוקח עצמו או בעד השפעתו על פעולת אדם אחר;
- (5) אם ניתן מידי הנותן או באמצעות אדם אחר; אם ניתן לידי הלוקח או לידי אדם אחר בשביל הלוקח; אם לכתחילה או בדיעבד; ואם הנהנה מן השוחד היה הלוקח או אדם אחר;
- (6) אם תפקידו של הלוקח היה של שררה או של שירות; אם היה קבוע או זמני

ואם כללי או לענין מסוים; אם מילוי היה בשכר או בלי שכר, אם בהתנדבות או תוך קיום חובה;
(7) אם נלקח על מנת לסטות מן השורה במילוי תפקידו או בעד פעולה שעובד הציבור היה חייב לעשותה על פי תפקידו".

כמו כן, רכיב ה"מתת" התפרש בפסיקה פרשנות תכליתית רחבה ככל מתת "מושחת" או טובת הנאה אסורה, בכל אחת מהדרכים הרבות המנויות בסעיף 293 לחוק [ראו למשל והשוו: ע"פ 471/88 יער נ' מדינת ישראל, פ"ד מג(2) 141, 144 (1989); עניין אטיאס, בפסקה 10; ע"פ 4148/96 מדינת ישראל נ' גנות, פ"ד נ(5) 367, 375-379 (1996) (להלן: "עניין גנות"); עניין גפסו, בפסקה 27].

בעד פעולה הקשורה בתפקידו

139. גם הרכיב השלישי - "בעד פעולה הקשורה בתפקידו" - התפרש בפסיקה פרשנות תכליתית מרחיבה ולפיה הוא כולל לא רק פעולות הנעשות מתוקף הסמכות הפורמאלית של עובד הציבור, כי אם גם פעולות הנעשות תוך שימוש ביכולת, בקשרים או בהשפעה הנובעים מעבודתו של עובד הציבור או מתוקף תפקידו או כהונתו, ובלבד כאמור שיש קשר סיבתי עובדתי ("בעד") בין המתת ובין אותה פעולה [ראו למשל והשוו: ע"פ 534/78 קוביליו נ' מדינת ישראל, פ"ד לד(2) 302, 281 (1979); עניין זילברמן, בעמ' 470; ע"פ 150/88 לוי נ' מדינת ישראל, פ"ד מב(2) 650, 654-655 (1988); ע"פ 355/88 לוי נ' מדינת ישראל, פ"ד מג(3) 221, 228 (1989); ע"פ 5822/08 טרייטל נ' מדינת ישראל, בפסקה 28 (12.3.2009); עניין גפסו, בפסקה 26; עניין בר, בפסקה 55].

כפי שהוטעם בפסיקה, קיימת חזקה עובדתית כפולה, אם כי היא כמובן ניתנת לסתירה, הן באשר ליסוד ה"בעד פעולה הקשורה בתפקידו" והן באשר למודעות לו, ולפיה "עצם מתן טובת הנאה לעובד ציבור מאדם הנמצא עמו בקשר רשמי, נעשית בשל תפקידו ובעד פעולה הקשורה לתפקיד זה" [עניין בר, בפסקה 78; ע"פ 1977/99 בן עטר נ' מדינת ישראל, פ"ד נג(4) 695, 710-711 (1999) (להלן: "עניין בן עטר")].

עוד נקבע בפסיקה כי "יחסי ידידות וחברות בין הנותן למקבל אינם מהווים כשלעצמם חיסיון מפני הרשעה בעבירת שוחד ... הכלל הוא כי עובד ציבור אינו רשאי לקבל טובת הנאה, אף מידיד, כל עוד קיים מגע כלשהו ביניהם במסגרת תפקידו של עובד הציבור" (עניין גנות, בעמ' 376-378; עניין אטיאס, בפסקאות 29-31).

היסוד הנפשי

140. **היסוד הנפשי** בעבירת השוחד הוא **מודעות** בפועל (או לפחות עצימת עיניים) של עובד הציבור נוטל המתת להתגבשות רכיבי היסוד העובדתי של העבירה, לרבות זאת שהמתת ניתנת בעד עשיית פעולה הקשורה בתפקידו. אולם, אין נפקא מינה אם עובד הציבור היה מודע לטיבה של הפעולה כקבלת שוחד אם לאו. לשון אחרת, מודעותו של עובד הציבור נדרשת לרכיבים העובדתיים של עבירת השוחד ואין הכוונה למודעות להשלכות המשפטיות של המעשה. זאת ועוד, כאמור, על פי הפסיקה קיימת **חזקת מודעות**, הניתנת אומנם לסתירה, לקיום קשר סיבתי בין המתת לפעולת עובד הציבור כאמור ביסוד העובדתי [ראו סעיפים 19-20 לחוק העונשין וכן ראו למשל והשוו: עניין בן עטר, בעמ' 711; עניין אלגריסי, בפסקאות 7 ו-15; עניין אטיאס, בפסקה 32; ע"פ 5083/08 בניזרי נ' מדינת ישראל, בפסקה 51 (24.6.2009); עניין גפסו,

בפסקה 19; עניין בר, בפסקאות 46 ו-61.

סיוע ללקיחת שוחד

141. **סעיף 31 לחוק העונשין**, אשר דן בעניינו של "מסייע" לדבר עבירה, קובע כי "מי אשר, לפני עשיית העבירה או בשעת עשייתה, עשה מעשה כדי לאפשר את הביצוע, להקל עליו או לאבטח אותו, או למנוע את תפיסת המבצע, גילוי העבירה או שללה, או כדי לתרום בדרך אחרת ליצירת תנאים לשם עשיית העבירה, הוא מסייע"; ואילו סעיף 32 לחוק קובע כי, ככלל, למעט חריגים שאינם רלוונטיים לענייננו, העונש המרבי בגין סיוע לדבר עבירה הוא מחצית מהעונש המרבי שנקבע לעניין המבצע העיקרי.

כפי שהובהר בפסיקה ובספרות, **ההתנהגות של המסייע** מתאפיינת בתרומה משנית לביצועה של העבירה העיקרית. מדובר בהשתתפות עקיפה של הנאשם בהגשמת הרעיון העברייני. המסייע אינו שותף לתכנית העבריינית בדבר ביצועה של העבירה, אלא הוא גורם משני בהוצאתה אל הפועל, בלא שייטול חלק בהתווייתה. המסייע ממלא תפקיד זוטא בהגשמת היסוד העובדתי של העבירה על ידי המבצע הישיר. כמו כן, אין צורך להראות כי ההתנהגות המסייעת הייתה אפקטיבית, או כי ללא הסיוע לא הייתה העבירה מתבצעת. די להראות כי הסיוע יכול היה לסייע להגשמתה של העבירה העיקרית. המסייע אינו הוגה את התכנית העבריינית, אלא תפקידו לסייע בהתממשותה, גם אם באופן שולי, אך מבחינת הרכיב ההתנהגותי נדרשת הוכחת "מעשה" כלשהו [ראו למשל והשוו: ע"פ 4317/97 פוליאקוב נ' מדינת ישראל, פ"ד נג' (1) 307, 289 (1999); ע"פ 9826/05 מחאג'נה נ' מדינת ישראל, בפסקה 8 (2008) (להלן: "עניין מחאג'נה"); ע"פ 6522/10 זהבי נקר נ' מדינת ישראל [פורסם בנבו] (2013); ע"פ 2219/14 פלוני נ' מדינת ישראל (16.11.2014) (להלן: "עניין פלוני"); גבריאל הלוי תורת דיני העונשין, כרך ב', עמ' 793 (תשס"ט); ש"ז פלר יסודות דיני עונשין כרך ב', עמ' 237 (תשמ"ז) (להלן: "פלר, יסודות דיני עונשין"); יורם רבין ויניב ואקי דיני עונשין, כרך א', עמ' 558-566 (תשע"א)].

אשר ליסוד הנפשי, נדרשת הוכחת **מודעות לכל רכיבי היסוד העובדתי של הסיוע**. כמו כן, נדרשת **מודעות לביצוע העבירה העיקרית**, או למצער יש להוכיח כי התעורר אצל המסייע חשד ממשי לביצוע העבירה, **שאותו הוא נמנע מלברר**. לבסוף, לצורך הוכחת היסוד הנפשי יש להראות כי לנאשם הייתה **מטרה לסייע לעבירה העיקרית**, או לכל הפחות כי **צפה, ברמה של קרבה לוודאות, את האפשרות שהתנהגותו תסייע לביצוע העבירה העיקרית** (עניין מחאג'נה, בפסקה 9; עניין פלוני, בפסקה כ"ד).

מן הכלל אל הפרט

142. **במקרה דנן**, כזכור, **גרסתה של בטי - הן בחקירתה במשטרה והן בעדותה בבית המשפט - היתה מורכבת משני חלקים: האחד, שלפיו נתנה שוחד לנאשמים; והחלק השני, שלפיו עשתה כן שלא מרצונה הטוב והחופשי**, כי אם בשל איומי הנאשמים שפרנסתה תיפגע וסחיטתה על ידם. למעשה, על בסיס גרסה זו של בטי, על שני חלקיה, ייחסה המאשימה לנאשמים בכתב האישום הן עבירה של קשירת קשר לסחיטה באיומים והן עבירה של סחיטה באיומים שהביאה לידי מעשה. המאשימה גם ביקשה, לאורך המשפט ובסיכומיה, ליתן אמון בגרסתה האמורה של בטי במלואה. אך בפועל, רק חלקה הראשון של גרסת בטי היה מהימן בעיניי והוכח על ידי המאשימה, מעבר לספק סביר, בהיותו נתמך היטב בראיות חיצוניות אמינות ומשכנעות המהוות לכל הפחות ראיות סיוע בעלות משקל גבוה - הגם שבהתאם לסעיף 296

לחוק העונשין ולפסיקה הנזכרת לעיל, בעבירות שוחד די בעדות יחידה ואין נדרש סיוע לעדותו של עד מדינה או חיזוק לעדותו של "עד מדינה לשיטתו" או של שותף לדבר עבירה; ואילו לגבי החלק השני של הגרסה, עדותה של בטי לא היתה מהימנה ולא נתמכה בראיות חיצוניות - לא בראיות מהימנות המהוות סיוע ואף לא בחיזוקים ראיתיים מהימנים ומשכנעים.

143. **אשר לרכיבי היסוד העובדתי, לא יכולה להיות מחלוקת לגבי קיום הרכיב הראשון - הנאשם הוא "עובד ציבור",** בשים לב בעיקר להוראת סעיף 290(ב) לחוק העונשין וכן להגדרת המונח "עובד הציבור" בסעיף 34 כד לחוק **ובשים לב** לפסיקה ביחס לפרשנות המונח "עובד ציבור", במיוחד בנוגע לעבירות השוחד כמצוין לעיל בפסקה 137. כמו כן, למעשה, הסניגור כלל לא חלק על היותו של הנאשם "עובד ציבור". **על כן, אין מקום להרחיב בעניין זה.**

גם הרכיב השני, של ה"מתת", הוכח מעבר לספק סביר - לנוכח ההגדרה הרחבה של "דרכי השוחד" אשר בסעיף 293 לחוק העונשין, הכוללות, בין היתר, מתן "כסף, שווה כסף, שירות או טובת הנאה אחרת" כאמור בפסקה (1) לסעיף האמור בחוק, וכן לנוכח תכלית עבירת השוחד והפרשנות התכליתית הרחבה שניתנה לעבירת השוחד בפסיקה, כמצוין לעיל.

נוסף על כך, הוכח מעבר לספק סביר גם הרכיב השלישי של הקשר הסיבתי - "בעד פעולה הקשורה בתפקידו" של הנאשם כעובד ציבור - לנוכח הזרמת העבודה על ידי הנאשם ל-בטי, הן מהסתדרות המורים שבה היה בתפקיד בכיר והן מארגון המורים לחינוך גופני שבראשו עמד. זאת, בשים לב גם להוראת סעיף 293(7) לחוק, שלפיה "אין נפקא מינה בשוחד" אם "נלקח על מנת לסטות מן השורה במילוי תפקידו או בעד פעולה שעובד הציבור היה חייב לעשותה על פי תפקידו".

בפועל, במקרה דנן, החזקה העובדתית הכפולה כמצוין לעיל בפסקה 139, לרבות חזקת המודעות של הנאשמת, **לא נסתרה, כי אם להיפך, היא נתמכה בראיות משכנעות ומספיקות, כמפורט לעיל.**

144. **מהמקובץ לעיל עולה, אפוא, כי מהראיות שהובאו במשפט הוכחו, מעבר לספק סביר, הן היסוד העובדתי של עבירת לקיחת השוחד, על שלושת רכיביו הנ"ל, והן היסוד הנפשי, דהיינו - הוכח כי הנאשמת (כמו הנאשם) נטלה שוחד מ-בטי.**

145. אוסיף כאן, אם כי למעלה מן הצורך, כי **כפי שטענה המאשימה בסיכומיה המשלימים בכתב, אכן "הראיות הנוספות שהוצגו בבית המשפט" מוכיחות את אשמת הנאשמת "גם בהתעלם מעדותה של בטי"; והכוונה כאן היא להרשעת הנאשמת בעבירה של לקיחת שוחד/סיוע על סמך המשקל המצטבר של הראיות הבאות: א. הראיות החפציות האוטנטיות שהוגשו על ידי המאשימה, ובעיקר: תוכן תכתובת המיילים (ת/1ד), השיק (ת/1ב), מכתב בלוש לבטי (ת/1טו) ובמיוחד טבלאות ההתחשבות (וביניהן ת/1 ו-ת/1ג); ב. העדויות שהיו מהימנות בעיניי, ובמיוחד עדותו של בלוש ועדותה של אתי אזולאי וכן עדותה של מוניק שאף היא היתה מהימנה בעיניי אם כי בעיקרה ולא במלואה; ג. התנהגותה המפלילה של הנאשמת, כמפורט לעיל בפסקאות 64 ו-68; ד. תוכן חלק מאמרותיה של הנאשמת בחקירתה במשטרה (ת/5-ת/7), כמפורט לעיל, שאותו כאמור יש להעדיף על תוכן עדותה הכבושה, מקום שהיו סתירות בגרסתה בין דברים מפלילים שאישרה בחקירתה ובין הדברים הכבושים שמסרה בעדותה, ללא הסבר סביר ומהימן לסתירות ולכבישת גרסתה; ה. העובדה כי לנאשמת לא היו הסברים סבירים ומהימנים לראיות**

המפלילות נגדה.

זאת, שכן, כידוע, ניתן להרשיע נאשם אף על סמך ראיות נסיבתיות בלבד - אם הן מובילות למסקנה הגיונית אחת בדבר אשמתו של הנאשם, לאחר שבית המשפט בחן את מכלול הראיות הנסיבתיות ואת הסבריו של הנאשם, במבחני ההיגיון ועל סמך ניסיון החיים, ומצא שהמסקנה ההגיונית האחת והיחידה העולה מהראיות היא המסקנה המרשיעה את הנאשם. הדרך המקובלת להסקת מסקנות בהתבסס על ראיות נסיבתיות, היא לפי "המבחן התלת שלבי": "ראשית, על בית המשפט לבחון כל ראיה נסיבתית, בפני עצמה, ולקבוע האם ניתן להשתית על אותה ראיה ממצאים עובדתיים. בשלב השני, יש לבחון, האם מסכת הראיות בכללותה מקימה מסקנה לכאורית, לפיה הנאשם אחראי למעשים המיוחסים לו. למסקנה לכאורית זו, ניתן להגיע על יסוד צירופן של מספר ראיות נסיבתיות, גם יחד, תוך הערכה מושכלת של הראיות הללו, ובהתבסס על ניסיון החיים ועל השכל הישר. לבסוף, בשלב השלישי, ולאחר שהוכחה, לכאורה, אשמתו של הנאשם, עובר הנטל הטקטי אל כתפיו ועליו להציע הסבר חלופי לראיות הנסיבתיות, הסבר אשר עשוי להטיל ספק סביר בהנחה המפלילה העומדת נגדו... ספק סביר עשוי להתעורר מן הראיות הנסיבתיות, כאשר ניתן להסיק מהן מסקנה הגיונית וסבירה, המתיישבת, בנסיבות העניין, עם חפותו של הנאשם, מסקנה אשר ההסתברות לקיומה אינה קלושה, ויש לה אחיזה בחומר הראיות...". [ע"פ 2460/15 ג'בארין נ' מדינת ישראל, בפסקאות 51-52 לפסק-דין של כב' השופט א' שהם (4.5.2016) (להלן: "עניין ג'בארין"); וראו גם: ע"פ 2279/15 בורוהוב נ' מדינת ישראל, בפסקה 14 לפסק-דין של כב' השופט א' שהם (31.1.2016); עניין נמר, בפסקאות 31-32 לפסק-דין של כב' השופט ס' ג'ובראן (1.2.2016); ע"פ 8962/12 נחמיאס נ' מדינת ישראל, בפסקאות 19-21 לפסק-דין של כב' השופט א' שהם (31.8.2016); ע"פ 2697/14 חדאד נ' מדינת ישראל, בפסקאות 73-75 לחוות דעתו של כב' השופט ס' ג'ובראן (6.9.2016); ע"פ 8808/14 פחימה נ' מדינת ישראל, בפסקה 41 לחוות דעתו של כב' השופט צ' זילברטל (10.1.2017); ע"פ 2960/14 חזן נ' מדינת ישראל, בפסקה 13 לפסק-דין של כב' השופטת ע' ברון (18.1.2017)]. בעניין השלב השלישי דלעיל נקבע כי ההסבר אשר מועלה על ידי הנאשם צריך להיות בעל אחיזה סבירה בחומר הראיות ולא תיאורטי גרידא [ראו למשל והשוו: ע"פ 6392/13 מדינת ישראל נ' קריאף, בפסקה 100 לפסק-דין של כב' השופט נ' סולברג (21.1.2015); ע"פ 1081/14 צעלוק נ' מדינת ישראל, בפסקה 58 לפסק-דין של כב' השופט סולברג (18.12.2016)]. עוד נקבע בפסיקה כי אף אם הנאשם אינו מספק הסבר המקים ספק סביר בדבר אשמתו, על בית המשפט לבחון, ביוזמתו, סבירותה של אפשרות אחרת אשר עולה ממכלול הראיות ותומכת בחפותו של הנאשם, גם אם היא אינה מתיישבת עם קו ההגנה שננקט על ידו [ע"פ 1888/02 מדינת ישראל נ' מקדאד, פ"ד נו(5) 221, 228 (2002); ע"פ 2661/13 יחיב נ' מדינת ישראל, בפסקה 39 לפסק-דין של כב' השופט ס' ג'ובראן (18.2.2014); ע"פ 5706/11 רון נ' מדינת ישראל, בפסקה 121 לפסק-דין של כב' השופט א' שהם (11.12.2014); עניין ג'בארין, בפסקה 52 לפסק-דין של כב' השופט א' שהם; ע"פ 4506/15 בר נ' מדינת ישראל, בפסקה 60 לפסק-דין של כב' השופט נ' סולברגבעניין האישום הרביעי(11.12.2016)].

במקרה דנן, אוסיף בקצרה וכאמור מעבר לנדרש, כי גם אם אתעלם מעדותה של בטי ומעדות בנה-אודי, ניתן לומר שהראיות האחרות שהובאו במשפט על ידי המאשימה, כמפורט לעיל, מהוות, בשים לב גם לגרסתה הבלתי סבירה והבלתי מהימנה של הנאשמת, ראיות נסיבתיות המובילות למסקנה הגיונית אחת

ויחידה בדבר הוכחת אשמתה של הנאשמת בלקיחת שוחד, מעבר לספק סביר.

146. **אומנם, להלכה, ניתן היה להרשיע (גם) את הנאשמת בעבירה של לקיחת שוחד, כמבצעת עיקרית, בצוותא עם הנאשם - ולא רק בסיוע לנאשם בלקיחת שוחד - למרות שרק הנאשם היה "עובד ציבור"** [ראו סעיפים 29 ו-34 לחוק העונשין; כן ראו למשל והשוו: ע"פ 6914/04 פיינברג נ' **מדינת ישראל**, פ"ד נט(6) 49, בפסקה 33 (2005); ע"פ (מרכז) 5755-05-18 **מדר נ' מדינת ישראל**, בעמ' 15 (28.6.2009); ע"פ 2247/10 **ימיני נ' מדינת ישראל**, פ"ד סד(2) 666, בפסקה 32 (2011); בש"פ 5984/18 **פלוגי נ' מדינת ישראל**, בפסקה 12 (14.8.2018); **פלר, יסודות בידי עונשין** בעמ' 303].

אולם, ככלל, לבית המשפט מסור שיקול דעת האם יש מקום להרשיע, באופן חריג, נאשם בגין עבירה שהוכחה במשפט אך לא יוחסה לו בכתב האישום, גם כשהיא נשענת על עובדות שנטענו בכתב האישום ושהוכחו. במקרים חריגים אלו התנאי ההכרחי להרשעה הוא כי בית המשפט שוכנע שהיתה לנאשם הזדמנות סבירה להתגונן; נוסף על כך, מקום שמדובר בהרשעה בעבירה החמורה מזו שיוחסה בכתב האישום, בית המשפט לא יטיל עונש החמור מזה שניתן היה להטיל בגין העבירה שבכתב האישום.

לשון אחרת, כאמור, גם כשלנאשם היתה הזדמנות סבירה להתגונן, לבית המשפט נתון **שיקול דעת האם** בנסיבות המקרה הקונקרטי **קיימת הצדקה להרשיע**, באופן חריג, את הנאשם בעבירה שלא יוחסה לו בכתב האישום; ויש לבחון סמכות חריגה זו **בזהירות מיוחדת** וליישמה **בצמצום ובריסון**, **בשים לב למכלול הנסיבות** בכל מקרה לגופו [ראו למשל והשוו: **דנ"פ משולם**, בעמ' 198, 200; ע"פ 431/92 **ויטמן נ' מדינת ישראל**, בפסקאות 9-10 (13.10.1993); ע"פ 4977/92 **ג'ברין נ' מדינת ישראל**, פ"ד מז(2) 690, 695-700 (1993); **עניין קליין**, בפסקה 43].

147. **בנסיבות הכוללות של המקרה דנן, החלטתי שלא להרשיע את הנאשמת בעבירה של לקיחת שוחד כמבצעת עיקרית בצוותא עם הנאשם, אלא להרשיעה אך בעבירה של סיוע ללקיחת שוחד. זאת, מהטעמים שיובהרו להלן:**

כאמור, **בחקירתה במשטרה הנאשמת הוזהרה** אך בגין היותה חשודה **בסיוע ללקיחת שוחד**.

בכתב האישום כלל לא נזכרה העבירה של לקיחת שוחד (וגם לא עבירה של סיוע ללקיחת שוחד); **ורק בסיכומיה עתרה המאשימה, לחלופין, להרשיע את הנאשמת בעבירה של סיוע ללקיחת שוחד ולהפרת אמונים** (ראו עמ' 36 לסיכומים המשלימים בכתב); בנסיבות העניין **היתה המאשימה מיטיבה לעשות אילו** הודיעה כבר בדברי הפתיחה או במהלך עדותה של בטי, במיוחד לאחר שהחלו להתגלות סתירות מהותיות בעדותה בעיקר בעניין טענת הסחיטה על ידי הנאשמים, כי המאשימה תעתור, לחלופין, להרשיע את הנאשמים בעבירה של לקיחת שוחד, וכך לא נעשה.

כמו כן, כזכור, רק הנאשם הוא "עובד ציבור" ואילו הנאשמת אינה "עובדת ציבור".

מלבד הנסיעה חנים למרוקו, של הנאשמת יחד עם אמה חמדה, יתר החופשות ש-בטי מימנה באופן מלא או חלקי עבור משפחתה של הנאשמת, היו חופשות פרטיות של הוריה, הנאשם ואשתו, ולא חופשות פרטיות של הנאשמת (או של בעלה וילדיה).

מהראיות עולה כי מעורבותו של הנאשם ותפקידיו הבכירים, הן בהסתדרות המורים והן כיו"ר ארגון המורים לחינוך גופני, הם שעמדו ביסוד ההסכמה שאלה הגיעו בטי והנאשמת בדבר השותפות ביניהן.

חרף האמור לעיל, בפועל הנאשם הורשע אך בעבירה של הפרת אמונים, ולא בעבירה של לקיחת שוחד - **לאחר שקיבל את הצעת בית המשפט**, כמצוין לעיל, שהועלתה בפני הצדדים בטרם גיבש בית המשפט את דעתו ביחס לשאלה האם היתה לנאשמים הזדמנות סבירה להתגונן מפני העבירה של לקיחת שוחד.

מכיוון שכאמור הנאשמת הוזהרה בחקירתה במשטרה אך בגין "סיוע בלקיחת שוחד" ומכיוון שבחקירתה הנגדית של הנאשמת על ידי ב"כ המאשימה היא נחקרה בגין סיוע לנאשם בלקיחת שוחד - ספק בעיניי אם היתה לנאשמת הזדמנות סבירה להתגונן כדבעי מפני העבירה של לקיחת שוחד כמבצעת עיקרית (בצוותא עם הנאשם), בהבדל מאשר כמסייעת; בעוד שלגבי הסיוע לנאשם בלקיחת שוחד בוודאי שהיתה לה הזדמנות סבירה להתגונן; וכמצוין לעיל, את הסמכות החריגה להרשיע נאשם בעבירה שלא יוחסה לו בכתב האישום יש לבחון בזהירות וליישמה בצמצום ובריסון.

חשוב מכך, אין זה ראוי כי בית המשפט ירשיע את הנאשמת בעבירה חלופית (שאינה נזכרת בכתב האישום) אשר היא **חמורה יותר מזו שבה מבקשת המאשימה להרשיעה (לחלופין)**, דהיינו - בעבירה של לקיחת שוחד **כמבצעת עיקרית** (בצוותא עם הנאשם), **בעוד שהמאשימה עתרה להרשיע את הנאשמת (לחלופין) אך בסיוע**.

הפרת אמונים

148. **אשר לעבירה של הפרת אמונים**, שבה כזכור הורשע הנאשם כמצוין לעיל, ושגם בסיוע לה (סיוע להפרת אמונים) עותרת המאשימה להרשיע את הנאשמת, נוסף על הרשעתה בסיוע ללקיחת שוחד - אומנם ברי כי מעשה לקיחת שוחד ואף סיוע ללקיחת שוחד, מהווה מיניה וביה גם מעשה הפרת אמונים. אולם, **אין זה ראוי כמדיניות משפטית כי תהיה הרשעה כפולה בגין אותן עובדות הן בעבירה של סיוע ללקיחת שוחד והן בעבירה של סיוע להפרת אמונים**, שיסודותיהן נבלעים אלה באלה. **אכן**, על פי הדין, בית המשפט **מוסמך** להרשיע נאשם "בשל כל אחת מן העבירות שאשמתו בהן נתגלתה מן העובדות שהוכחו לפניו" והאיסור בחוק הוא רק על ענישה כפולה בגין מעשה אחד, כפי שנקבע בסעיף 186 לחסד"פ; **אך**, כידוע, בית המשפט העליון מתח לא אחת ביקורת על הרשעה בריבוי עבירות הנובעות ממעשה אחד [ראו למשל והשוו: ע"פ 406/72 **שניר נ' מדינת ישראל**, פ"ד כח(1) 234, 237 (1973); ע"פ 51/76 **ראובן נ' מדינת ישראל**, פ"ד ל(3) 14, 17 (1976); בש"פ 5284/91 **לויאן נ' מדינת ישראל**, פ"ד מו(1) 156, 160 (1991); **קדמי, על סדר הדין בפלילים**, עמ' 924], וזאת לרבות ובפרט כשמדובר בהרשעה הן בשוחד והן בהפרת אמונים בגין אותו מעשה (ראו למשל: ע"פ 511/73 **יחזקאל נ' מדינת ישראל**, פ"ד כט(1) 32, 34 (1974); והשוו: ת"פ (מח' ת"א) 40039/01 **מדינת ישראל נ' דנון**, בעמ' 21 (12.3.2007)).

149. **אכן, בפועל, נוצר מצב אנומלי**, לפחות לכאורה, שכן **בגין אותן עובדות שהוכחו** מבין העובדות **שיוחסו לשני הנאשמים** בכתב האישום, **הנאשם הורשע כזכור אך בעבירה של הפרת אמונים, ואילו הנאשמת תורשע בעבירה חמורה יותר, של סיוע לנאשם בלקיחת שוחד**. אולם, **כמו בכל הסדר טיעון המתייחס לתיקון מקל של כתב האישום המקורי, כך גם במקרה דנן, והמצב האנומלי נובע מההסדר המקל שהושג בעניינו של הנאשם בלבד**, בעקבות הצעת בית המשפט שהופנתה (בתום שמיעת הסיכומים

המשלימים) לשני הנאשמים כאחד ושאותה השכיל לקבל רק הנאשם ובכך נחסכה ממנו ההרשעה בעבירה של לקיחת שוחד; ואילו הנאשמת כזכור דחתה את הצעת בית המשפט וזו כמובן זכותה ואף תעמוד לה הזכות לערער על הרשעתה.

(6) השאלה השישית שבמחלוקת: האם יש לקבל את עתירת המאשימה להרשיע את הנאשמת גם בגין עובדות שלא נטענו בכתב האישום?

150. כזכור, **המאשימה ביקשה להרשיע** את הנאשמת בעבירות שיוחסו לה בכתב האישום (בעיקר סחיטה באיומים) ולחלופין בעבירות של סיוע ללקיחת שוחד ולהפרת אמונים, **וזאת גם בגין עובדות שלא נטענו בכתב האישום**, אשר לטענת המאשימה הוכחו במהלך המשפט והן מהוות עבירות כאמור מצדה של הנאשמת, וזאת בנוסף להרשעתה בעבירות אלו בגין עובדות שנטענו בכתב האישום.

כך, למשל, בכתב האישום לא נטען דבר בעניין שיינברג, בעניין השיט חנים של הנאשם ורעייתו בחברת מנו ספנות, או בעניין חלק מהחופשות שלהם בחו"ל - כגון בסין, במלטה ובסלובניה - שלגביהם הובאו על ידי המאשימה ראיות במהלך המשפט והיא ביקשה להרשיע גם בגין את הנאשמים.

151. **בנסיבות המקרה דנן החלטתי לדחות את עתירת המאשימה בעניין זה וזאת מהסיבות הבאות:**

ראשית, מאחר שאין מדובר בעובדות שלא היו ידועות למאשימה עת הוגש כתב האישום, כי אם בעובדות שלגביהן היתה התייחסות בחומר החקירה, ואף על פי כן המאשימה לא מצאה לנכון לכלול אותן בכתב האישום.

שנית, הואיל והמאשימה לא הודיעה על כוונתה לבקש להרשיע את הנאשמת בגין אותן עובדות, שלא נטענו בכתב האישום, בשלב מוקדם במשפט, לא בדברי הפתיחה ולא בתחילת פרשת התביעה או במהלכה, כי אם רק במהלך פרשת ההגנה ובעיקר בסיכומים.

שלישית, מכיוון שאין מדובר בעובדות אשר מהוות אחת מהעבירות שיוחסו לנאשמת בכתב האישום (שהן, כזכור, סחיטה באיומים וקשירת קשר לביצוע פשע של סחיטה באיומים), אלא מדובר בעובדות המהוות, לטענת המאשימה, עבירות שאף הן לא יוחסו לנאשמת בכתב האישום (סיוע ללקיחת שוחד ולהפרת אמונים).

כפי שהובהר בפסיקה, **הסמכות שניתנה לבית המשפט בסעיף 184 לחסד"פ "נועדה למקרים חריגים ויוצאי דופן... יש בעובדה שהיה בידי התביעה חומר ראיות שניתן היה להרשיע על-פיו, והיא נמנעה מלהאשים בגינו, נימוק כבד משקל שבית-המשפט יביאו בגדר שיקוליו לעניין ההרשעה... משום ההגינות כלפי הנאשם המחייבת זהירות וריסון בנסיבות כאלה"** [דנ"פ משולם, בעמ' 200; ע"פ 6348/15 חנוכיב נ' מדינת ישראל, בפסקאות 13-14 (5.6.2017); כן ראו והשוו: עניין סמואל (שעליו הסתמך ב"כ המאשימה בסיכומיו), בפסקה 44 סיפא - בשים לב לכך שהמדינה לא ערערה על דחיית בקשתה להרשיע את המערער דשם ביחס לשני משקיעים שעניינם כלל לא פורט בכתב האישום ולכך שפסק-הדין מתייחס לערעור שהגיש המערער בלבד].

152. למעשה, **בנסיבות הכוללות של המקרה שלפנינו, ספק בעיניי אם היתה לנאשמת הזדמנות סבירה להתגונן מפני עובדות שכלל לא נכללו בכתב האישום** - למרות שהיתה להן התייחסות בחומר

החקירה - וזאת לגבי עבירות שאף הן לא יוחסו לנאשמים בכתב האישום.

מכל מקום, כאמור, לבית המשפט מסור שיקול דעת בהפעלת סמכותו בעניין חריג זה, שבה יש לעשות שימוש בזהירות ובצמצום; ובפועל, במקרה דנן אין הצדקה לקבל את עתירתה החריגה האמורה של המאשימה, גם לנוכח מחדלי המאשימה בניסוח כתב האישום ובניהול המשפט, כמפורט לעיל.

153. על כן, אין מקום להידרש לגופם של דברים לשאלה הכפולה, האומנם הוכחו מעבר לספק סביר אותן עובדות שלא נטענו בכתב האישום והאומנם הן מהוות עבירה (של לקיחת שוחד/הפרת אמונים/סיוע, שלא יוחסה לנאשמת בכתב האישום) - כטענת המאשימה - אם לאו.

סיכום ומסקנות

154. העולה מן המקובץ הוא כי מהראיות שהובאו בפני בית המשפט, מן הצד האחד לא הוכחו העבירות שיוחסו לנאשמת בכתב האישום - קשירת קשר לביצוע פשע וסחיטה באיומים - אולם, מן הצד האחר, הוכחו מעבר לספק סביר חלק גדול מהעובדות שנטענו בכתב האישום, כמפורט לעיל, וכן הוכח מעבר לספק סביר כי אותן עובדות מהוות עבירה של לקיחת שוחד או למצער של סיוע ללקיחת שוחד, כמצוין לעיל.

155. כמו כן, שוכנעתי כי היתה לנאשמת הזדמנות סבירה להתגונן (לפחות) מפני העבירה של סיוע ללקיחת שוחד, שבה עתרה המאשימה (לחלופין) להרשיע את הנאשמת, הגם שהעבירה לא נזכרה בכתב האישום, וכן כי יש מקום להרשיע בה את הנאשמת, וזאת מהטעמים שפורטו לעיל.

סוף דבר

156. סוף דבר, הנאשמת מזוכה מהעבירות של קשירת קשר לביצוע פשע ושל סחיטה באיומים, שיוחסו לה בכתב האישום, וחלף זאת היא מורשעת בעבירה של סיוע ללקיחת שוחד, לפי סעיף 290 יחד עם סעיף 31 לחוק העונשין, וזאת על בסיס חלק מהעובדות שנטענו בכתב האישום, אשר הוכחו מעבר לספק סביר, כמפורט לעיל - בשים לב גם לכך שכאמור לעיל לנאשמת היתה הזדמנות סבירה להתגונן מפני העבירה החלופית האמורה (סיוע ללקיחת שוחד), שיסודותיה הוכחו מעבר לספק סביר.

ניתנה היום, ו' אדר תשפ"א, 18 פברואר 2021, במעמד הצדדים

מרדכי לוי, שופט

